

SOÚ

Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

První volby do Senátu

Analýza voleb do Senátu Parlamentu České republiky v roce 1996

Tomáš Lebeda, Klára Vlachová, Blanka Řeháková

Tuto práci recenzovali:

PhDr. Jan Outlý, Ph.D.

PhDr. Marek Ženíšek, Ph.D.

Vypracování této studie bylo podpořeno grantem GA ČR 403/07/1626 „Analýza volebního chování ve volbách do Senátu Parlamentu České republiky v letech 1996–2008“. Publikace byla vydána za podpory Výzkumného záměru Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i., „Sociologická analýza dlouhodobých sociálních procesů v české společnosti v kontextu evropských integračních politik, rozvoje znalostní společnosti, lidského, sociálního a kulturního kapitálu“, č. AV0Z70280505.

Obsah

Abstrakt	7
Abstract	8
Abstrakt	9
Úvod	11
1. Volební systém	14
2. Postoje veřejnosti k Senátu	18
3. Kandidáti do Senátu	20
4. Volební účast	25
5. Výsledky voleb do Senátu v roce 1996	30
6. Volební chování socio-demografických skupin v prvním kole voleb	42
7. Volební chování ve druhém kole voleb	49
8. Vztah mezi volebním chováním do Sněmovny a do Senátu	55
9. Očekávaný profil senátora	58
10. Profil zvolených senátorů	60
Závěr	63
Literatura a prameny	65
Příloha 1: Logitové modely použité v knize	67
Příloha 2: Přehled všech kandidátů a jejich volebních výsledků	80
Příloha 3: Souhrnné údaje o volbách v jednotlivých volebních obvodech	98
Shrnutí	103
Summary	104
Zusammenfassung	106
O autorech	108

První volby do Senátu

Analýza voleb do Senátu Parlamentu České republiky v roce 1996

Tomáš Lebeda, Klára Vlachová, Blanka Řeháková

Abstrakt

První volby do českého Senátu, které se konaly na podzim roku 1996, byly velmi specifické. Dlouhé čtyři roky byla existence Senátu obsažena v Ústavě ČR, než byly poprvé do druhé komory českého parlamentu vypsány volby. Konaly se v atmosféře, která nebyla nově se konstituujícím Senátu nijak příznivě nakloněna. Část politické elity zpochybňovala smysluplnost a potřebnost Senátu, namísto aby usilovala o naplnění Ústavy. Tyto politické diskuse formovaly veřejné mínění a postoj veřejnosti k horní komoře ještě v předtím, než vůbec vznikla.

Volby 1996 se poprvé a naposledy konaly ve všech volebních obvodech na celém území České republiky v jediném termínu. Měly za úkol obsadit celou horní komoru, která je od té doby obměňována vždy po třetinách každé dva roky. Volby 1996 byly také jedinými senátními volbami, které se uskutečnily zcela samostatně, bez toho, aby s nimi byly spojeny volby do obecních nebo krajských zastupitelstev. Navíc probíhaly za absence jakékoli zkušenosti jak se Senátem samotným, tak s volbami do této instituce. Voliči nejenže nevěděli, jak bude Senát pracovat, ale ani co od něj mohou očekávat. Neměli ani zkušenost se soutěží jednotlivých kandidátů a se specifickým dvoukolovým většinovým systémem.

Právě pro tato specifika se autoři rozhodli podrobit první volby do horní komory samostatné analýze. Cílem bylo objasnit fungování volebního systému, seznámit čtenáře s profilem kandidátů a zvolených senátorů, představit hlavní vzorce volebního chování a detailněji rozebrat výsledky voleb samotných.

Kniha je vystavěna na základě analýz dvou odlišných typů dat – dat o volebním chování konkrétních individuálních voličů (data z výzkumu typu survey) a dat z oficiálních databází ČSÚ agregovaných za volební obvody a/nebo za jednotky odlišné regionální struktury (zejména okresy). První datový soubor *Senátní volby 1996* vznikl v roce 1996 z panelového výběrového šetření. Druhý datový soubor *Senátní volby 1996 až 2008* byl vytvořen v rámci projektu podpořeného GA ČR *Analýza volebního chování ve volbách do Senátu Parlamentu České republiky v letech 1996–2008*.

Klíčová slova

Parlament, Senát, volby, volební systém, volební chování

The First Elections to the Senate

An Analysis of the 1996 Elections to the Senate of the Parliament of the Czech Republic

Tomáš Lebeda, Klára Vlachová, Blanka Řeháková

Abstract

The first Senate elections, which took place in the autumn of 1996, were very specific. The Constitution of the Czech Republic provided for the existence of a senate for four long years before elections to the second chamber of Parliament were called for the first time. They took place in an atmosphere that was not very favourably inclined towards the newly forming Senate. Instead of trying to fulfil the Constitution, a part of the political elite questioned what purpose and need the Senate served. These political discussions shaped public opinion and the public's attitude to the upper chamber even before it came into existence.

The 1996 Senate elections were for the first and last time held in all the electoral districts in the Czech Republic at once. The purpose of the elections was to fill the entire upper chamber, and since then one-third of the Senate comes up for election every two years. The 1996 elections were thus the only Senate elections that took place independently and not in combination with communal or regional elections. Moreover, they took place in the absence of any experience with a Senate or Senate elections. Voters not only were unfamiliar with how the Senate works but even had no idea what to expect from it. They also had no experience with a political contest between individual candidates and with the two-round majority system.

It is for these specific features that the authors decided to separately analyse the first elections to the upper chamber. The goal was to elucidate how the electoral system functioned, provide readers with a profile of the candidates and the elected senators, present the main patterns of voting behaviour in the elections, and analyse the results of the elections in closer detail.

The book is based on analyses of two different types of data: data on the voting behaviour of real individual voters (data from survey type research) and data from the official databases of the Czech Statistical Office aggregated for electoral districts and/or for electoral units for a different regional structure (mainly districts). The first data file, *Senate Elections 1996*, was created in 1996 from a panel survey. The second data file, *Senate Elections 1996 to 2008*, was created as part of a project supported by the Grant Agency of the Czech Republic **Analysis of Voting Behaviours in the Elections to the Senate of the Parliament of the Czech Republic in 1996–2008**.

Keywords

Parliament, Senate, elections, electoral system, voting behaviour

Die ersten Senatswahlen

Analyse der Wahlen zum Senat des Parlaments der Tschechischen Republik im Jahr 1996

Tomáš Lebeda, Klára Vlachová, Blanka Řeháková

Abstrakt

Die ersten tschechischen Senatswahlen im Herbst 1996 waren ein sehr spezifisches Ereignis. Vier Jahre lang war die Existenz eines Senats in der tschechischen Verfassung vorgesehen, bevor die zweite Kammer des tschechischen Parlaments endlich Senatswahlen ausschrieb. Die Atmosphäre, die diese Wahlen begleitete, war dem sich konstituierenden Senat keinesfalls positiv gestimmt. Ein Teil der politischen Elite stellte den Sinn und Zweck des Senats grundsätzlich in Frage, anstatt sich um die Erfüllung der Verfassung zu bemühen. Diese politischen Diskussionen formten die öffentliche Meinung und die Einstellung der Öffentlichkeit zur oberen Parlamentskammer, noch bevor diese überhaupt existierte.

Die Wahlen im Jahr 1996 fanden zum ersten und letzten Mal in allen Wahlkreisen der Tschechischen Republik gleichzeitig statt. Mit diesen Wahlen sollte die gesamte obere Kammer besetzt werden, die seitdem alle zwei Jahre zu jeweils einem Drittel neu gewählt wird. Die Wahlen im Jahr 1996 waren auch die einzigen Senatswahlen, die selbständig ohne Verbindung mit Kommunal- oder Bezirkswahlen stattfanden. Überdies fand diese Wahl ohne jegliche Erfahrungen mit dem Senat selbst als auch mit den Wahlen zu dieser Institution statt. Die Wähler wussten also weder, wie der Senat arbeitet, noch was sie von dieser Kammer erwarten konnten. Gleichfalls hatten sie keinerlei Erfahrungen mit dem Wettbewerb der einzelnen Kandidaten und mit dem spezifischen Mehrheitswahlsystem mit zwei Wahlgängen.

Aufgrund dieser spezifischen Merkmale beschlossen die Autoren der vorliegenden Arbeit, die ersten Wahlen zur oberen Parlamentskammer einer eigenständigen Analyse zu unterziehen. Ziel war dabei die Klärung der Funktionsweise des Wahlsystems, die Vorstellung des Profils der Kandidaten und der gewählten Senatoren, die Darstellung der Hauptmuster des Wahlverhaltens und eine detaillierte Analyse der Wahlergebnisse.

Die Arbeit basiert auf der Analyse zweier unterschiedlicher Datentypen – der Daten des Wahlverhaltens konkreter einzelner Wähler (Daten aus einer Meinungserhebung) sowie der Daten aus der offiziellen Datenbank des Tschechischen Amtes für Statistik ČSÚ, die als Aggregatdaten für Wahlkreise und/oder andere regionale Strukturen (insbesondere Kreise) zur Verfügung standen. Der erste Datensatz *Senatswahlen 1996* stammt aus einer repräsentativen Erhebung von 1996. Der zweite Datensatz *Senatswahlen 1996 bis 2008* wurde im Rahmen des von der Förderagentur der Tschechi-

schon Republik unterstützten Projekts **Analyse des Wahlverhaltens in den Wahlen zum Senat des Parlaments der Tschechischen Republik in den Jahren 1996–2008** erstellt.

Schlüsselwörter

Parlament, Senat, Wahlen, Wahlsystem, Wahlverhalten

Úvod

Volby do Senátu Parlamentu České republiky, které proběhly na podzim roku 1996, byly v mnoha ohledech výjimečné. Jednalo se o vůbec první volby do horní komory českého parlamentu, avšak konaly se téměř čtyři roky po té, co vznikla samostatná Česká republika. V její ústavě, která vstoupila v platnost společně se vznikem ČR (1. 1. 1993) přitom byla existence Senátu od samého počátku obsažena. Reálný vznik horní komory českého parlamentu však byl dlouhodobě odkládán a větší politické reprezentace absenci Senátu bagatelizovala. Na první senátní volby si museli čeští voliči počkat dlouhé tři roky a jedenáct měsíců. Během této doby, pro faktickou neexistenci horní komory, nebyla naplněna ústava. Namísto rychlé nápravy se vedly mezi politiky vzrušené debaty o smysluplnosti a potřebnosti Senátu, jejichž obsah formoval i veřejné mínění a postoj veřejnosti k ještě neexistující instituci horní komory parlamentu. První volby se tak konaly v atmosféře, která nebyla nově se konstituujícímu Senátu nijak příznivě nakloněna.

Výjimečný charakter však neměly listopadové volby v roce 1996 jen kvůli tomu, že byly první a že se na ně čekalo dlouhé čtyři roky. Bylo to poprvé a také naposledy, kdy se senátní volby konaly ve všech volebních obvodech po celém území České republiky v jediném termínu. Senát, jakožto nerozpuštělná komora mající mimo jiné napomáhat k zajištění kontinuity a stability politického systému ČR, je koncipován tak, že se každé dva roky obměňuje pouze třetina senátorů volených na šestileté volební období. Volby se tak od roku 1998 konají vždy v sudé roky na podzim pouze ve třetině volebních obvodů. První volby v roce 1996 však měly za úkol obsadit horní komoru celou, a proto proběhly ve všech volebních obvodech najednou. Pouze třetina senátorů však byla zvolena na celé řádné šestileté období. Třetina dostala k dispozici jen čtyřletý mandát a třetina pak pouze dvouletý. Tento výjimečný startovní mechanismus umožnil, aby se od roku 1998 staly všechny následující volby standardními volbami, ve kterých lze obměnit již jen třetinu senátorů na celé šestileté období.

Tím výčet zvláštností těchto prvních voleb nekončí. Byly též jedinými senátními volbami, které proběhly zcela samostatně, bez toho, aby s nimi byly spojeny jakékoli jiné volby do jiných orgánů. Následující volby 1998 již proběhly zároveň s volbami do obecních zastupitelstev, což se opakovalo v letech 2002 a 2006, jelikož místní zastupitelstva mají čtyřleté volební období. Od roku 2000 jsou pak senátní volby co čtyři roky svázány s volbami do krajských zastupitelstev, které se pak opakovaly v letech 2004 a 2008. Jinými slovy, senátní volby, které se konají vždy v sudé roky na podzim, jsou pravidelně svým termínem spojeny se střídajícími se volbami komunálními a krajskými. Takto by již měly probíhat podzimní volby pokaždé a samostatné senátní volby by se ani v budoucnosti neměly nikdy opakovat. Jedinou výjimkou tak byl rok 1996.

Připočtíme k našemu výčtu zvláštností i zřejmý fakt, že první volby probíhaly za absence jakékoli zkušenosti jak se Senátem samotným, tak s volbami do této instituce. Voliči nejenže nevěděli, jak bude Senát pracovat, ale ani co od něj mohou očekávat. Neměli ani zkušenost se soutěží jednotlivých kandidátů, jelikož se veškeré dosavadní volby vždy konaly prostřednictvím stranických listin. Zcela pak absentovala jakákoli zkušenost se specifickým dvoukolovým většinovým systémem, který byl v ČR naprostou novinkou. Senát byl a stále dosud je jedinou politickou institucí v ČR, do které se volí jiným než poměrným volebním systémem. Nováčky byli nejen samotní voliči, ale i strany a kandidáti. Soutěž v jednomandátových obvodech, význam osobností, způsob vedení kampaně, přesuny hlasů mezi prvním a druhým kolem, vzorce voličského chování za takovýchto nových okolností a mnohé další bylo pro aktéry prvních senátních voleb novinkami, kterým se museli učit.

Již z tohoto krátkého nástinu je zřejmé, že první volby do Senátu PČR v roce 1996 byly v mnoha ohledech natolik odlišné od všech po nich následujících, že si zaslouží samostatné zpracování. Autoři této práce se rozhodli podrobit první volby do horní komory samostatné analýze, ve které se zaměřili na jejich specifika, ale i podobnosti s volbami následujícími. Cílem analýzy bude objasnit fungování volebního systému, seznámit čtenáře s profilem kandidátů a zvolených senátorů, představit hlavní vzorce volebního chování a detailněji rozebrat výsledky voleb samotných.

Přestože byl tento text napsán dlouhých třináct let po volbách, které analyzuje, během tohoto období vzniklo jen málo odborných studií, které by se problematice senátních voleb alespoň z části věnovaly. A to nejen prvním volbám 1996, ale obecně všem volbám do českého Senátu. Důvody bychom mohli hledat jak na straně menší atraktivity senátních voleb oproti volbám sněmovním, tak i ve složitějším metodologickém uchopení tohoto typu voleb. Mezi málo výjimek, které se senátním volbám věnují, patří texty Romana Chytilka [2005a, 2005b], které se zaměřují zejména na dvoukolový většinový systém a jeho strategické účinky. Z pohledu voličů a jejich rozhodování se pak senátním volbám jako jedni z mála krátce věnovali Matějů a Vlachová [1997].

Tato kniha je vystavěna na základě analýz dvou odlišných typů dat – dat o volebním chování konkrétních individuálních voličů (data z výzkumu typu survey) a dat z oficiálních databází ČSÚ agregovaných za volební obvody anebo za jednotky odlišné regionální struktury (zejména okresy). První datový soubor *Senátní volby 1996* vzniknul v roce 1996 z panelového výběrového šetření. Druhý datový soubor *Senátní volby 1996 až 2008* byl vytvořen v rámci projektu *Analýza volebního chování ve volbách do Senátu Parlamentu České republiky v letech 1996–2008*.

Výzkum *Senátní volby 1996* byl v roce 1996 realizován společností SC&C pro Českou televizi pod názvem „24 hodin před (senátními) volbami“. Standardizované rozhovory v terénu provedla společnost Aktuel pod supervizí SC&C. Byl proveden jako panelový výzkum sestávající ze tří vln – první vlna proběhla 48 hodin před prvním kolem voleb do Senátu (13.–15. listopadu 1996), druhá 24 hodin před druhým kolem (21.–22. listopadu 1996) a třetí po druhém kole. Výsledky tohoto výzkumu byly použity v předvolebním zpravodajství.

Data z první a druhé vlny výzkumu jsou archivována v Sociologickém datovém archivu Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i., data z třetí vlny existují, ale chybí k nim jakákoliv dokumentace, takže nejsou použitelná. Zkoumána byla dospělá populace (1174 respondentů ve věku od 18 let). Respondenti byli vybíráni ve třech stupních: 1. stratifikovaný pravděpodobnostní výběr na základě regionální a politické segmentace, 2. klastrový výběr lokalit, 3. výběr jedinců – náhodná procházka s kvótním

zakončením (kvóty: pohlaví, věk, vzdělání). Data jsou vážena. Pro naše analýzy jsme využili data z první a z druhé vlny. Z důvodu chybné identifikace jedinců nebylo možné data propojit, proto s nimi pracujeme jako se dvěma samostatnými soubory.

Datový soubor *Senátní volby 1996 až 2008* má zcela jiný charakter. Obsahuje všechny dosud konané volby do Senátu PČR od roku 1996 do roku 2006. Pro účely této publikace byla využívána v naprosté většině pouze ta část souboru, která obsahuje data k volbám 1996. Jednotlivými případy jsou všichni kandidáti, kteří v tomto období do Senátu kandidovali. Ke všem případům jsme nejprve zkonstruovali proměnné vypovídající o jejich individuálních charakteristikách na základě oficiálních údajů zveřejňovaných Českým statistickým úřadem: pohlaví, věk, deklarovaná profese, místo bydliště, strana, za kterou kandidát kandiduje, strana, kterou byl navržen, a stranická příslušnost kandidáta. Zároveň byly doplněny počty získaných hlasů pro první a případně i pro druhé kolo.

Některé proměnné vypovídající o kandidátech bylo třeba zpřesnit nebo doplnit. Z veřejně dostupných zdrojů, zejména z denního tisku, byly doplněny některé další informace: skutečná (nikoli kandidátem deklarovaná) profese, stupeň a zejména typ (obor) dosaženého vzdělání, vztah kandidáta k volebnímu obvodu a předchozí politická zkušenost kandidáta.¹

Druhým typem jsou proměnné vypovídající o výsledcích voleb a politickém kontextu voleb. Kromě již zmíněných údajů (počet hlasů, pořadí, vítězství), které mají individuální povahu, jsme soubor doplnili o údaje agregované na úrovni volebního obvodu pro dané volby: volební účast (1. i 2. kolo) a počet neplatných hlasů (1. i 2. kolo). Pro dokreslení kontextu voleb jsou doplněny i výsledky nejbližší předcházejících voleb do Poslanecké sněmovny, které se konaly jen několik měsíců před volbami do Senátu.

Následně byl datový soubor rozšířen o třetí typ proměnných – o tzv. makro-proměnné, které charakterizují konkrétní strukturu daného volebního obvodu v čase voleb. Pro tento účel byly použity databáze ukazatelů za kraje a okresy KROK Českého statistického úřadu. Z nich byly vybrány důležité demografické, sociální a ekonomické ukazatele, které jsou využívány jako vysvětlující proměnné regionální variability volebního chování. Pro transformování těchto ukazatelů z geografických jednotek, za které jsou sbírány a poskytovány (okresy), do námi používaných geografických jednotek – volebních obvodů do senátu – byly zkonstruovány speciální algoritmy pro převody dat. S jejich pomocí se podařilo tato agregovaná data geograficky transformovat do hranic senátních obvodů tak, aby byla jejich vypovídací hodnota co nejpřesnější.²

1 Tato data, která významným způsobem prohloubila datový soubor, sbírali studenti politologie FSV UK, kterým za to patří naše díky.

2 Na tomto místě je třeba poděkovat kolegovi Danielu Čermákovi ze Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i., který se na transformování dat významným způsobem podílel.

1. Volební systém

Volby do Senátu Parlamentu České republiky se jako jediné u nás konají „podle zásady většinového volebního systému“ [Ústava ČR, čl. 18]. Konkrétní charakter a podobu systému pak upravuje volební zákon.³ Jedná se o dvoukolový absolutně většinový systém. Narozdíl od systémů relativní většiny, kde k vítězství postačuje být první, vyžaduje tento systém získání nadpoloviční většiny platných hlasů. Ke zvolení nestačí získat více hlasů než kdokoli další – tedy prostou většinu hlasů. Absolutně většinové systémy vyžadují získání více hlasů, než mají všichni ostatní kandidáti dohromady. To je pochopitelně mnohem tvrdší požadavek, jehož dosažení je potřeba volebním systémem usnadnit, nebo přesněji vůbec umožnit.

Nejznámější cestou, jak umožnit kandidátům zvolení na základě nadpoloviční většiny hlasů, je metoda vícekolových voleb. Ta je také použita pro volby českých senátorů, konkrétně se jedná o dvě kola. Hlavním znakem vícekolových systémů zůstává zjevný fakt, že je volební rozhodnutí obvykle výsledkem opakujících se kol, tedy že volič musí do volební místnosti více než jednou. Možných variant vícekolových systémů existuje nemalé množství. V podstatě jde vždy o to, aby v následujícím kole byl menší počet kandidátů než v kole předcházejícím, čímž se zvyšuje pravděpodobnost výraznějších, vítězem dosažených většin. Omezení počtu kandidátů v následujícím kole může být dosaženo několika způsoby. Buď je předem dán počet kandidátů, kteří mají postoupit – nejčastěji se jedná o dva nejméně úspěšnější. Nebo je předem dáno, o kolik kandidátů se má jejich počet v následujícím kole zúžit oproti kolu předcházejícímu – přičemž vyřazování jsou vždy ti nejslabší. Anebo je stanoven určitý zisk z předchozího kola jako hranice nutná pro kvalifikaci do kola následujícího. Vícekolové systémy mohou mít mnoho teoretických podob, v praxi se však nejčastěji setkáváme s dvoukolovými systémy, a to ve dvou nejčastějších podobách. Jejich odlišení je pro tuto práci důležité proto, abychom se nedopouštěli mylných analogií českého volebního systému do Senátu s jinými dvoukolovými systémy jiného typu.

Dvoukolové systémy umožňují zvolení kandidáta již v prvním kole pouze za předpokladu, že se mu podaří získat nadpoloviční většinu hlasů. Pokud se tak nestane, následuje druhé kolo, do něhož postupuje jen užší výběr kandidátů z prvního kola. Zde se však dvoukolové systémy rozcházejí do dvou dosti odlišných variant. Tzv. prezidentský dvoukolový systém pošle do druhého kola pouze dva nejméně úspěšnější kandidáty z kola prvního. Díky tomu existuje naprostá jistota, že jeden z nich získá

³ Zákon o volbách do Parlamentu České republiky č. 247/1995 Sb.

nadpoloviční většinu hlasů. Bývá též označován jako systém s uzavřeným druhým kolem. Nejčastěji se s ním setkáme v nejrůznějších prezidentských volbách. Nás však zajímá právě proto, že se používá pro volby do českého Senátu.

Tzv. parlamentní neboli otevřený dvoukolový systém nemá předem stanovený počet kandidátů postoupivších do druhého kola, ale o postupu rozhoduje podíl hlasů z prvního kola. Volební zákon předem určuje minimální hranici pro postup do druhého kola. Je tomu podobně jako v případě uzavírací klauzule u systému poměrného zastoupení. Tato procentuelně stanovená hranice může být velmi různá. Nejznámějším příkladem je 12,5 % z voleb do francouzského Národního shromáždění. Procento se však v tomto konkrétním případě vypočítává ze všech oprávněných voličů, a nikoli pouze z účastníků voleb. Do otevřeného druhého kola mohou postoupit více než dva kandidáti. Proto tyto systémy obvykle nevyžadují napodruhé nadpoloviční většinu hlasů. K získání mandátu ve druhém kole postačuje většina prostá. Důležité je nezaměňovat tyto dva typy volebních systémů mezi sebou. Rozdílný počet kandidátů ve druhém kole má totiž odlišné politické důsledky.

V obou případech musí volič k volbám dvakrát, obvykle v rozmezí jednoho až dvou týdnů. Jak velmi trefně podotknul Sartori, první kolo ve většině případů pouze zpřehledňuje situaci – plní úlohu selekce, zatímco skutečná volba – elekce – následuje až v kole druhém [Sartori 2001]. Interval mezi oběma koly slouží nejen voličům pro nové rozhodování, ale i politickým stranám k vyjednávání o vzájemné podpoře či recipročním odstoupení kandidátů. V tomto smyslu nabízí systém otevřeného druhého kola podstatně větší prostor pro jednání mezi stranami. Pokud postoupí do druhého kola více kandidátů než dva, což je možné jen u otevřeného druhého kola, mohou kandidáti programově a ideologicky blízkých stran navzájem jednat o možnosti odstoupení jednoho ve prospěch druhého. Takovéto dohody jak na pravici, tak na levici jsou běžné při volbách do francouzského Národního shromáždění a produkují poměrně pevné a dlouhodobé vazby mezi stranami. Ve Francii se tak vytvořily dva bloky stran – levicový a pravicový, které se střídají u moci.

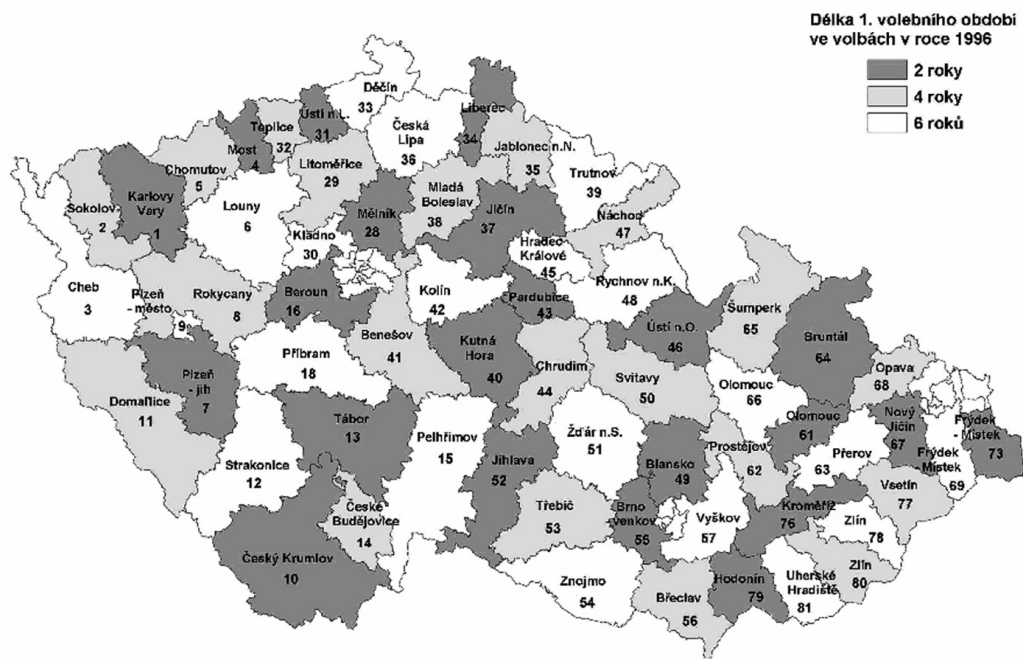
To však není případ systémů s uzavřeným druhým kolem, kam patří i český Senát. Pokud do druhého kola postoupí pouze dva soupeři, není už prakticky s kým a o čem jednat. Postupující kandidáti se mohou maximálně obrátit na ty, kteří se do druhého kola nedostali, aby vybědli své voliče k jejich podpoře. Apel na voliče ze strany kandidátů, kteří již nemají žádnou šanci na zvolení, je však nesrovnatelný s tím, když jeden z více soupeřů postupujících do druhého kola odstoupí a vyzve své voliče k volbě jednoho ze zbývajících kandidátů. Právě pro tyto odlišné vlastnosti by neměl být český volební systém srovnáván s často zmiňovaným systémem do Národního shromáždění ve Francii.

Pro volby konané za použití jakéhokoli většinového systému, který je aplikován do jednomandátových volebních obvodů, je velmi důležité stanovování a případná změna jejich hranic. Česká republika je pro účely senátních voleb rozdělena do 81 volebních obvodů. Jejich původní vymezení, beze změny platné v roce 1996, stanovil volební zákon (zákon č. 247/1995 Sb.) v příloze číslo 3. Zákon zároveň nařizuje, aby se hranice obvodu změnily, pokud se počet obyvatel v daném obvodu odchýlí od průměrného počtu obyvatel připadajících na jeden volební obvod o více než 15 % [§ 59 zákona č. 247/1995 Sb.]. Zajímavé je, že změna hranic se provádí na základě změny počtu obyvatel a nikoli registrovaných voličů. Tyto změny provádí ministerstvo vnitra. Na rozdíl od jiných zemí, např. Velké Británie, neexistuje v České republice speciální orgán, který by byl přímo pověřen prováděním nezávislé a transparentní změny hranic volebních obvodů. Tento proces totiž skýtá prostor pro možné zneužití. Jedná se o tzv. gerrymandering, tedy záměrnou manipulaci s hranicemi volebních obvodů

s cílem zvýhodnit kandidáty některé ze stran na základě znalosti geografického rozložení elektorátu [Butler, Cain 1985]. Česká republika si zatím žádné pojistné mechanismy proti takovému nebezpečí manipulace nevytvořila. Zároveň se ale dosud neprokázala žádná podezření, která by naznačovala, že k záměrné politicky motivované delimitaci hranic dochází.

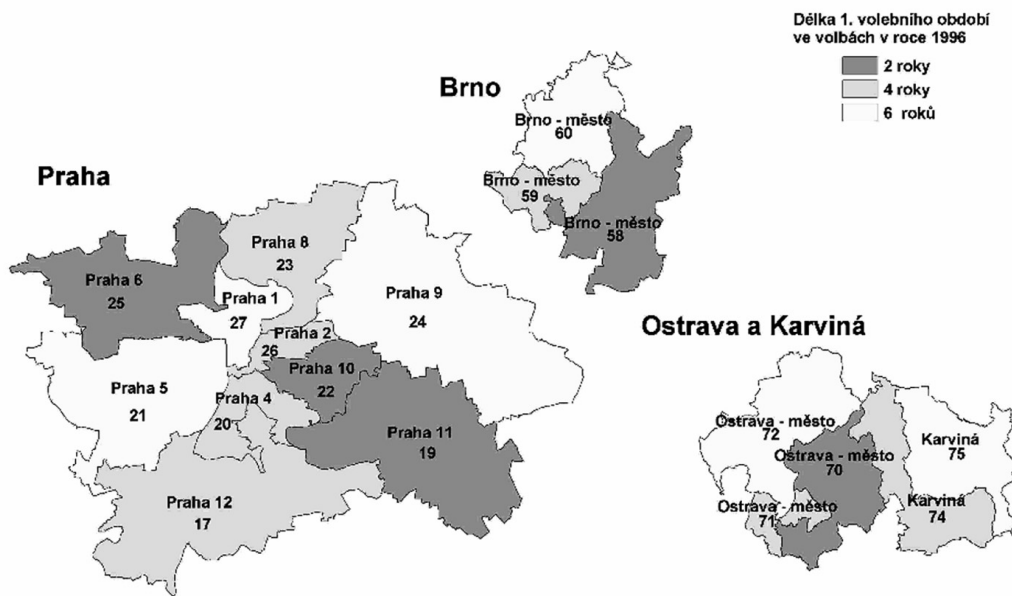
Shrnutí. Čeští senátoři jsou voleni na základě dvoukolového většinového systému v jednomandátových volebních obvodech. Systém vyžaduje nadpoloviční většinu hlasů ke zvolení. Pokud žádný z kandidátů nezíská v prvním kole více jak 50 % hlasů, koná se o týden později kolo druhé, do kterého postupují dva nejúspěšnější kandidáti z kola prvního. Vítěz druhého kola získává mandát. Česká republika je rozdělena do 81 přibližně stejně velkých volebních obvodů. Pokud se počet obyvatel v některém z volebních obvodů odchýlí o více než 15 %, musí být hranice změněny. V roce 1996 se konaly volby ve všech 81 volebních obvodech. Od té doby se konají vždy v sudé roky ve třetině volebních obvodů.

Obrázek 1.1. Mapa obvodů pro volby do Senátu PČR

Zdroj: ČSÚ <http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/tab/EA003E9081>.

Obrázek 1.2. Mapa obvodů pro volby do Senátu PČR – Praha, Brno, Ostrava a Karviná

Zdroj: ČSÚ <http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/tab/EA003EDF8D>.

2. Postoje veřejnosti k Senátu

První volby do Senátu Parlamentu České republiky, které se uskutečnily v listopadu 1996, překvapily nízkou volební účastí. Prvního kola voleb se zúčastnilo 35 % a druhého kola necelých 31 % oprávněných voličů. Volební účast byla v obou kolech podstatně nižší, než byla po roce 1989 v Československu a České republice zaznamenána ve volbách do obou komor Federálního shromáždění, do České národní rady a posléze do Poslanecké sněmovny Parlamentu. Důvodů, proč byla volební účast nízká, je několik.

Existence Senátu byla od jeho zakotvení v české Ústavě až do prvních voleb v roce 1996 v médiích zpochybňována a veřejností byl Senát do značné míry vnímán jako drahá a zbytečná instituce či jako odkládiště vysloužilých politiků s omezenými pravomocemi. Ani politici pak nenabízeli příliš přesvědčivá vysvětlení, proč je existence Senátu nutná a proč byl pro jeho obsazení zvolen dvoukolový volební systém. Nutno připomenout, že před zakotvením Senátu v Ústavě existovaly jeho dvě konkurenční koncepce. Podle vítězné koncepce zastávané spíše pravicovými politiky (a to zejména z ODA a KDU–ČSL) měl Senát mít nad Sněmovnou funkci kontrolní a stabilizující, tj. měl být pojistkou a stabilizátorem ústavního systému. Díky dvoukolovému většinovému volebnímu systému a věkovému cenzu (pasivní volební právo do Senátu bylo stanoveno na 40 let) měl být naplněn nadstranickými osobnostmi s většími profesionálními a životními zkušenostmi, které přispějí k naplnění jeho funkce. Podle opoziční koncepce, kterou zastávali především zástupci Levého bloku, Hnutí za samosprávnou demokracii-Společnost pro Moravu a Slezsko a do jisté míry i Liberálně-sociální unie, měl reprezentovat regiony a tím posílit jejich vliv v politice. Zastánci opoziční koncepce se posléze stali kritiky přijaté koncepce Senátu, zcela jeho existenci odmítalo Sdružení pro republiku–Republikánská strana Československa a většina sociálních demokratů [c.f. Kysela 2000].

Souboj koncepcí a následné zpochybňování existence horní parlamentní komory bylo patrné v postojích a názorech veřejnosti. Ve výzkumném šetření „Senátní volby 1996“, které mapovalo názory, postoje a chování voličů v době prvních voleb do Senátu, považovalo Senát za zbytečně nákladný 63 % dotázaných, za úřad pro jinde neumístitelné politiky jej mělo 48 % dotázaných, o potřebnosti Senátu pro zachování demokracie bylo přesvědčeno jen 26 % dotázaných a posílení vlivu regionů díky Senátu očekávalo 25 % dotázaných (tabulka 2.1). Na otázku o potřebnosti a užitečnosti Senátu odpovědělo 21 % dotázaných, že je to potřebná a užitečná instituce, 32 % dotázaných vyslovilo názor, že je to nepotřebná instituce, ale když je v Ústavě, tak ať existuje, a pro 47 % respondentů byl Senát zcela nepotřebná instituce, která by měla být zrušena.

Tabulka 2.1. Názory na Senát

	Nesouhlasím	Ani souhlas, ani nesouhlas	Souhlasím
Senát je úřad pro jinde neumístitelné politiky	26	26	48
Senát by nemusel být – jsou to zbytečné náklady	22	15	63
Senát potřebujeme pro zachování demokracie	48	26	26
Senát posílí vliv regionů v politice	43	32	25
Senát si zaslouží důvěru občanů	37	36	27
Senát posílí vliv velkých politických stran	24	30	46

Zdroj: Senátní volby 1996.

Poznámka: Řádková procenta.

Na rozdíl od představy některých politiků, že dvoukolový většinový volební systém povede k naplnění Senátu nadstranickými osobnostmi, lidé očekávali spíše efekt posílení velkých stran (tabulka 2.1). Politologové navíc předpovídali efekt eliminace extremistických stran. Počátkem devadesátých let v parlamentní politice působily dvě extremistické strany – KSČM a SPR–RSČ. Zatímco KSČM do senátních voleb své kandidáty vyslala, SPR–RSČ na protest proti ustavení Senátu ve volbách ne kandidovala a její předseda Miroslav Sládek vyzval své voliče, aby se voleb nezúčastnili. Pro všechny voliče, kteří se voleb hodlali zúčastnit, pak bylo nejčastěji důležité, jakou osobností kandidát je, ale zároveň i za jakou stranu kandiduje (39 %). Pro 32 % voličů byla důležitá pouze strana, za kterou potenciální senátor kandidoval, zatímco pouze osobnost byla důležitá pro 29 % voličů.

3. Kandidáti do Senátu

V roce 1996 kandidovalo do Senátu 568 kandidátů. Byl to nejvyšší počet kandidátů v historii, což však bylo dáno skutečností, že se volby konaly ve všech volebních obvodech najednou, a nikoli pouze v jejich jedné třetině. Přesto se však na dlouhou dobu jednalo o nadprůměrný zájem o kandidaturu do Horní sněmovny. Na jednu třetinu obvodů připadal průměrný počet 189 kandidátů, což bylo více než v dalších trojích po sobě jdoucích volbách (volby 1998: 137 kandidátů, volby 2000: 160 kandidátů a volby 2002: 168 kandidátů). První volby tak zjevně přitáhly větší počet uchazečů o senátorské křeslo, než tomu bylo ve druhém volebním cyklu, tedy ve stejných volebních obvodech při následujících třech volbách.⁴ Teprve až třetí cyklus voleb, tedy volby 2004, 2006 a 2008, přinesl vyšší zájem kandidovat do Senátu (197, 204, resp. 200 kandidátů v jednotlivých letech).

Pasivní volební právo a další pravidla pro kandidaturu do Senátu definuje Ústava ČR a Zákon o volbách do Parlamentu České republiky (247/1995 Sb.). „Do Senátu může být zvolen každý občan České republiky, který má právo volit a dosáhl věku 40 let.“ [Ústava ČR, čl. 19, odst. 2] Kandidovat mohou jak kandidáti registrovaných politických stran, případně jejich koalic, tak nezávislí kandidáti. Nezávislí kandidáti však musí připojit podpisy tisíce voličů z obvodu, kde se chtějí ucházet o mandát. Každý kandidát může kandidovat pouze v jednom volebním obvodu a je povinen složit kauci 20 000 Kč, která mu je po volbách navracena, jestliže v prvním kole získá alespoň 6 % platných hlasů. Tato pravidla se od roku 1996 žádným zásadním způsobem neměnila, a proto ani nemohla ovlivnit větší či menší zájem o kandidaturu do Senátu v jednotlivých volebních letech.

Tři nejsilnější parlamentní strany postavily své kandidáty prakticky ve všech volebních obvodech. ODS nominovala 80 vlastních kandidátů a v obvodě č. 60 Brno-město podpořila kandidáta KDU-ČSL, dlouholetého poslance Jana Zahradníčka. Ten také zvítězil, byť velmi těsně, již v prvním kole voleb. ČSSD postavila 79 svých kandidátů. Kandidáti sociální demokracie se neobjevili pouze v obvodech č. 73 Frýdek-Místek a č. 4 Most. Tam ČSSD podpořila nezávislého kandidáta, předsedu Českomoravské konfederace odborových svazů Richarda Falbra, který ve druhém kole zvítězil a následně vstoupil do klubu senátorů ČSSD. Komunisté postavili své kandidáty ve všech jednaosmdesáti volebních obvodech. ODA nominovala 50 kandidátů a KDU-ČSL 45. V případě lidovců je mimořádně zajímavé, že strana nepostavila své kandidáty i v takových obvodech, kde dlouhodobě vykazuje poměrně vysoké zisky, např. na Hané a v některých dalších částech Moravy. Vedle pěti parlament-

⁴ Prvním volebním cyklem míníme volby 1996, kdy se volilo do celého Senátu. Druhým cyklem míníme volby 1998, 2000 a 2002, kdy se postupně po třetinách Senát poprvé obměnil. Třetí cyklus pak představují volby 2004, 2006 a 2008, kdy se v jednotlivých obvodech konaly volby potřetí.

ních stran a 49ti nezávislých kandidátů postavilo své kandidáty dalších 27 politických stran. Celkový přehled volebních stran a počtu kandidátů přináší tabulka 3.1.

Tabulka 3.1. Volební strany ve volbách 1996 a počty jimi nominovaných kandidátů

Volební strana	Počet kandidátů
Komunistická strana Čech a Moravy	81
Občanská demokratická strana	80
Česká strana sociálně demokratická	79
Občanská demokratická aliance	50
Nezávislí kandidáti	49
Křesťan. a demokrat. unie–Českosl. strana lidová	45
Česká strana národně sociální	28
Moravskoslezská koalice ČMUS, HSMSMNSJ a MNS	26
Strana zelených	21
Demokratická unie	20
NEZÁVISLÍ	14
Strana za životní jistoty	10
Volte Pravý Blok – www.cibulka.net	9
Klub angažovaných nestraníků	7
Nezávislá iniciativa (NEI)	5
Strana demokratické levice	5
Republikánská unie	4
Masarykova demokratická strana	4
Strana demokratického socialismu	4
Komunistická strana Československa	4
Republikán. str. zemědělského a maloroľnického lidu	3
Celostátní aktiv občanů	3
Pravá alternativa	3
Strana podnikatelů, živnostníků a rolníků ČR	2
Česká pravice	2
Pražané Praze	2
Humanistická strana	2
Romská občanská iniciativa ČR	1
Strana drobných podnikatelů	1
Demokraté 92	1
Coexistentia	1
Republikánská strana	1
Východoevropské národnostní politické hnutí v ČR	1
CELKEM	568

Zdroj: www.volby.cz; Senátní volby 1996 až 2008.

Vzhledem k vyšší věkové hranici pasivního volebního práva do Senátu oproti Poslanecké sněmovně není překvapující, že věk kandidátů do Senátu je obecně vyšší. Zatímco průměrný věk kandidátů do Poslanecké sněmovny v roce 1996 byl 47,6 roků,⁵ průměrný věk kandidátů do Senátu činil 53,8 roků. V průměru nejstarší kandidáty postavila ČSSD (56,5 roků) a nad průměrem se ocitli i kandidáti KSČM (54,4) a KDU–ČSL (54,1). V průměru nejmladší kandidáty nominovala ODA (51,4), mezi v průměru mladší patřili i nezávislí kandidáti (51,8) a kandidáti ODS (52,3). Obě pravicové parlamentní strany ODS a ODA byly také jedinými, které nepostavily žádného kandidáta staršího 70 let (nejstaršímu kandidátovi bylo v obou případech 68 let).

Nejvyšší podíl kandidátek – žen postavila z parlamentních stran KSČM (12,3 %) a hned za ní ODA (12 %) a ODS (11,3 %). Téměř poloviční podíl žen oproti těmto stranám pak nominovaly KDU–ČSL (6,7 %) a ČSSD (6,3 %). Ve všech případech se však jedná o mimořádně nízké zastoupení. Podrobnosti přináší tabulka 3.2. V témže roce ve volbách do Poslanecké sněmovny všechny parlamentní strany nominovaly na své kandidátní listiny výrazně vyšší podíly žen: KSČM 18,5 %, ODA 16,8 %, ČSSD 14,2 %, ODS 14,1 % a KDU–ČSL 13,4 %.⁶ Tento rozdíl lze vysvětlit zejména jiným typem volebních systémů používaných ve volbách do obou komor českého Parlamentu. V poměrném volebním systému strany nominují vyšší podíl žen než ve většinovém, často je však umísťují na nižší místa kandidátní listiny. Pozice lídrů a jisté volitelné posty bývají neziřka obsazeny vyšším podílem mužů, než je průměr na celé listině. Přesto byl podíl zvolených poslankyň v roce 1996 (15 %) vyšší než podíl kandidátek do Senátu (10,4 %). To koresponduje i s obecným zjištěním, že poměrný volební systém přináší vyšší reprezentaci žen než většinový [Reynolds et al. 2005: 121]. Strany tedy nominovaly ženy do volební soutěže v jednomandátových senátních obvodech velmi neochotně. Jejich podíl (10,4 %) byl ve srovnání s 20% zastoupením kandidátek – žen ve sněmovních volbách v roce 1996 poloviční. Příčiny lze hledat zejména v obavách, že kandidátka – žena bude mít menší šanci porazit protikandidáty – muže. Princip většinového systému, tedy přímá konfrontace jednotlivých kandidátů v jednomandátových obvodech, kde může zvítězit jen jeden kandidát, vede při nominačním procesu k častějšímu výběru mužských kandidátů.

Překvapivá byla poměrně nízká míra politických zkušeností kandidátů do Senátu. Pouhých 41 % z nich zastávalo v minulosti nějaký politický post na komunální, národní nebo nadnárodní úrovni. Podíl kandidátů s nějakou dřívější politickou zkušeností se pochopitelně lišil podle stran. Nejvíce, téměř dvě třetiny kandidátů s předchozím působením v politice nominovala do voleb KDU–ČSL následována ODS (59 %). Obě strany byly velmi úspěšné v komunálních volbách v roce 1994 a disponovaly tak vysokým počtem komunálních politiků. Lidová strana v těchto komunálních volbách získala nejvíce zastupitelů ze všech stran, dokonce více než ODS. Právě zkušenosti z komunální politiky byly u kandidátů všech stran nejčastější. V případě obou zmiňovaných pravicových stran měli tuto zkušenost dva z každých pěti uchazečů o senátorský post. Mezi kandidáty KDU–ČSL a ODS jsme zaznamenali i vysoký podíl těch, kteří měli zkušenosti z celostátní politiky. Šlo zejména o předchozí působení v Poslanecké sněmovně a na ministerstvech. Nejmenší podíl těch, kteří dříve působili v politice, zaznamenala mezi parlamentními stranami ČSSD. To není překvapující. Na pozici druhé celostátně nejsilnější strany se posunula až v jarních volbách do sněmovny (1996), tedy nedlouho před prvními senátními volbami. Do té doby patřila mezi šest malých parlamentních stran. Nikdy do té doby nebyla vládní stranou. V komunálních volbách 1994 její kandidáti také příliš neuspěli. Ostatně z parla-

5 Volební server Českého statistického úřadu; <http://www.volby.cz/pls/ps1996/u341?xposl=0&xvstrana=00&xkraj=00>.

6 Volební server Českého statistického úřadu; <http://www.volby.cz/pls/ps1996/u34>.

mentních stran měli její uchazeči o senátorské posty vůbec nejmenší zkušenost s obecní politikou. Detailní přehled politických zkušeností kandidátů nejúspěšnějších politických stran a nezávislých přináší tabulka 3.2.

Tabulka 3.2. Charakteristika kandidátů nominovaných jednotlivými stranami

Volební strana	ODS	ČSSD	KSČM	KDU- -ČSL	ODA	DEU	NK	Ostat- ní	Všichni kandi- dáti
Průměrný věk kandidáta	52,28	56,53	54,42	54,18	51,38	54,9	51,86	54,02	53,81
Nejmladší kandidát	40	42	40	41	40	41	40	40	40
Nejstarší kandidát	68	75	70	79	68	71	72	91	91
Podíl žen (%)	11,3	6,3	12,3	6,7	12	20	4,1	12,2	10,4
Politická zkušenost (%)*:									
Starosta, primátor	23,8	3,8	2,5	6,7	8,0	0,0	20,4	6,7	9,2
Místostarosta, náměstek pr.	6,3	1,3	1,2	17,8	8,0	0,0	0,0	2,4	4,1
Radní obce	12,5	3,8	7,4	11,1	6,0	0,0	8,2	3,7	6,5
Obecní zastupitel	43,8	24,1	34,6	40,0	32,0	10,0	26,5	25,0	30,2
Premiér	0,0	0,0	0,0	2,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2
Ministr vlády	3,8	1,3	0,0	11,1	2,0	0,0	4,1	1,8	2,6
Poslanec PS	12,5	10,1	3,7	15,6	6,0	5,0	18,4	10,4	10,2
Náměstek ministra	6,3	0,0	0,0	0,0	2,0	0,0	2,0	0,0	1,2
Jiná významná politická funkce	3,8	1,3	2,5	6,7	2,0	0,0	6,1	2,4	3,0
Politická zkušenost komunální	43,8	24,1	34,6	40,0	32,0	10,0	26,5	25,0	30,3
Politická zkušenost celostátní	22,5	11,4	4,9	26,7	12,0	5,0	20,4	12,2	14,1
Jakákoli politická zkušenost	58,8	34,2	37,0	64,4	42,0	10,0	42,9	33,5	40,8

Zdroj: Senátní volby 1996 až 2008.

Poznámka: * Procenta jsou sloupcová, ale součet nedává dohromady 100 %. Každý kandidát může disponovat větším počtem různých politických zkušeností, nebo nemusí mít žádnou.

Hlavní politické strany zvolily různé strategie výběru kandidátů. ODS a KSČM nominovaly téměř výhradně členy svých stran. ČSSD dala prostor mezi svými kandidáty pro 14 % nestraníků. U ODA byl tento podíl dvojnásobný. Největší množství nestraníků, téměř jednu třetinu, pak mezi svými kandidáty nominovala KDU-ČSL. Tabulka 3.3 přináší konkrétní čísla.

Tabulka 3.3. Stranická příslušnost kandidátů pěti parlamentních stran

	ODS	KSČM	ČSSD	ODA	KDU-ČSL
Člen strany	98,8	93,8	86,1	72,0	68,9
BEZPP	1,3	6,2	13,9	28,0	31,1
N	80	81	79	50	45

Zdroj: Senátní volby 1996 až 2008.

Poznámka: Sloupcová procenta.

V 81 volebních obvodech kandidovalo 568 kandidátů, v průměru tedy sedm na jeden volební obvod. Počet kandidátů se v jednotlivých obvodech lišil. Nejčastěji jsme se setkávali se šesti kandidáty, a to ve 23 obvodech. Následoval počet osmi kandidátů v 17 obvodech a těsně za ním počet sedmi kandidátů, a to v 16 obvodech. Vůbec nejmenším počtem bylo pět kandidátů, což byl případ 13 obvodů. Počet kandidátů mezi pěti a osmi tak byl zaznamenán ve většině, přesně v 85 % volebních obvodů. V šesti obvodech kandidovalo devět kandidátů a ve čtyřech obvodech deset kandidátů. Jedenáct, respektive dvanáct kandidátů jsme zaznamenali vždy pouze v případě jediného volebního obvodu. To byl také vůbec největší počet.

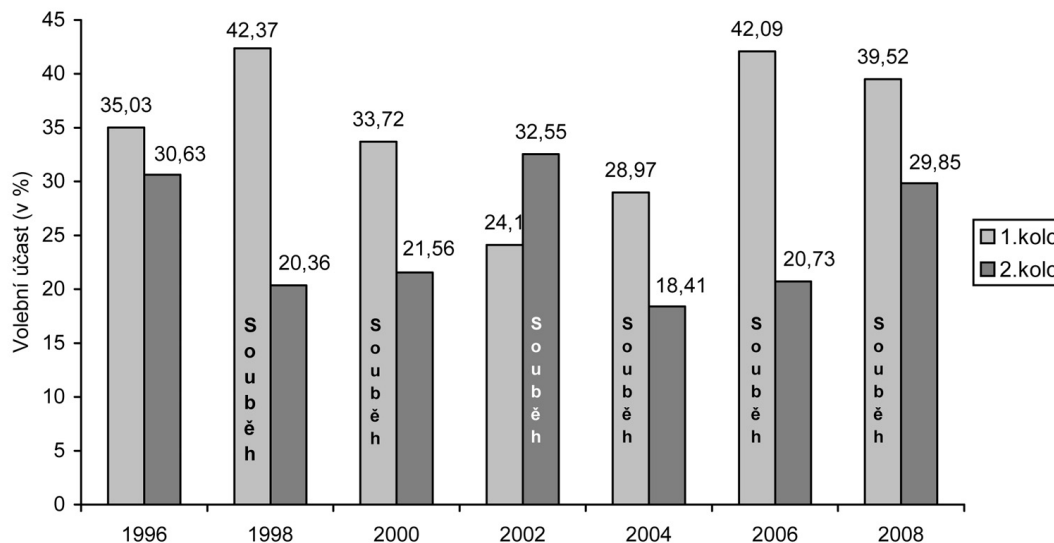
4. Volební účast

Nejen nepřilíš pozitivní vnímání existence Senátu, ale také načasování prvních voleb do této instituce se odrazilo na volební účasti. Ačkoliv předseda vlády zastával názor, že volby do Senátu by měly proběhnout současně s volbami do Sněmovny, prezident s argumentem, že Senát by neměl být kopií Sněmovny, stanovil pro první volby do Senátu termín 15. a 16. listopadu. Volby do Senátu se tedy konaly necelých šest měsíců po volbách do Poslanecké sněmovny, které přinesly levici i pravici vyrovnaný volební výsledek. Následovalo poměrně komplikované ustavení menšinové pravicové vlády, které veřejnost vnímala s neskrývanou deziluzí. Tato deziluze se spolu s únavou z dvojích voleb podepsala na nízké volební účasti v prvním kole senátních voleb. Dvoukolový většinový volební systém pak vedl k dalšímu snížení volební účasti ve druhém kole – část voličů, jejichž kandidát se neprobojoval do druhého kola, ztratila motivaci jít znovu hlasovat [c.f. Vlachová, Matějů 1996/97].

V kontextu všech následujících voleb do české horní komory se však míra participace v roce 1996 nemusí jevit tak špatně. Dokonce by mohla být vnímána i jako nadprůměrná, zvláště když si uvědomíme, že ani jedno z obou kol se nekonalo zároveň s jiným typem voleb. Právě souběh s komunálními nebo krajskými volbami ve všech následujících volbách (1998 a dále) významně pomáhal ke zvýšení účasti ve volbách do Senátu. Vzestup účasti jsme mohli pozorovat vždy v tom kole, které bylo s jinými volbami termínově svázáno. Naopak to kolo, které se konalo samostatně, vždy trpělo výrazným úbytkem voličů. Situaci názorně představuje graf 4.1. Z grafu je také jasně patrné, že v celé následující historii voleb do Senátu (1998 až 2008) v těch kolech, které se konaly samostatně bez souběhu s jinými volbami, již nikdy nebyla účast z roku 1996 překonána. Přiblížila se jí pouze účast ve druhém kole dosud posledních voleb v roce 2008.

V kontextu všech následujících voleb tedy nedopadla účast v roce 1996 tak špatně. Ovšem tehdejší pohledem, ovlivněným absencí jakýchkoli předchozích senátních voleb a jedinou zkušeností s volbami druhého řádu v roce 1994, se 35 %, respektive 31 % účast jevila jako krajně nízká. Zvláště uvědomíme-li si, že byl český volič zvyklý na vysokou participaci ve volbách do Poslanecké sněmovny, která v témže roce dosáhla více než dvojnásobné úrovně – 76,4 % oprávněných voličů.

Graf 4.1. Volební účast v senátních volbách 1996–2008 a vliv souběhu senátních voleb s komunálními nebo krajskými volbami

Zdroj: Volební server ČSÚ www.volby.cz.

Poznámka: „Souběh“ označuje kolo, které se konalo zároveň s jiným typem voleb (komunální nebo krajské).

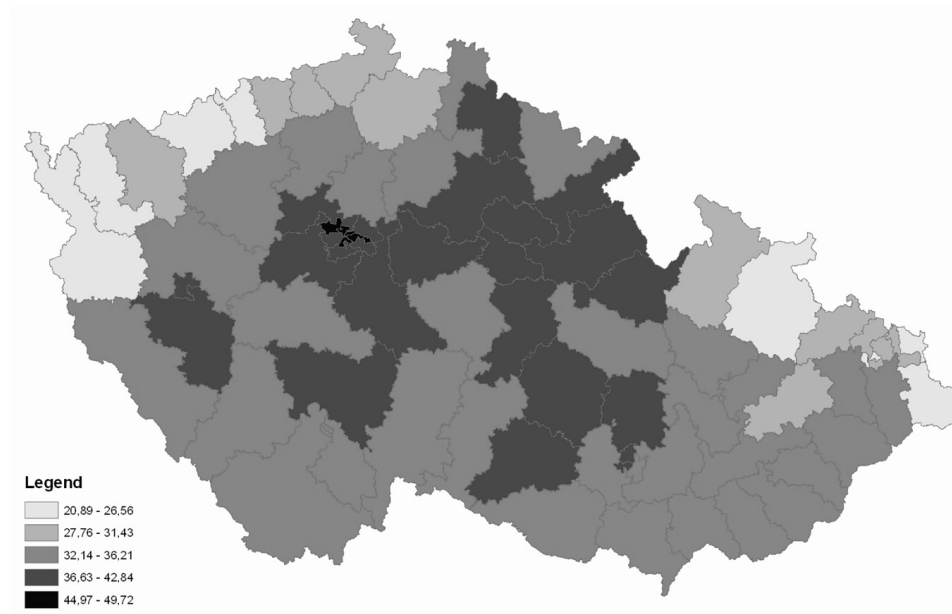
V prvním kole senátních voleb 1996 volební účast činila 35,03 %.⁷ Napříč 81 volebními obvody se účast značně lišila. Nejvyšší hodnoty dosáhla ve volebním obvodě č. 27 Praha 1, kde činila 49,72 %. Naopak nejnižší účast prvního kola byla zaznamenána v obvodě č. 5 Chomutov. Hodnoty volební účasti pro všechny volební obvody v obou kolech přináší příloha č. 3 a graficky je zachycuje obrázek 4.1.

Nejvyšší účast jsme mohli zaznamenat v pražských volebních obvodech a nejnižší naopak na severozápadě Čech a na severu Moravy. Volební účast je vysoká v hospodářsky vyspělejších regionech s nízkou mírou nezaměstnanosti ($r = -0,71^{**}$),⁸ vysokým podílem starších občanů nad 60 let ($r = 0,83^{**}$), vysokou střední délkou života ($r = 0,77^{**}$) a nadprůměrným podílem obyvatel s vysokoškolským vzděláním ($r = 0,6^{**}$).

⁷ Jak je tomu v České republice zvykem, nejedná se o procento platných hlasů z počtu registrovaných voličů, ale o procento vydaných obálek z počtu registrovaných voličů. Odevzdaných hlasů pak bývá pochopitelně méně a platných hlasů ještě méně.

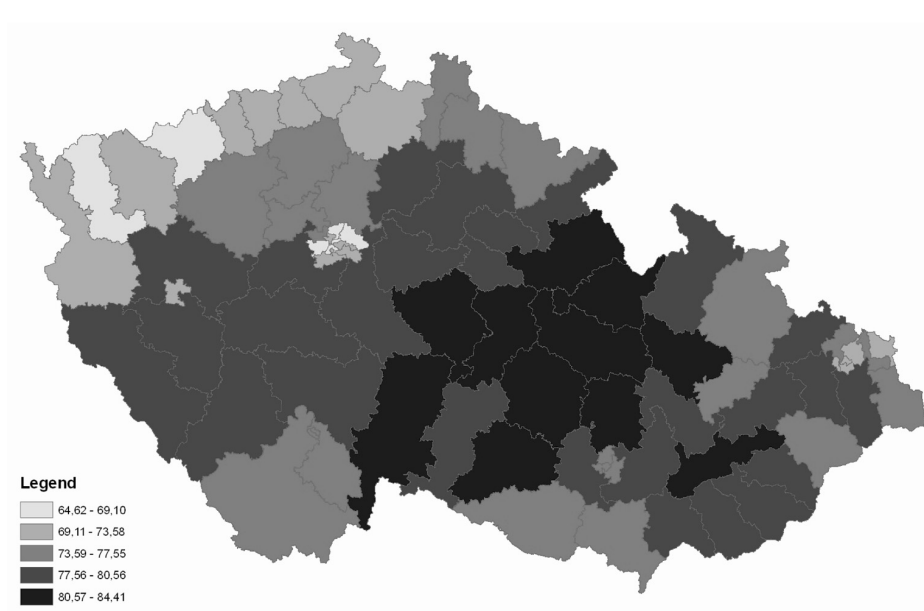
⁸ Všechny korelace v této knize, není-li uvedeno jinak, jsou vyjádřeny Pearsonovým korelačním koeficientem r . Statistická významnost je vždy značena následovně: ** 0,001, * 0,01.

Obrázek 4.1. Volební účast ve volbách do Senátu PČR v roce 1996

Zdroj: Volební server ČSÚ www.volby.cz. Poznámka: Autor mapy – Daniel Čermák.

Obrázek 4.2. Volební účast ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 1996 znázorněná v senátních obvodech

Zdroj: Volební server ČSÚ www.volby.cz. Poznámka: Autor mapy – Daniel Čermák.

Mimořádně zajímavý je však fakt, že neexistuje žádná regionální souvislost mezi volební účastí do Senátu v roce 1996 a účastí ve volbách do Poslanecké sněmovny, které se konaly v témže roce o pouhých pět měsíců dříve. Je to patrné nejen z letmého srovnání obrázků 4.1 a 4.2, ale zejména z korelačních koeficientů v tabulce 4.1. To je překvapující, zvláště když si uvědomíme, jak silné jsou korelace regionálně agregované volební účasti ve volbách do Poslanecké sněmovny mezi jednotlivými volebními roky navzájem. Ještě překvapivější však je tento jev ve světle ostatních silných korelací mezi účastí ve volbách do Senátu v jiných letech a účastí v jakýchkoli sněmovních volbách. Například v roce 1998 byla vzájemná regionální korelace účastí do Sněmovny a Senátu mimořádně vysoká (Pearson 0,869, sign. 0,001). Účast ve volbách do Sněmovny v roce 2002 pak sice s účastí do Senátu v témže roce korelovala také, ale mnohem slaběji a méně významně. Sněmovní účast 2002 paradoxně korelovala mnohem silněji se všemi předchozími volbami do Senátu (1996, 1998, 2000) a výrazně méně s těmi, které se konaly ve stejný rok – viz tabulku 4.1.

Tabulka 4.1. Korelace volební účasti regionálně agregované do senátních obvodů pro vybrané volby do Poslanecké sněmovny a Senátu

	Sněmovna 1996	Sněmovna 1998	Sněmovna 2002	Senát 1996
Sněmovna 1998	0,876**	1	–	–
Sněmovna 2002	0,626**	0,833**	1	–
Senát 1996	0,15	0,512**	0,752**	1
Senát 1998	0,820**	0,869**	0,811**	0,584**
Senát 2000	0,761**	0,888**	0,799**	0,529*
Senát 2002	0,205	0,489*	0,575*	0,663**

Zdroj: Senátní volby 1996 až 2008.

Poznámky:

N = 81, senátní obvody.

Do analýzy vstoupily v případě senátních voleb vždy jen účasti z prvního kola.

Pearsonův korelační koeficient.

** Korelace je významná na hladině 0,001.

* Korelace je významná na hladině 0,01.

Tento jev lze vysvětlit jako výsledek velmi specifické skladby voličů v senátních volbách 1996. Zcela nový typ voleb konaných vůbec poprvé přivedl v roce 1996 do volebních místností značně odlišný vzorek voličů, než jaký se účastní voleb do Poslanecké sněmovny (dříve Federálního shromáždění a ČNR). Účast ve volbách do Senátu bývá obecně výrazně nižší a skladba voličů není stejná. Proč ale u jiných senátních voleb zaznamenáváme vůči účasti do Sněmovny silné vztahy a v roce 1996 nikoli? Protože ostatní senátní volby byly spojeny buď s volbami komunálními, anebo krajskými. Volební účast v prvním kole tak z velké části není dána vůlí voličů zúčastnit se senátních voleb, ale zúčastnit se krajských nebo komunálních voleb. Při té příležitosti pak volí i do Senátu. Proto v těchto případech také bývá účast ve volbách do Senátu výrazně vyšší (viz graf 4.1). Senátní volby v roce 1996 však nebyly spojeny s žádnými jinými volbami, které by přivedly do místností „standardní složení“ voličstva. Konaly se samostatně a elektorát, který se dostavil, byl výrazně odlišný než v kte-

rýchkoli jiných volbách. Tento závěr potvrzují i volby 2002. Slabá korelace účastí senátních a sněmovních voleb z roku 2002 je dána faktem, že se první kolo konalo samostatně. Jednalo se totiž o jediné volby, ve kterých bylo hlasování v souběžných (komunálních) volbách spojeno až s druhým kolem senátních voleb.

V jakých regionech se tedy volební účast propadla oproti volbám do Sněmovny nejvíce a v jakých nejméně? Rozdíl v účasti ve volbách do Sněmovny a Senátu jsme dali do souvislosti s regionálně agregovanými makroproměnnými. K největšímu propadu volební účasti došlo v obvodech s vysokým podílem obyvatel se základním vzděláním ($r = 0,824^{**}$) a vyučených ($r = 0,817^{**}$). Naopak k nejmenšímu propadu došlo v regionech s vysokým podílem obyvatel s úplným středoškolským vzděláním ($r = -0,862^{**}$) a vysokoškoláků ($r = -0,865^{**}$). Nejméně se účast propadala v obvodech s vysokou průměrnou mzdou ($r = -0,819^{**}$) a silnými zisky sekulární pravice ve sněmovních volbách: ODS ($r = -0,839^{**}$) a ODA ($r = -0,768$). Tam, kde lidé na jaře do Sněmovny volili častěji ČSSD, se účast propadla mnohem razantněji ($r = 0,722^{**}$). K nejmenším rozdílům mezi sněmovními a senátními volbami pak došlo ve velkých městech, zejména v Praze. V nich byla účast do Sněmovny průměrná až podprůměrná, ale ve volbách do Senátu se propadla nejméně a velká města v čele s Prahou zaujala nejvyšší příčky účasti. K malému propadu účasti pak docházelo ve vyspělejších regionech s menší nezaměstnaností. K výraznějšímu propadu naopak docházelo v obvodech s vysokým podílem obyvatel žijících na venkově.

Podobné trendy v regionálních rozdílech volební účasti jako v prvním kole jsme zaznamenali i v kole druhém. Nejnižší účast byla zaznamenána v obvodě č. 75 Karviná – 17,47 % a naopak nejvyšší v obvodě č. 20 Praha 4 – 49,94 %. Celkově účast proti prvnímu kolu poklesla o cca 4,5 procentního bodu na 30,63 %, což je možné vysvětlit zejména tzv. efektem druhého kola. Nabídka kandidátů se zmenšuje pouze na dva a může zde působit i faktor únavy z opakovaných voleb [Reynolds et al. 2005: 130]. Na druhé straně, volební účast ve druhém kole se neomezila pouze na ty voliče, kteří již v prvním kole volili ty kandidáty, kteří postoupili do druhého kola. Řada voličů těch kandidátů, kteří v prvním kole skončili na třetím a horším místě a tudíž nepostoupili do druhého kola, k volbám nakonec přišla a podpořila některého ze dvou postoupivších kandidátů.

5. Výsledky voleb do Senátu v roce 1996

Ve dnech 15. 11. až 16. 11. 1996 proběhlo první kolo prvních senátních voleb. Ke zvolení kandidáta hned v prvním kole je zapotřebí získat nadpoloviční většinu hlasů. To se podařilo celkem čtyřem kandidátům, přičemž tři z nich kandidovali za ODS. Nejúspěšnějším z nich byl Jan Koukal, primátor hlavního města Prahy, který v pražském obvodě č. 25 získal 54,13 % hlasů. Následovali Vladimír Zeman v pražském obvodě č. 26 se ziskem 53,79 % a Milan Kondr, taktéž v Praze, v obvodě č. 22 se ziskem 50,84 %. Posledním ze šťastných a jediným za KDU–ČSL byl Jan Zahradníček, který s těsným ziskem 50,06 % hlasů získal mandát v brněnském obvodě č. 60. Připomeňme však, že v tomto volebním obvodě neměl protikandidáta ODS. Zvolení hned tří kandidátů ODS v prvním kole naznačuje, jak silné postavení tato strana měla v prvních volbách do Senátu a že se těšila největší podpoře právě ve velkých českých městech, zejména v Praze.

Ve zbývajících 77 volebních obvodech se o týden později (22. 11. až 23. 11. 1996) konalo druhé kolo voleb. Do něj postoupilo 154 kandidátů. O dominanci v prvním kole svědčí fakt, že do druhého kola nepostoupil pouze jediný kandidát ODS, a to v obvodě č. 75 Karviná. Ve zbylých 76 obvodech kandidáti této nejsilnější pravicové strany postoupili, přičemž v naprosté většině 73 obvodů se jednalo o postup z prvního místa. Jinými slovy. První kolo senátních voleb ODS nevyhrála v pouhých čtyřech volebních obvodech. Tato čtyři „průběžná“ vítězství si rozdělili dva kandidáti ODA Jitka Seidlová (Přerov) a Václav Jehlička (Jihlava), kandidát KDU–ČSL Jaroslav Petřík (Uherské Hradiště) a za KSČM Antonín Petráš (Karviná). Nikdo jiný nedokázal v prvním kole kandidáty ODS porazit.

Ze druhého místa nejčastěji postupovali kandidáti ČSSD (48), následovala KDU–ČSL (16), ODA (5) a ODS a KSČM po třech kandidátech. Postup do druhého kola nejčastěji těsně unikl kandidátům KSČM (32) a ČSSD (22). Na třetím nepostupovém místě tak nejčastěji zůstávala levice. Detaily o prvním kole a umístění kandidátů na prvním, druhém a třetím místě podle jednotlivých stran přináší tabulka 5.1.

Tabulka 5.1. Počet kandidátů jednotlivých stran postupujících do druhého kola

	První postupové místo		Druhé postupové místo		Třetí NEpostupové místo	
	počet	%	počet	%	počet	%
ODS	73	94,8	3	3,9	1	1,3
ČSSD	0	0,0	48	62,3	22	28,6
KSČM	1	1,3	3	3,9	32	41,6
KDU–ČSL	1	1,3	16	20,8	9	11,7
ODA	2	2,6	5	6,5	9	11,7
DEU	0	0,0	1	1,3	0	0,0
NK	0	0,0	1	1,3	1	1,3
Ostatní	0	0,0	0	0,0	3	3,9
Celkem	77	100,0	77	100,0	77	100,0

Zdroj: Senátní volby 1996 až 2008.

Nejčastějším typem souboje ve druhém kole byl střet kandidátů dvou největších stran ODS a ČSSD. Stalo se tak ve 47 volebních obvodech. Všech 17 kandidátů KDU–ČSL se pak ve druhém kole utkalo s kandidáty ODS, což byl druhý nejčastější typ souboje druhého kola. Třetím častým typem souboje pak byl střet programově a ideologicky velmi blízkých stran ODS a ODA, který se odehrál v sedmi případech. Vedle klasického střetnutí pravice a levice se tak nezdálo setkali ve druhém kole i dva kandidáti pravicových stran. Stalo se tak ve třetině volebních obvodů. Naopak k souboji dvou levicových kandidátů KSČM a ČSSD došlo pouze v jednom jediném případě, a to v obvodě č. 75 Karviná.

Naprostá hegemonie ODS z prvního kola voleb se o týden později ani zdaleka neopakovala. Ve druhém kole utrpěla řada jejích kandidátů porážku. Ze 76 kandidátů ODS jich 73 postupovalo z prvního místa. Pouze 29 z nich však bylo schopno první pozici udržet a získat ve druhém kole senátorské křeslo. 44 kandidátů nejsilnější pravicové strany ztratilo náskok z prvního kola a bylo poraženo kandidáty ČSSD, KDU–ČSL nebo ODA. Drtivý úspěch ODS v prvním kole vedl totiž představitele ostatních stran k výzvam na sjednocení proti kandidátům ODS. Tato strategie pro druhé kolo byla zjevně úspěšná. Soupeři ODS dokázali tuto stranu porážet, ačkoli v prvním kole převážně končili až na druhém místě. Například kandidáti ODA vykazali v soubojích s kandidáty ODS ve druhém kole 100% úspěšnost, přestože jich většina útočila až z druhé pozice. Nejmenší parlamentní strana tak získala 7 senátorských postů. ODS sice získala ve druhém kole nejvíce mandátů – 29, její úspěšnost proměnit postupová místa z prvního kola však byla ze všech stran jednoznačně nejhorší (38 %). Druhá ČSSD, která neměla po prvním kole žádného z 48 postupujících kandidátů na první pozici, nakonec získala 25 mandátů a vykazala nadpoloviční úspěšnost. Třetí KDU–ČSL vytěžila ze 17 kandidátů ve druhém kole 12 senátorů navzdory tomu, že pouze jediný z nich postupoval z prvního kola na první pozici. 71% úspěšnost byla pro tak malou stranu velkým úspěchem. O mimořádné 100% úspěšnosti sedmi kandidátů ODA ve druhém kole jsme již hovořili... Detailní informace přinášejí tabulky 5.2 a 5.3.

Tabulka 5.2. Kandidáti ve druhém kole

	Postoupili z 1. místa	Udrželi 1. místo	Postoupili z 2. místa	Posunuli se na 1. místo	Kandidátů ve 2. kole	Senátorů po 2. kole
ODS	73	29	3	0	76	29
ČSSD	0	0	48	25	48	25
KSČM	1	1	3	1	4	2
KDU–ČSL	1	1	16	11	17	12
ODA	2	2	5	5	7	7
DEU	0	0	1	1	1	1
NK	0	0	1	1	1	1
Ostatní	0	0	0	0	0	0
Celkem	77	33	77	44	154	77

Zdroj: Senátní volby 1996 až 2008.

Tabulka 5.3. Úspěšnost kandidátů jednotlivých stran ve druhém kole voleb

	Úspěšnost udržet první pozici z 1. kola (%)	Úspěšnost zvítězit ve 2. kole z druhé pozice (%)	Celková úspěšnost ve 2. kole (%)
ODS	39,7	0,0	38,2
ČSSD	–	52,1	52,1
KSČM	100,0	33,3	50,0
KDU–ČSL	100,0	68,8	70,6
ODA	100,0	100,0	100,0
DEU	–	100,0	100,0
NK	–	100,0	100,0

Zdroj: Senátní volby 1996 až 2008.

Většinový systém s uzavřeným druhým kolem se tak v prvních volbách do českého Senátu ukázal jako volební mechanismus, který je schopný penalizovat kandidáty strany, která má sice nejvíce příznivců, ale ještě více odpůrců. Negativní volba ve druhém kole pomohla ke zvolení kandidátů, kteří byli vnímáni jako konsensuálnější. ODS sice ve volbách zvítězila a získala dvě pětiny senátorů, výsledek však zůstal daleko za jejím očekáváním po prvním kole. Její zastoupení v horní komoře tak skončilo mírnou nadreprezentací proti podílu hlasů, které strana ve volbách získala. Kdyby v Česku fungoval jednokolový většinový systém britského typu, kde ke zvolení postačuje pouze prostá většina a nekoná se druhé kolo, ODS by naprosto triumfovala a obsadila by 94 % celého Senátu. Jednokolový systém by jí vynesl 2,4krát větší zisk v podobě 76 senátorů.

Všem ostatním parlamentním stranám, snad vyjma komunistů, dvoukolový volební mechanismus výrazně pomohl. ČSSD, KDU-ČSL i ODA získaly velmi slušné zastoupení, jehož míra převyšovala jejich podíl na hlasech voličů. Jinými slovy, tyto strany byly poměrně výrazně nadreprezentovány. Jedinou parlamentní stranou, které dvoukolový většinový systém výrazně nepřál, byla KSČM. Potvrdil tak svou pověst systému, který omezuje vliv antisystémových stran bez koaličního potenciálu. Přesto se komunistům podařilo získat dva senátorské mandáty, byť na ně museli získat přes 14 % hlasů. Celkové výsledky prvních voleb do Senátu přináší tabulka 5.4.

Tabulka 5.4. Přehled výsledků voleb do Senátu PČR v roce 1996

	Hlasů v 1. kole (%)	Průměrné % hlasů v 1. kole na jednoho kandidáta	Mandátů v 1. kole	Hlasů ve 2. kole (%)	Průměrné % hlasů ve 2. kole na jednoho kandidáta	Mandátů ve 2. kole	Celkem senátorů	Index reprezen- tace
ODS	36,5	36,3	3	49,2	48,7	29	32	1,08
ČSSD	20,3	20,9	0	31,8	49,1	25	25	1,52
KSČM	14,3	14,8	0	2,0	47,0	2	2	0,17
KDU-ČSL	9,9	17,4	1	10,7	54,9	12	13	1,62
ODA	8,1	12,8	0	5,2	58,7	7	7	1,07
DEU	0,9	3,5	0	0,6	59,7	1	1	1,37
NK	4,3	7,4	0	0,5	53,2	1	1	0,29
Ostatní	5,8	3,0	0	0,0	0,0	0	0	0,00
Celkem	100,0	14,3	4	100,0	50,0	77	81	

Zdroj: Senátní volby 1996 až 2008.

Jak se celkově nový a dosud českým voličům i stranám neznámý dvoukolový většinový volební systém promítnul do složení Senátu? Lišily se výsledky významně od poměrného systému známého z Poslanecké sněmovny? Několik ukazatelů, které mohou naznačit odpovědi na tyto otázky, přináší tabulka 5.5. Propad volební účasti oproti dvěma předcházejícím sněmovním volbám (1992, 1996) i oproti těm následujícím (1998) je jasně patrný a byl již popsán. Výrazně se naopak zvýšil počet kandidujících stran, což je však dáno faktem, že řada z nich postavila jen několik málo kandidátů. Naopak stran schopných kandidovat své lidi alespoň v nadpoloviční většině obvodů bylo pouze šest. Zásadně se zvýšila disproporce volebních výsledků. To jasně indikují hodnoty obou použitých indexů proporcionality (Loosemore-Hanby⁹ a RR index¹⁰) ve srovnání s jejich hodnotami pro volby do Poslane-

9 Loosemore-Hanby index (označovaný D) představili pro měření proporcionality John Loosemore a Victor J. Hanby [1971]. Jedná se o princip, který vychází ze Schutzova indexu nerovnosti [Taagepera a Shugart 1989: 260; obdobně Monroe 1994: 139]. Hodnota Loosemore-Hanby indexu (D) je dána polovinou sumy absolutních hodnot získaných z rozdílů mezi podíly hlasů (v) a podíly mandátů (s) jednotlivých stran.

$$D = \frac{1}{2} \sum |v_i - s_i|$$

cké sněmovny. Přes tento nárůst disproporcionality volebních výsledků však nedošlo k vyšší koncentraci stranického systému, tedy ke snížení počtu stran. Naopak index parlamentní fragmentace¹¹ oproti jeho hodnotám pro Poslaneckou sněmovnu spíše vzrostl, což značí, že stranické složení Senátu bylo ještě nepatrně fragmentovanější než složení Poslanecké sněmovny ve stejnou dobu. To je patrné i z indexu efektivního počtu parlamentních stran.¹² Podobně index agregace¹³ nenaznačuje žádné zásadní posílení vítězné strany ani zmenšení počtu ostatních stran.

Výsledné hodnoty Loosemore-Hanby indexu se pohybují v intervalu 0 – 100, kde 0 představuje absolutní proporcionalitu a 100 naopak krajní disproporcionalitu. Reálné volební situace se nikdy nebudou přibližovat horní hranici, ale poměrně často se nachází u dolní. Hodnota Loosemore-Hanby indexu je velmi snadno interpretovatelná. Zjišťuje celkový rozdíl mezi distribucí hlasů a alokací mandátů. Tedy o kolik procentních bodů se celkový výsledek voleb odchyluje od ideální proporcionality. Podrobné seznámení s vlastnostmi indexu in [Lebeda 2008; Gallagher 1991].

10 RR index vychází z alternativního přístupu k měření volební proporcionality založeném na principu nejvyšších průměrů [Lebeda 2006; Lebeda 2008]. RR index nabývá hodnot 0-100 (maximální proporcionalita x maximální disproporcionalita). U každé strany nejprve vydělíme její procento mandátů (s_i) jejím procentem hlasů (v_i). Nejvyšší z těchto podílů je pak použit v následujícím výpočtu. U každé strany vydělíme procento jejích mandátů (s_i) již zmíněným nejvyšším podílem a získaná hodnota je pak odečtena od procenta hlasů téže strany (v_i). Suma těchto dílčích výsledků za všechny strany představuje výslednou hodnotu indexu.

$$RR = \sum \left(v_i - \frac{s_i}{\max \frac{s_j}{v_j}} \right)$$

Index vyjadřuje procento skutečně zbylých hlasů, tedy celkový reálný zbytek hlasů v procentech. Podrobné seznámení s principem vlastnostmi indexu in [Lebeda 2006; Lebeda 2008].

11 Index parlamentní fragmentace Douglase Raeho měří roztržitost stranického systému. Index se pohybuje v intervalu 0 – 1. Je zjišťován z následujícího vzorce, kde s_i jsou podíly jednotlivých stran na celkovém počtu mandátů, za předpokladu, že celek je představován hodnotou 1 (např. podíl strany s 20 % mandátů je 0,2):

$$F = 1 - \sum s_i^2$$

Hodnota indexu fragmentace se pohybuje mezi 0 (jednostranický systém – všichni poslanci patří do jedné strany) a 1 (každý poslanec náleží jiné politické straně). Pokud tedy v dokonalém bipartismu získává každá strana po 50 % mandátů, potom bude hodnota indexu fragmentace 0,50. Hodnota indexu mezi 0,50 a 0,67 indikuje bipartismus. Pokud je hodnota indexu vyšší než 0,70, potom signalizuje existenci multipartismu. Konečně hodnota indexu nižší než 0,50 znamená objevení se strany dominantní. Podrobné seznámení s principem vlastnostmi indexu in [Rae 1967].

12 Index efektivního počtu parlamentních stran měří velikost stranického systému podle toho, kolik se do něj „vejde“ politických stran (vážených podle jejich velikosti). Je vypočítáván podle následujícího vzorce, kde s_i je podíl mandátů získaných konkrétní stranou:

$$N_s = \frac{1}{\sum s_i^2}$$

Přináší v podstatě podobnou informaci jako index fragmentace. Míra fragmentace udávaná efektivním počtem stran je však v této podobě snáze představitelná než na základě indexu fragmentace pohybujícím se v intervalu 0-1. Např., pokud dvě strany mají v parlamentu po 50 % křesel, potom se bude hodnota indexu efektivního počtu stran rovnat 2,0. Podrobné seznámení s principem vlastnostmi indexu in [Laakso Taagepera 1979].

13 Index agregace měří postavení nejsilnější strany v parlamentu ve vztahu k ostatním parlamentním stranám. Index je tedy opřen o dvě kritéria: počet stran zastoupených v parlamentu v určitém čase a procento mandátů nejsilnější strany po stejnou dobu. Výpočet je prováděn podle následujícího vzorce, kde s je procento parlamentních křesel nejsilnější politické strany, n – počet stran zastoupených v parlamentu:

$$A = \frac{s}{n}$$

Vysoká hodnota indexu agregace znamená vyšší koncentraci stranického systému. Podrobné seznámení s principem vlastnostmi indexu in [Mayer 1980].

Celkově lze říci, že se složení Senátu co do počtu a vzájemné poměrné velikosti stran nijak zásadně nelišilo od tehdejší Poslanecké sněmovny. Zásadní rozdíly existovaly pouze dva a také spolu do jisté míry souvisely. Zaprvé, antisystémová KSČM byla zásadně podreprezentována a její dva senátorské mandáty neodpovídaly zisku více než 14 % hlasů. Tím se potvrdily obecné teze, které většinovým systémům právě takovéto vlastnosti penalizující strany bez koaličního potenciálu nebo přímo antisystémové strany přisuzují. Zadruhé, výsledná proporcionalita volebních výsledků byla výrazně horší než v případě Poslanecké sněmovny. Ani to však v případě většinového systému není překvapením.

Kdo očekával, že dvoukolový většinový systém přivede do Senátu pouze dvě strany, mýlil se. Tato očekávání mohla být způsobena pouze neznalostí této konkrétní většinové formule. Mohla by snad být relevantní při použití systému jednokolového. V případě dvoukolového většinového systému však byly opět potvrzeny dříve formulované teoretické závěry, které jeho působení spojují s multipartismem. Za všechny jmenujme alespoň druhou Duvergerovu tezi, známou jako druhý z jeho tří „zákonů“: *Dvoukolový většinový systém podporuje systém mnoha stran, které jsou pružné, závislé a relativně stabilní* [Duverger 1964: 205].

Tabulka 5.5. Základní ukazatele vypovídající o stranickém složení Senátu v porovnání s Poslaneckou sněmovnou

	Poslanecká sněmovna 1992	Poslanecká sněmovna 1996	Senát 1996	Poslanecká sněmovna 1998
Platných hlasů	6 473 250	6 059 215	2 758 125	5 969 505
Volební účast	85,08	76,41	35,03	74,03
Kandidujících stran	19	16	33	13
Zvolených (parlamentních) stran	8	6	6	5
Loosemore-Hanby index	19,12	11,16	20,65	11,32
RR index	21,76	13,31	38,42	12,67
Index parlamentní fragmentace	0,79	0,76	0,78	0,73
Index efektivního počtu stran	4,80	4,15	4,62	3,71
Index agregace	4,75	5,67	6,58	7,40

Zdroj: výpočet autorů na základě dat z volebního serveru ČSÚ www.volby.cz.

Poznámka: Principy jednotlivých měřicích nástrojů jsou popsány v poznámkách číslo 8, 9, 10, 11 a 12.

Regionální rozdíly ve volební podpoře kandidátů jednotlivých stran byly napříč volebními obvody velmi významné. To je patrné i z obrázků volební podpory jednotlivých stran (viz níže). Regionální variabilita zjevně není výsledkem pouhých rozdílů v osobnostech kandidátů, jelikož se zde objevují zjevné pravidelnosti a podobnosti mezi podobnými typy obvodů. Z velké části je dána odlišnou sociální a demografickou strukturou elektorátu a rozdílnými životními a ekonomickými podmínkami v jednotlivých volebních obvodech. To můžeme poměrně jasně demonstrovat korelacemi regionálně

agregovaných sociálních a ekonomických ukazatelů s podíly hlasů pro kandidáty jednotlivých politických stran. Jako jednotlivé případy vstoupily do analýzy samotné obvody.

Tabulka 5.6. Souvislost mezi volbou kandidátů jednotlivých stran a ukazateli agregovanými za volební obvody

	ODS	ČSSD	KSČM	KDU- ČSL	ODA
Rozvody na 100 obyvatel	0,336**	0,150	0,088	-0,573**	-0,299*
Potraty na 100 obyvatel	0,012	0,243*	0,235*	-0,536**	-0,213
Míra registrované nezaměstnanosti	-0,540**	0,450**	0,706**	-0,181	-0,225
Počet uchazečů o zaměstnání	-0,524**	0,466**	0,701**	-0,184	-0,224
Průměrné % pracovní neschopnosti	-0,561**	0,416**	0,515**	0,151	-0,286*
Průměrná měsíční mzda zaměstnance	0,609**	-0,329**	-0,441**	-0,223	-0,012
Průměrný důchod celkem	0,504**	-0,181	-0,251*	-0,324*	-0,074
Zahraniční hosté v ubyt. zař.	0,574**	-0,384**	-0,549**	-0,119	0,058
Zahájené byty celkem na 100 obyvatel	0,345**	-0,344**	-0,338**	0,161	0,143
Fakulty vysokých škol na 100 obyvatel	0,503**	-0,208	-0,497**	0,114	0,022
Obyvatelé věku 15 a více s VŠ	0,610**	0,355**	-0,595**	0,103	0,108
Obyvatelé věku 15 a více s ÚSV	0,683**	-0,336**	-0,636**	0,080	0,167
Obyvatelé věku 15 a více s SO	0,643**	-0,414**	-0,627**	0,200	0,209
Obyvatelé věku 15 a více vyuč.	-0,581**	0,323**	0,563**	-0,100	-0,083
Obyvatelé věku 15 a více se ZV	-0,592**	0,368**	0,630**	-0,124	-0,229
Podíl obyvatel v obcích nad 100 000 obyvatel	0,585**	-0,263*	-0,535**	0,040	-0,008
Podíl obyvatel ve věku 0–14 let	-0,695**	0,363**	0,577**	0,016	-0,126
Podíl obyvatel ve věku 15–59 let	-0,025	0,222*	0,183	-0,481**	-0,215
Podíl obyvatel ve věku nad 60 let	0,546**	-0,393**	-0,536**	0,248	0,198
Podíl obyvatel nad 70 mezi dospělými obyvateli	0,495**	-0,418**	-0,536**	0,302*	0,200
Index závislosti 0–14 / 15–59	-0,703**	0,325**	0,552**	0,114	-0,092
Index ekonomického zatížení (0–14 + 60+)/ 15-59	0,022	-0,219	-0,178	0,477**	0,212
Průměrný věk žijících-celkem	0,655**	-0,382**	-0,561**	0,104	0,139
Zisk ODS v jarních volbách do sněmovny	0,750**	-0,434**	-0,688**	-0,054	0,153
Zisk ČSSD v jarních volbách do sněmovny	-0,544**	0,614**	0,650**	-0,246	-0,045
Zisk KSČM v jarních volbách do sněmovny	-0,419**	0,349**	0,772**	-0,276	-0,183
Zisk KDU–ČSL v jarních volbách do sněmovny	-0,365**	-0,199	-0,135	0,628**	0,114
Zisk ODA v jarních volbách do sněmovny	0,504**	-0,604**	-0,718**	0,275	0,147
Zisk SPR–RSČ (RMS) v jarních volbách do sněm.	-0,363**	0,485**	0,670**	-0,392**	-0,339*
Volební účast v jarních volbách do sněmovny	-0,352**	0,086	0,191	0,417**	0,026
N	80	79	81	45	50

Zdroj: Senátní volby 1996 až 2008.

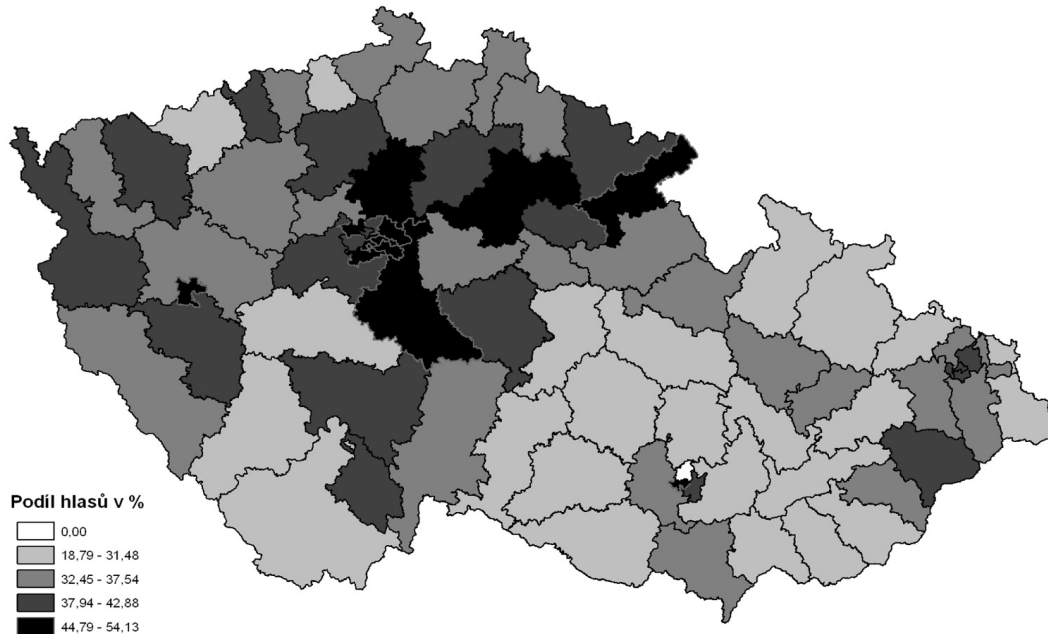
Poznámka:

* korelace je významná na hladině 0,01.

** korelace je významná na hladině 0,001.

Kandidáti ODS získávali nejvyšší podporu v Čechách, a to zejména ve volebních obvodech, které byly tvořeny z velké části nebo se zcela nacházely ve velkých městech. Baštou, ve které se kandidáti ODS mohli těšit největší podpoře, se stala Praha. Naopak moravské obvody s výjimkou největších měst Brna a Ostravy přinesly ODS většinou podprůměrné zisky. ODS ztrácela v obvodech s velkou nezaměstnaností a nedostatkem volných pracovních míst, s vyšším podílem obyvatel se základním vzděláním nebo vyučených. Nejvyšší zisky pak obdržela v obvodech s vysokými průměrnými příjmy, a to jak v podobě průměrných mezd zaměstnanců, tak v podobě průměrných důchodů. Obecně jde o obvody ekonomicky silnější. Jedná se též o obvody s vysokým podílem starších obyvatel v důchodovém věku. To však rozhodně neznamená, že by právě důchodci měli být tou klíčovou skupinou, která volila ODS. Spíše naopak. Znamená to, že jde o oblasti, kde se lidé díky příznivým okolnostem dožívají vyššího věku. Jedná se též o regiony s vyšším podílem obyvatel s úplným středoškolským a nebo vysokoškolským vzděláním. Faktem je, že výsledky korelační analýzy jsou nemalým způsobem ovlivněny velmi specifickými ekonomickými a sociálními charakteristikami hlavního města Prahy, kde je ODS mimořádně silná.

Obrázek 5.1. Hlasy pro kandidáty ODS 1996

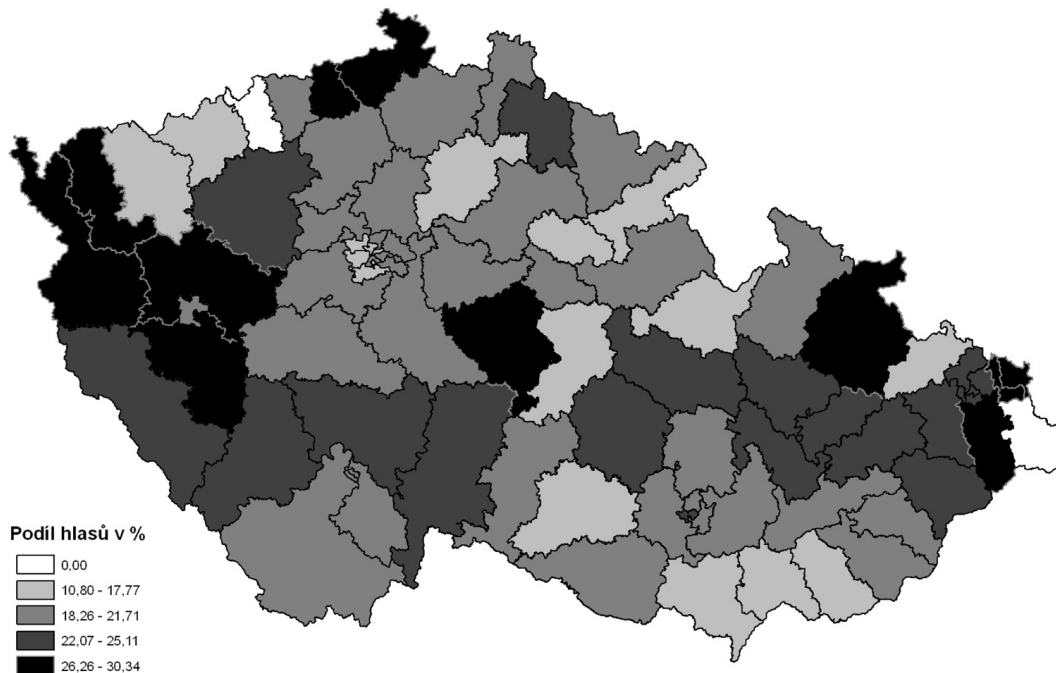
Zdroj: Volební server ČSÚ www.volby.cz.

Poznámka: Autor mapy – Daniel Čermák.

Kandidáti ČSSD se těšili největší podpoře v ekonomicky méně vyspělých regionech s vyšší mírou nezaměstnanosti a menší nabídkou pracovních příležitostí. Jedná se též o obvody, kde je nižší průměrná mzda zaměstnanců. Za pozornost však stojí, že regionální podpora ČSSD nesouvisí s prů-

měrnou výší starobních důchodů. Ty jsou totiž poměrně vysoké i v těch regionech, které trpí výše popsanými problémy. Typicky se jedná o oblasti, kde se v minulosti intenzivně těžilo uhlí, např. severozápad Čech nebo Ostravsko. Sociální skladba volebních obvodů s výraznou podporou ČSSD je typická vyšším podílem obyvatel pouze se základním vzděláním nebo vyučených, s nižším průměrným věkem, tedy s nižším podílem starších obyvatel nad 60 let a naopak nadprůměrným podílem obyvatel mladších 15 let. To je ale opět spíše znakem životních podmínek v těchto regionech, než že by tyto korelace ukazovaly přímo na elektorát ČSSD. V principu se jedná o regiony s přesně opačnými charakteristikami, než jaké jsou typické pro vysoké zisky ODS. Přesto je však z korelačních koeficientů v tabulce 5.6 patrné, že popisované vztahy, byť většinou zcela opačné než u ODS, nenabývají u ČSSD takové síly a významnosti. Jednodušeji řečeno, specifika regionů se silnou podporou ČSSD nejsou tak zřetelně vyhraněná, jako je tomu v případě ODS.

Obrázek 5.2. Hlasy pro kandidáty ČSSD 1996

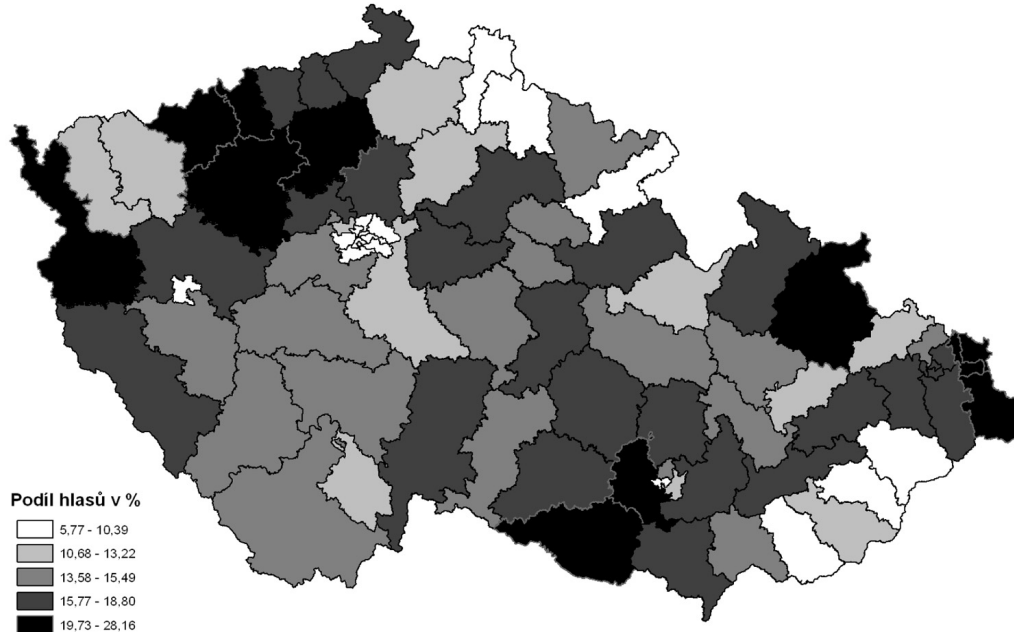
Zdroj: Volební server ČSÚ www.volby.cz.

Poznámka: Autor mapy – Daniel Čermák.

Pokud bychom chtěli popsat regionální rozdíly v podpoře kandidátů KSČM co nejstručněji, stačilo by říci, že se velmi podobají ČSSD, ale naměřené vztahy jsou obvykle mnohem silnější. U všech měřených ukazatelů jsou trendy totožné, ale korelační koeficienty dosahují výrazně vyšších hodnot. Podpora KSČM je tedy silně regionálně vyhraněná. Kandidáti této strany byly nejúspěšnější opět v ekonomicky slabých oblastech s vysokou mírou nezaměstnanosti a nedostatkem pracovních příležitostí. Jedná se o obvody nepřilíš turisticky atraktivní, obvykle takové, kde se ani nenachází vysoké

školství. Obyvatelstvo častěji než jinde dosahuje pouze základního vzdělání nebo vyučení. Častější je zde nemocnost, či přesněji pracovní neschopnost zaměstnanců. Věková struktura je podobná jako v případě ČSSD. Přestože mají kandidáti KSČM nejvyšší podporu u obyvatel v důchodovém věku, mimořádně silná je tato strana paradoxně v regionech, kde je důchodců nejmenší podíl. To však opět souvisí více se životními podmínkami a věkem dožití. Všechny strany měly v senátních volbách dobré výsledky tam, kde uspěly i v jarních volbách do Poslanecké sněmovny. Výsledky KSČM v senátních volbách však mimořádně silně korelovaly také s výsledky SPR-RSČ ve sněmovních volbách. Republikáni do horní komory vůbec nekandidovali. Není tak vyloučené, že se část jejich voličů přiklonila ke KSČM. S jistotou můžeme říci, že jsou tyto strany silné v regionech s podobnými charakteristikami. To se v omezené míře týká i ČSSD.

Obrázek 5.3. Hlasy pro kandidáty KSČM 1996

Zdroj: Volební server ČSÚ www.volby.cz.

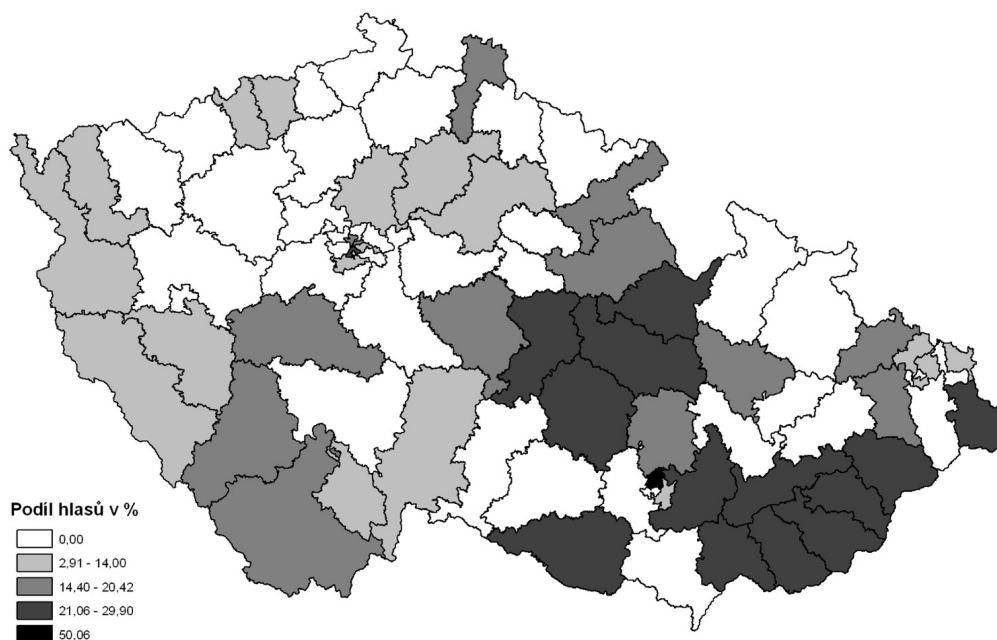
Poznámka: Autor mapy – Daniel Čermák.

Podporu kandidátům KDU–ČSL a ODA je mnohem složitější charakterizovat pomocí regionálně agregovaných ukazatelů než v případě předchozích tří stran. Ne snad že bychom očekávali absenci zajímavých vztahů. Výsledky korelačních analýz jsou však zkrácené. KDU–ČSL a ODA pro senátní volby 1996 uzavřely dohodu, podle které si konkurovaly pouze ve velmi malém počtu obvodů (14). Ve zbylých 67 obvodech kandidoval buď kandidát ODA nebo KDU–ČSL, ale nikdy oba. Proto lze očekávat, že část voličů jedné strany podpořila při absenci svého kandidáta partnerskou stranu, přesněji jejího kandidáta. Oba elektoráty těchto dvou stran jsou dost odlišné, ale dohoda stran ovlivnila chování svých voličů. Tím se setřela i regionální specifika volební podpory obou subjektů. V případě kandidá-

tů ODA jsme tak nezaznamenali žádné vztahy volební podpory s některým z regionálně agregovaných ukazatelů. Dokonce jsme nezaznamenali ani statistickou souvislost s volební podporou ODA ve volbách do Poslanecké sněmovny. To je jen důkazem zkreslení dat spoluprací s KDU–ČSL.

Kandidáti lidové strany zaznamenali přeci jen trochu více regionálně specifickou podporu. Přesto jsme statistických korelací zaznamenali oproti očekáváním méně a jsou slabší. Mezi nemnoho ukazatelů, které statisticky souvisí s podporou lidové strany, patří nízká míra rozvodovosti a malý počet potratů. To ukazuje na konzervativní hodnoty, které jsou typické pro oblasti s vysokým podílem obyvatel hlásících se zejména ke katolické církvi. Z hlediska věkové struktury jde o velmi zajímavé obvody, kde se lidé dožívají vysokého věku a zároveň se zde rodí hodně dětí. Naopak obyvatel v produktivním věku je zde méně. Korelace s výsledkem ve volbách do sněmovny byla v případě KDU–ČSL velmi silná.

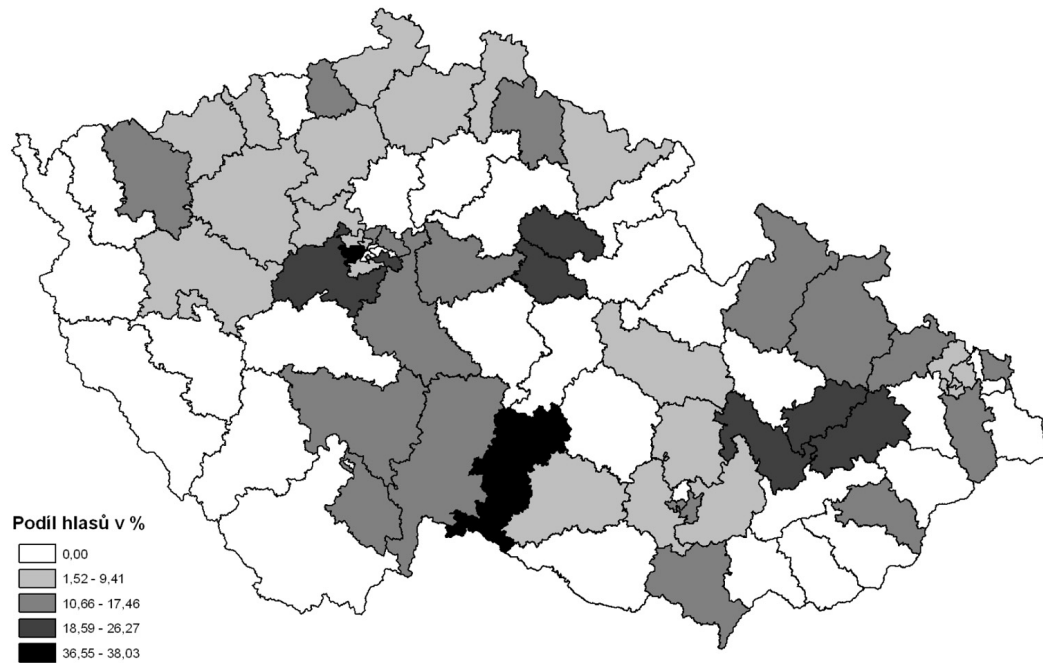
Obrázek 5.4. Hlasy pro kandidáty KDU–ČSL 1996

Zdroj: Volební server ČSÚ www.volby.cz.

Poznámka: Autor mapy – Daniel Čermák.

Obrázek 5.5. Hlasy pro kandidáty ODA 1996

Zdroj: Volební server ČSÚ www.volby.cz.

Poznámka: Autor mapy – Daniel Čermák.

6. Volební chování socio-demografických skupin v prvním kole voleb

Na základě první vlny panelového výběrového šetření *Senátní volby 1996* realizovaného agenturou SC&C můžeme nastínit základní trendy ve volebním chování jednotlivých sociodemografických skupin voličů v prvním kole voleb.

A. Věk

Ochota zúčastnit se senátních voleb rostla s věkem voličů. Ve věkové kategorii od 18 do 29 let se voleb chtělo zúčastnit 41 % dotázaných, v kategorii 30–44 to bylo 48 % dotázaných, v kategorii 45–59 53 % dotázaných a od 60 let výše chtělo jít hlasovat 65 % dotázaných. Šance zúčastnit se senátních voleb, tj. poměr četností těch, kteří se chtěli a nechtěli zúčastnit, byly následující: u voličů mladších než 30 let 0,70, od 30 do 44 let 0,91, od 45 do 59 1,11 a od 60 let 1,88.¹⁴ To je obdobná situace jako ve volbách do Poslanecké sněmovny na jaře téhož roku. Rovněž tehdy šance účasti ve volbách rostly s věkem, byly ale mnohem větší: u voličů mladších než 30 let se rovnaly 2,11, od 30 do 44 let 3,39, od 45 do 59 4,21 a od 60 let 4,36.

S věkem rostly také šance účasti v obou volbách při porovnání s neúčastí v obou volbách (tabulka 6.1). Proměnná Účast, která v tabulce 6.1 figuruje, má následující kategorie:

1 = respondent se zúčastnil voleb do Poslanecké sněmovny a deklaruje účast ve volbách do Senátu (ano nebo spíše ano);

2 = respondent se zúčastnil voleb do Poslanecké sněmovny a deklaruje, že se nezúčastní voleb do Senátu (ne nebo spíše ne), nebo jestliže se respondent nezúčastnil voleb do Poslanecké sněmovny a deklaruje, že se zúčastní voleb do Senátu (ano nebo spíše ano);

3 = jestliže se respondent nezúčastnil voleb do Poslanecké sněmovny a deklaruje, že se nezúčastní voleb do Senátu (ne nebo spíše ne).

¹⁴ 1073 respondentů. Logitový model, který postuluje, že poměry šancí sousedních kategorií jsou konstantní, tj. že logity rostou lineárně s věkem, odpovídá datům velmi dobře. Model je v Příloze I.

Tabulka 6.1. Pozorované šance dvojí a jedné účasti ve volbách vzhledem k žádné účasti v souvislosti s věkem¹⁵

Věk	Účast	
	Dvě : Žádná	Jedna : Žádná
Mladší než 30 let	1,37	1,58
30–44	2,41	2,23
45–59	3,20	2,37
60 a více let	4,67	2,20

Zdroj: Senátní volby 1996.

Z tabulky 6.1 je zřejmé, že šance účasti v obou volbách se zvětšuje s přibývajícím věkem, ovšem souvislost šance jedné účasti s věkem už není zdaleka tak jasná. Nabízí se dva konkurující si modely. Podle prvního jak šance dvojí účasti vzhledem k žádné účasti, tak šance jedné účasti vzhledem k žádné účasti se rovnoměrně zvětšují s věkem. Podle druhého modelu rovnoměrně roste jen šance dvojí účasti, zatímco šance jedné účasti se s věkem nemění. Na základě klasického testu pro porovnání modelů i na základě kritéria BIC jsme zjistili, že není evidence, že by jednodušší druhý model byl horší než první. Vítězně tedy vyšel model, který postuluje, že poměry šancí dvojí účasti sousedních věkových kategorií jsou konstantní (lineární růst logitů) a poměry šancí jedné účasti jsou rovny jedné (logity se nemění).¹⁶ Můžeme tedy říci, že šance dvojí účasti rovnoměrně rostou s přibývajícím věkem, zatímco šance jedné účasti se s věkem nemění.

Jednotlivé věkové skupiny se nelišily v názorech na potřebnost a užitečnost Senátu. Lišily se však v hodnocení své informovanosti o Senátu a jeho úkolech. Spíše špatná informovanost převládala mezi lidmi od 18 do 44 let, naopak vcelku dobrá informovanost mezi lidmi od 45 let výše. Lidé ve věku od 45 let výše významně častěji využívali jako svůj informační zdroj rozhlas.

B. Vzdělání

Předpokládaná účast v senátních volbách vzrůstala také se vzděláním dotázaných. Z respondentů se základním vzděláním chtělo jít k volbám 65 %, vyučených 72 %, s maturitou 81 % a vysokoškoláků 87 %.¹⁷ Šance zúčastnit se voleb, tj. poměr četností těch respondentů, kteří se chtěli a nechťeli zúčastnit, byly u dotázaných se základním vzděláním 0,62, vyučených 0,70, středoškoláků s maturitou 1,15 a vysokoškoláků 2,38. Logitový model, který postuluje, že poměry šancí sousedních kategorií

15 Dvě: Žádná = počet respondentů, kteří se zúčastnili voleb do Sněmovny a deklarují účast ve volbách do Senátu / počet respondentů, kteří se nezúčastnili voleb do Sněmovny a deklarují, že se neúčastní ani voleb do Senátu.

Jedna: Žádná = počet respondentů, kteří se zúčastnili voleb do Sněmovny a deklarují, že se nezúčastní voleb do Senátu, nebo se nezúčastnili voleb do Sněmovny, ale deklarují účast ve volbách do Senátu / počet respondentů, kteří se nezúčastnili voleb do Sněmovny a deklarují, že se neúčastní ani voleb do Senátu.

16 Oba logitové modely a jejich porovnání jsou v Příloze I.

17 1138 respondentů.

vzdělání jsou konstantní, tj. že šance rovnoměrně rostou s růstem vzdělání, datům neodpovídá. Poměry šancí sousedních kategorií vzdělání totiž nejsou konstantní, ale zvětšují se. Poměry šancí sousedních kategorií vzdělání by byly konstantní, tj. logity by rostly lineárně pouze tehdy, kdybychom předpokládali, že kategorie vzdělání nejsou od sebe stejně vzdálené.¹⁸ Opět je tu podobné chování jako ve volbách do Sněmovny o několik měsíců dříve. Také šance účasti ve volbách do Poslanecké sněmovny rostly s růstem vzdělání (1,83; 2,54; 4,18; 6,90). V tomto případě lze ale akceptovat, že rostly s růstem vzdělání rovnoměrně.¹⁹

S růstem vzdělání rostly také jak šance účasti v obou volbách při porovnání s neúčastí v obou volbách, tak šance účasti v jedné volbě při porovnání s neúčastí v obou volbách (viz tabulku 6.2). K tomuto závěru jsme došli opět s pomocí proměnné Účast s kategoriemi 1 = dvě účasti, 2 = jedna účast, 3 = žádná účast.

Tabulka 6.2. Pozorované šance dvojí a jedné účasti ve volbách vzhledem k žádné účasti v souvislosti se vzděláním²⁰

Vzdělání	Účast	
	Dvě : Žádná	Jedna : Žádná
Základní vzdělání	1,10	1,10
Vyučení	1,56	1,84
Střední	3,38	2,58
Vysokoškolské	11,22	5,33

Zdroj: Senátní volby 1996.

Růst obou typů šancí z tabulky 6.2 je zcela zřejmý. Otázka zní, zda ho lze považovat v obou případech za rovnoměrný. Logitový model, který postuluje, že poměry šancí sousedních kategorií jsou konstantní, je sice přijatelný ($P = 0,180$), ale obsahuje jedno velké adjustované reziduum (2,36). Podle klasického kritéria pro porovnání modelů je lepší model, podle kterého jsou konstantní jen poměry šancí jedné účasti sousedních kategorií vzdělání, zatímco poměry šancí dvojí účasti sousedních kategorií vzdělání se zvětšují. Podle kritéria BIC by byl doporučen jednodušší model s $P = 0,180$. Můžeme si tedy vybrat: klasické kritérium doporučuje model, podle kterého rovnoměrně rostou jen šance jedné účasti, zatímco šance dvojí účasti rostou rychleji. Kritérium BIC doporučuje model, podle kterého oba typy šancí rostou rovnoměrně.²¹

18 Logitové modely jsou v Příloze I.

19 Logitový model je v Příloze I.

20 Dvě : Žádná = počet respondentů, kteří se zúčastnili voleb do Sněmovny a deklarují účast ve volbách do Senátu / počet respondentů, kteří se nezúčastnili voleb do Sněmovny a deklarují, že se neúčastní ani voleb do Senátu.

Jedna : Žádná = počet respondentů, kteří se zúčastnili voleb do Sněmovny a deklarují, že se nezúčastní voleb do Senátu, nebo se nezúčastnili voleb do Sněmovny, ale deklarují účast ve volbách do Senátu / počet respondentů, kteří se nezúčastnili voleb do Sněmovny a deklarují, že se neúčastní ani voleb do Senátu.

21 Modely jsou v Příloze I.

Motivy volebního rozhodnutí se u voličů s různým stupněm vzdělání lišily. Zatímco lidé se základním vzděláním a vyučením chtěli podpořit významně častěji politickou stranu, lidé s maturitou a s vysokoškolským vzděláním měli větší tendenci podporovat osobnosti. Voliči s maturitou a s vysokoškolským vzděláním se cítili být o Senátu a jeho úkolech častěji vcelku lépe informováni než voliči se základním vzděláním a vyučením. Pro středoškoláky (54 %) a vysokoškoláky (78 %) byly častěji než pro ostatní vzdělanostní skupiny zdrojem informací noviny. Pro vysokoškoláky byly ve srovnání s ostatními vzdělanostními skupinami významnějším zdrojem informací také mítinky a jiné zdroje. Vysokoškoláci a zejména vyučením se vzájemně výrazně lišili v hodnocení volební kampaně. Zatímco mezi vyučenými více jak polovina respondentů považovala volební kampaň do Senátu za slabou a nevýraznou, mezi vysokoškoláky bylo významně více lidí, kteří ji považovali za dobrou a pomohla jim rozhodnout se. Lidé s maturitou a s vysokoškolským vzděláním také častěji v porovnání s ostatními vzdělanostními skupinami zastávali názor, že Senát je potřebná a užitečná instituce.

C. Sociální vrstva

Ochota zúčastnit se voleb do Senátu souvisela s identifikací se sociální vrstvou. Z respondentů, kteří se identifikovali s nižší vrstvou, se voleb chtělo zúčastnit 59 %, u nižší střední to bylo 76 %, u střední 80 % a u vyšší 88 %. Pozorované šance zúčastnit se senátních voleb²² byly u nižší vrstvy 0,56, u nižší střední 0,82, u střední 1,18 a u vyšší 2,48. Podle logitového modelu lze předpokládat, že šance rovnoměrně rostou s růstem sociální vrstvy. Obdobně vypadaly i šance účasti ve volbách do Poslanecké sněmovny, jen byly značně vyšší (u nižší vrstvy 1,42, u nižší střední 3,17, u střední 4,09, u vyšší 7,00).²³

S růstem sociální vrstvy, se kterou se dotazovaný identifikoval, rostly jak šance účasti v obou volbách při porovnání s neúčastí v obou volbách, tak šance účasti v jedné volbě při porovnání s neúčastí v obou volbách (viz tabulku 6.3). K tomuto závěru jsme došli opět s pomocí proměnné Účast s kategoriemi 1 = dvě účasti, 2 = jedna účast, 3 = žádná účast. Podle logitového modelu lze považovat růst obou typů šancí za rovnoměrný.²⁴

22 n = 899.

23 Oba logitové modely jsou v Příloze I.

24 Logitový model je v Příloze I.

Tabulka 6.3. Pozorované šance dvojí a jedné účasti ve volbách vzhledem k žádné účasti v souvislosti se sociální vrstvou²⁵

Sociální vrstva	Účast	
	Dvě : Žádná	Jedna : Žádná
Nižší	0,83	1,23
Nižší střední	2,00	1,74
Střední	3,52	2,75
Vyšší	15,00	8,33

Zdroj: Senátní volby 1996.

Analýza také potvrdila, že volba do Senátu byla u střední a vyšší vrstvy výsledkem politické socializace v rodině. Zatímco 56 % dotázaných, kteří se hlásili k nižší vrstvě, a 51 % dotázaných, kteří se hlásili k nižší střední vrstvě, nevědělo, jak bude volit jejich rodina, u střední vrstvy to bylo 46 % a u vyšší 26 %. Zatímco jen 20 % dotázaných, kteří se hlásili k nižší třídě, a 24 % dotázaných, kteří se hlásili k nižší střední třídě, uvedlo, že rodina bude volit stejně, u střední třídy to bylo 34 % a u vyšší 44 %. Podle logitového modelu jsou podíly četností stejné a různé volby v rámci rodiny stejné pro nižší a nižší střední vrstvu a stejné, avšak téměř dvakrát větší pro střední a vyšší vrstvu. Podle stejného modelu jsou podíly četností odpovědí „nevím, jak budou volit členové mojí rodiny“ a geometrického průměru četností odpovědí „stejně jako já“ a „jinak“ stejné pro nižší, nižší střední a střední třídu, zatímco pro vyšší třídu jsou mnohem menší.²⁶

Podle identifikace se sociální vrstvou byla významně diferencována informovanost o Senátu a jeho úkolech a také způsob získávání informací. Mezi lidmi identifikovanými s nižší a nižší střední vrstvou bylo významně více těch, kteří se cítili špatně informováni, ve střední (30 %) a zejména ve vyšší vrstvě (60 %) byla informovanost hodnocena častěji jako vcelku dobrá. Ve vyšší vrstvě dokonce 10 % dotázaných hodnotilo svou informovanost jako velmi dobrou. Střední a vyšší vrstvy významně častěji než vrstvy ostatní získávaly informace z novin (58 a 70 %) a z televize (82 a 75 %). Pro vyšší vrstvu (22 %) byly významným zdrojem informací také mítinky. Naopak pro nižší a nižší střední vrstvu byly oproti ostatním vrstvám častějším zdrojem informací o Senátu přátelé.

Identifikace se sociální vrstvou významně diferencovala národ v názoru na potřebnost a užitečnost Senátu. Střední a vyšší vrstvy jej považovaly častěji za potřebnou a užitečnou instituci než vrstvy ostatní.

25 Dvě : Žádná = počet respondentů, kteří se zúčastnili voleb do Sněmovny a deklarují účast ve volbách do Senátu / počet respondentů, kteří se nezúčastnili voleb do Sněmovny a deklarují, že se neúčastní ani voleb do Senátu.

Jedna : Žádná = počet respondentů, kteří se zúčastnili voleb do Sněmovny a deklarují, že se nezúčastní voleb do Senátu, nebo se nezúčastnili voleb do Sněmovny, ale deklarují účast ve volbách do Senátu / počet respondentů, kteří se nezúčastnili voleb do Sněmovny a deklarují, že se neúčastní ani voleb do Senátu.

26 Logitový model je v Příloze I.

D. Ekonomická aktivita

Analýza potvrdila také vztah mezi ekonomickou aktivitou voličů a předpokládanou účastí ve volbách do PS. Nejmenší ochotu k účasti deklarovali dělníci. Senátních voleb se jich chtělo zúčastnit jen 37 %. Větší ochotu projeví ostatní zaměstnanci – zúčastnit se jich chtělo 53 %, dále státní zaměstnanci (57 %), samostatní (58 %) a důchodci (61 %). Pozorované šance účasti v senátních volbách (tj. podíl těch, kteří se chtěli zúčastnit, a těch, kteří se nechtěli zúčastnit) byly pro jednotlivé skupiny určené ekonomickou aktivitou následující: dělníci 0,59, zaměstnanci státní správy 1,33, ostatní zaměstnanci 1,12, samostatní 1,40, důchodci 1,57. V logitovém modelu porovnáváme následující skupiny: nejprve zaměstnance státní správy s ostatními zaměstnanci, dále dělníky se zaměstnanci (bez rozlišení na státní správu a ostatní). dále samostatné s pracujícími, kteří nejsou samostatně výdělečně činní, a nakonec důchodce se všemi pracujícími, včetně samostatných. Logitový model ukázal, že není významný rozdíl mezi šancemi účasti zaměstnanců státní správy a ostatních zaměstnanců. Šance účasti dělníků byly významně menší než geometrický průměr šancí účasti všech zaměstnanců (0,50krát). Naopak šance účasti samostatných byly významně větší než geometrický průměr šancí účasti pracujících, kteří nejsou samostatní (1,49krát). Šance účasti důchodců byly významně větší než geometrický průměr šancí účasti všech pracujících, včetně samostatných (1,50krát).²⁷

Pozorované šance účasti v obou volbách při porovnání s neúčastí v obou volbách a pozorované šance účasti v jedné volbě při porovnání s neúčastí v obou volbách jsou v tabulce 6.4 (využíváme opět proměnnou Účast s kategoriemi 1 = dvě účasti, 2 = jedna účast, 3 = žádná účast).

Tabulka 6.4. Pozorované šance dvojí a jedné účasti ve volbách vzhledem k žádné účasti v souvislosti s ekonomickou aktivitou

Ekonomická aktivita	Účast	
	Dvě : Žádná	Jedna : Žádná
Dělníci	1,06	1,38
Zaměstnanci státní správy	3,67	2,44
Ostatní zaměstnanci	3,02	2,43
Samostatní	3,70	2,10
Důchodci	8,56	5,44

Zdroj: Senátní volby 1996.

Nejprve uvažujme šance „dvě účasti: žádná účast“. Z logitového modelu plyne, že mezi zaměstnanci státní správy a ostatními zaměstnanci není významný rozdíl. Šance dělníků je významně menší než geometrický průměr šancí všech zaměstnanců. Šance samostatných je významně větší než geometrický průměr šancí ostatních skupin pracujících a šance důchodců je významně větší než

²⁷ Logitový model je v Příloze I.

geometrický průměr šancí všech skupin pracujících (včetně samostatných). Nyní uvažujme šance „jedna účast : žádná účast“. Ze stejného modelu plyne, že není významný rozdíl mezi šancemi zaměstnanců. Významný rozdíl není ani mezi šancí samostatných a geometrickým průměrem šancí ostatních skupin pracujících. Šance dělníků je významně menší než geometrický průměr šancí zaměstnanců státní správy a ostatních zaměstnanců. Šance důchodců je významně větší než geometrický průměr šancí všech skupin pracujících.²⁸

Podle typu ekonomické aktivity se významně lišil názor na potřebnost a užitečnost senátu. Zejména pro dělníky představoval Senát nepotřebnou instituci, která by měla být zrušena. Mezi státními zaměstnanci bylo významně více těch, kteří je považovali za potřebnou a užitečnou instituci, mezi ostatními zaměstnanci a důchodci jsme našli významně více těch, kteří se domnívali, že pokud je v Ústavě, tak má existovat, i když je nepotřebný.

U jednotlivých skupin podle ekonomické aktivity převládaly různé motivy volby do Senátu. Dělníci chtěli nejčastěji podpořit stranu, které důvěřovali, ačkoliv jejího kandidáta dobře neznali (43 %), či jim dokonce nevyhovoval (22 %). Samostatní nejčastěji zamýšleli volit stranu, i když kandidáta neznali (50 %), ostatní zaměstnanci chtěli podpořit silnou osobnost, která je přesvědčila (33 %), důchodci chtěli dát hlas straně, které důvěřovali, ačkoliv jejího kandidáta neznali (37 %), nebo se rozhodli podpořit známou osobnost (26 %).

28 Logitový model je k dispozici u autorů.

7. Volební chování ve druhém kole voleb

Podle druhé vlny panelového výběrového šetření *Senátní volby 1996* bylo pro účast ve druhém kole voleb do Senátu rozhodnuto 51,6 % z 993 dotázaných. Tento deklarovaný postoj se však poměrně značně lišil od skutečné účasti, která dosáhla pouze 30,63 %. Tento jev, kdy svou plánovanou účast deklaruje vyšší procento voličů, než kolik se nakonec zúčastní voleb, je ve výzkumech poměrně častý a není tak příliš překvapující. Větší a patrně i trochu jinak složená skupina deklarujících se voličů však může oproti reálné skupině voličů vykazovat určité odlišnosti, které se pak mohou částečně promítnout do výsledků výzkumu.

Jako důvody, které vedli k rozhodnutí účastnit se voleb, respondenti nejčastěji uváděli přání podpořit stranu, resp. seskupení stran (40,9 %), přání podpořit kandidáta (28,8 %), přesvědčení, že situace je taková, že je potřebný každý hlas (17,6 %), přesvědčení, že jedině tímto způsobem lze čelit skandálům (10,6 %). Výběr kandidáta pro druhé kolo byl u 44,4 % dotázaných založen na důvěře ve stranu, která ho navrhla, i když ho sami dobře neznali. 22,4 % dotázaných se rozhodlo na základě přesvědčení, že kandidát je silnou osobností, 14,7 % dotázaných bylo přesvědčeno, že jejich kandidát je známá osobnost, které každý důvěřuje. 18,5 % dotázaných chtělo podpořit politickou stranu, i když jim její kandidát nevyhovoval. Stejného kandidáta jako v prvním kole chtělo volit 62,5 %, jiného 20,9 % a 16,5 % ještě nevědělo, koho budou volit.

Ti, kteří se nechtěli druhého kola zúčastnit, uváděli následující důvody: Neúčastním se nikdy žádných voleb (2,5 %), nesouhlasím s existencí Senátu (22,1 %), v mém volebním obvodu nekandiduje strana, která je pro mne přijatelná (1,7 %), v mém volebním obvodu nekandiduje pro mne přijatelný kandidát (4,7 %), o Senátu nic nevím (2,5 %), většinový systém mi nepřipadá spravedlivý (0,7 %), většina mých přátel a příbuzných k volbám nejde (2,2 %), jiné důvody (6,8 %). Nejčastějším důvodem byl tedy nesouhlas s existencí Senátu. Zjevně tak mezi důvody dominuje odmítavý postoj k existenci horní komory. Vzhledem k faktu, že do té doby Senát neexistoval, je více než pravděpodobné, že tento postoj byl do značné míry formován postoji řady politiků i celých politických stran – viz výše.

Z těch dotázaných, kteří se rozhodli pro účast v prvním kole už v létě (bylo jich 148, což činí 39,1 %), se ve stejnou dobu rozhodlo 68,9 % i pro účast v druhém kole. Z těch dotázaných, kteří se rozhodli pro účast v prvním kole v září (bylo jich 40, což činí 10,6 %), se ve stejnou dobu rozhodlo 27,5 % i pro účast v druhém kole, ale 50 % z nich to nechalo až na týden, kdy se konalo první kolo. Z těch dotázaných, kteří se rozhodli pro účast v prvním kole v říjnu (bylo jich 91, což činí 24,1 %), se ve stejnou dobu rozhodlo 40,7 % i pro účast v druhém kole, ale 50,5 % nechalo toto rozhodnutí až na týden, kdy

se konalo první kolo voleb. Z těch dotázaných, kteří se rozhodli pro účast v prvním kole v prvním listopadovém týdnu (bylo jich 49, což je 13,0 %), se ve stejnou dobu rozhodlo 36,7 % i pro účast v druhém kole, ale 57,1 % nechalo toto rozhodnutí až na týden, kdy se konalo první kolo voleb. Padesát dotázaných (13,2 %) se o účasti v prvním kole rozhodlo až v týdnu, kdy se toto kolo konalo, z nich 46, což je 92 %, se ve stejnou dobu rozhodlo i o účasti v druhém kole voleb. Celkově se pro účast v druhém kole rozhodlo už v létě 28,0 % dotázaných, 3,7 % v září, 14,0 % v říjnu, 8,7 % v prvním listopadovém týdnu a 45,5 % v týdnu, kdy se konalo první kolo. Z tabulky 7.1 je zřejmá souvislost mezi dobou rozhodnutí pro účast v prvním a v druhém kole voleb. Nejmarkantnější se od hypotézy nezávislosti mezi dobami rozhodnutí – ve směru k vyšším procentům – odchylojí procenta na diagonále (to plyne z velkých a kladných hodnot adjustovaných reziduí na diagonále).

Tabulka 7.1. Doba rozhodnutí o účasti v prvním a v druhém kole voleb do Senátu

První kolo	Druhé kolo					celkem N
	v létě	v září	v říjnu listopadu	v 1. týdnu	v týdnu 1. kola	
v létě	68,9	2,0	4,7	2,7	21,6	148
	14,2	-1,4	-4,2	-3,3	-7,5	
v září	5,0	27,5	7,5	10,0	50,0	40
	-3,4	8,4	-1,3	0,3	0,6	
v říjnu	1,1	0,0	40,7	7,7	50,5	91
	-6,6	-2,1	8,4	-0,4	1,1	
v 1. týdnu listopadu	0,0	0,0	6,1	36,7	57,1	49
	-4,7	-1,5	-1,7	7,4	1,8	
v týdnu 1. kola	2,0	0,0	6,0	0,0	92,0	50
	-4,4	-1,5	-1,8	-2,3	7,1	
celkem N	106	14	53	33	172	378

Zdroj: Senátní volby 1996.

Poznámka: % v prvním řádku a adjustovaná rezidua v druhém řádku uvnitř tabulky.

Tabulka 7.2. Účast v prvním kole senátních voleb a deklarovaná účast v druhém kole

Účast v 1. kole	Zamýšlená účast v 2. kole	
	Ne	Ano
Ne	85,2	14,8
Ano	14,4	85,6

Zdroj: Senátní volby 1996.

Poznámka: %, N = 992.

Jak dokládá tabulka 7.2, existuje jednoznačná souvislost mezi účastí v prvním a v druhém kole. Šance účasti v druhém kole pro ty, kteří se zúčastnili prvního kola, je 5,94 (85,6 : 14,4). Šance účasti v druhém kole pro ty, kteří se nezúčastnili prvního kola, je 0,17 (14,8 : 85,2). Důležitou otázkou je, zda a případně jak se mění souvislost mezi účastí v prvním kole a deklarovanou účastí v druhém kole senátních voleb napříč kategoriemi proměnných pohlaví, vzdělání, věk, sociální vrstva a socioekonomické postavení. Ukazuje se, že se tato souvislost ani v jednom případě nemění. Toto tvrzení plyne z logitových modelů se dvěma vysvětlovanými proměnnými, kterými jsou účast v prvním kole, deklarovaná účast v druhém kole a s jednou vysvětlující proměnnou, kterou je postupně pohlaví, vzdělání, věk, sociální vrstva, socioekonomické postavení. Jde tedy celkem o pět modelů, které lze nalézt v Příloze I. Žádný z nich neobsahuje interakci třetího řádu – účast v prvním kole x deklarovaná účast v druhém kole x vysvětlující proměnná. Právě z absence výše zmíněné interakce třetího řádu vyplývá, že se nemění souvislost mezi účastí v prvním kole a deklarovanou účastí v druhém kole senátních voleb napříč kategoriemi proměnných pohlaví, vzdělání, věk, sociální vrstva a socioekonomické postavení. Platí totiž, že šance deklarované účasti v druhém kole v případě účasti v prvním kole pro k-tou kategorii vysvětlující proměnné, vydělená šancí deklarované účasti v druhém kole v případě neúčasti v prvním kole pro k-tou kategorii téže vysvětlující proměnné, se rovná číslu, které je stejné pro všechny kategorie dané vysvětlující proměnné (viz Příloha 1.).

Tabulka 7.3. Účast v druhém kole v souvislosti s postupem voleného kandidáta v prvním kole

Postoupil Váš kandidát do druhého kola?	Zúčastníte se druhého kola?	
	Ne	Ano
Nevím	11,2	88,8
Ne	35,1	64,9
Ano	5,5	94,5

Zdroj: Senátní volby 1996.

Poznámka: %, N = 465.

Z tabulky 7.3 vyplývá, že existuje silná souvislost mezi postupem voleného kandidáta a zamýšlenou účastí v druhém kole. Šance účasti v druhém kole pro ty, jejichž kandidát postoupil, je 17,18 (94,5 : 5,5), pro ty, kteří nevědí, zda jejich kandidát postoupil, je šance účasti rovna 7,93 (88,8 : 11,2), a pro ty, jejichž kandidát nepostoupil, je šance účasti v druhém kole rovna pouze 1,85 (64,9 : 35,1).

Tabulka 7.4. Výběr kandidáta pro druhé kolo v souvislosti s výsledkem prvního kola

Postoupil Váš kandidát?	Kterého kandidáta budete volit v druhém kole?		
	Stejného	Jiného	Nevím
Nevím	72,6	6,0	21,4
Ne	2,8	79,2	18,1
Ano	93,1	4,9	2,0

Zdroj: Senátní volby 1996.

Poznámka: %, N = 393.

Tabulka 7.4 znovu dokazuje, že informovanost voličů o pravidlech voleb do Senátu nebyla velká. 117 z 393 dotázaných nevědělo, zda jejich kandidát postoupil do druhého kola, přesto skoro tři čtvrtiny z nich byly rozhodnuty, že ho budou volit znovu. Jak se asi tito voliči zachovali, když ve volební místnosti zjistili, že ho volit nemohou, protože nepostoupil? Ti voliči, kteří věděli, že jejich kandidát postoupil do druhého kola, byli v naprosté většině rozhodnutí podpořit ho znovu. Jen 7 % plánovalo změnu. Z voličů, jejichž kandidát nepostoupil a oni to věděli, mělo 80 % vybráno jiného kandidáta, 18 % ještě nevědělo, koho volit. Zbytek, což byli pouze dva respondenti, trval na volbě původního kandidáta, ačkoli oba respondenti věděli, že nepostoupil. To může být jak chyba v datech, tak důsledek neznalosti pravidel voleb.

Tabulka 7.5. Zamýšlený kandidát pro druhé kolo a politická strana volená v prvním kole²⁹

Strana volená v prvním kole	Zamýšlený kandidát pro druhé kolo		
	Stejný jako v prvním kole	Jiný než v prvním kole	Četnost v řádku
ČSSD	99,0	1,0	49
ODS	94,0	6,0	117
ODA	87,5	12,5	8
KDU–ČSL	100,0	0,0	15
KSČM	100,0	0,0	1

Zdroj: Senátní volby 1996.

Poznámka: %, N = 190.

29 Týká se jen respondentů, jejichž kandidát postoupil do druhého kola.

Z tabulky 7.5 plyne, že naprostá většina z těch, jejichž kandidát postoupil do druhého kola, ho chtěla volit znovu a zůstat tak věrná politické straně, jejíhož kandidáta volila v prvním kole.

Dalších pět tabulek 21–25 vedle sebe staví pozorované šance účasti v prvním kole voleb a deklarované účasti v druhém kole po řadě v souvislosti s pohlavím, vzděláním, věkem, sociální vrstvou a socioekonomickým postavením respondenta. Závěry, které jsou činěny, jsou založeny na logitových modelech, které jsou v Příloze I (pro každé kolo je zvláštní model s jednou vysvětlovanou proměnnou).

Tabulka 7.6. Pozorované šance účasti v prvním kole voleb a pozorované šance deklarované účasti v druhém kole v souvislosti s pohlavím respondentů

Pohlaví	1. kolo	2. kolo
Muž	0,89	0,94
Žena	0,91	0,94

Zdroj: Senátní volby 1996.

Tabulka 7.7. Pozorované šance účasti v prvním kole voleb a pozorované šance deklarované účasti v druhém kole v souvislosti se vzděláním respondentů

Vzdělání	1. kolo	2. kolo
Základní	0,72	0,63
Vyučení	0,71	0,64
Střední	0,93	1,17
Vysokoškolské	2,14	2,09

Zdroj: Senátní volby 1996.

Tabulka 7.8. Pozorované šance účasti v prvním kole voleb a pozorované šance deklarované účasti v druhém kole v souvislosti s věkem respondentů

Věk	1. kolo	2. kolo
18–29	0,53	0,68
30–44	0,75	0,81
45–59	1,29	1,25
60 a více	1,87	1,33

Zdroj: Senátní volby 1996.

Tabulka 7.9. Pozorované šance účasti v prvním kole voleb a pozorované šance deklarované účasti v druhém kole v souvislosti se sociální vrstvou respondentů

Sociální vrstva	1. kolo	2. kolo
Nižší	0,50	0,42
Nižší střední	0,79	0,76
Střední	1,13	1,26
Vyšší	1,56	1,76

Zdroj: Senátní volby 1996.

Tabulka 7.10. Pozorované šance účasti v prvním kole voleb a pozorované šance deklarované účasti v druhém kole v souvislosti se socioekonomickým postavením respondentů

Socioekonomické postavení	1. kolo	2. kolo
Zaměstnanci ve státní správě	1,04	0,96
Ostatní zaměstnanci	0,92	0,95
Dělníci	0,57	0,58
Samostatní	0,95	1,24
Důchodci	1,75	1,44

Zdroj: Senátní volby 1996.

Ani v jednom z kol jsme nezaznamenali souvislost mezi účastí a pohlavím. Co se týče vzdělání, zde souvislost existuje a je stejného typu v obou kolech. Nejnižší ochota zúčastnit se je u respondentů se základním vzděláním a vyučených. Vyšší je u respondentů se středním vzděláním a nejvyšší u respondentů s vysokoškolským vzděláním. U obou kol existuje souvislost mezi účastí a věkem respondenta a je stejného typu pro obě kola: ochota zúčastnit se voleb roste rovnoměrně s přibývajícím věkem respondenta. Obdobný závěr lze vyslovit pro roli sociální vrstvy: Ochota zúčastnit se voleb roste rovnoměrně s růstem sociální vrstvy respondenta. Jediný rozdíl zaznamenáváme při studiu souvislosti ochoty zúčastnit se voleb a socioekonomickým postavením. Pro první kolo platí, že se neliší zaměstnanci ve státní správě a ostatní zaměstnanci, ochota zúčastnit se voleb je u dělníků nižší než u zaměstnanců jako celku, u samostatných stejná jako u ostatních pracujících a u důchodců větší než u pracujících. Ve druhém kole je jiné chování samostatných, neboť zde vykazují větší ochotu zúčastnit se než ostatní pracující.

8. Vztah mezi volebním chováním do Sněmovny a do Senátu

Již před samotnými volbami výzkumy veřejného mínění ukazovaly, že ochota jít volit je diferencována podle strany, pro kterou voliči hlasovali ve volbách do Sněmovny. Podle výzkumu „Senátní volby 1996“ největší ochotu projevili respondenti, kteří do Sněmovny volili ODS (tabulka 8.1). Menší ochotu projevili voliči KDU-ČSL, ODA, KSČM, ČSSD a jiných stran, nejmenší ochotu pak voliči SPR-RSČ.

Tabulka 8.1. Ochota jít volit do Senátu podle volby do Sněmovny

	Rozhodně ne	Spíše ne	Spíše ano	Rozhodně ano
KSČM	30	18	18	34
ČSSD	37	11	25	27
SPR-RSČ	74	3	11	12
KDU-ČSL	29	4	30	37
ODS	16	10	22	52
ODA	20	16	28	36
Jiné strany	38	11	19	32

Zdroj: Senátní volby 1996.

Poznámka: řádková procenta.

Výzkumné šetření „Senátní volby 1996“ přineslo evidenci o tom, že nejčastějším důvodem neúčasti ve volbách do Senátu byl nesouhlas s existencí samotné horní komory Parlamentu, druhým nejčastějším konkrétním důvodem pak nedostatek informovanosti o Senátu (tabulka 8.2). Důvody neúčasti nebyly ve vztahu ani s věkem, ani se vzděláním, neprokázal se také vztah s typem ekonomické aktivity, ani s identifikací se sociální vrstvou. Byly však ve významném vztahu se stranou volenou téhož roku na jaře do Poslanecké sněmovny. Hlavní důvod, který uváděli voliči SPR-RSČ (77 %) a voliči ČSSD (70 %), byl nesouhlas s existencí Senátu. Tento důvod odpovídal postojům jimi volených stran. Nesouhlas s existencí Senátu převažoval také u absentérů, kteří do Sněmovny volili ODS (67 %), KSČM (48 %) a jiné strany (48 %). U absentérů, kteří do Sněmovny volili ODA a KDU-ČSL, pak převažovala směs ostatních důvodů.

Tabulka 8.2. Důvody neúčasti ve volbách do Senátu

Neúčastním se nikdy žádných voleb.	6
Nesouhlasím s existencí Senátu.	56
V mém volebním obvodu nekandiduje strana, která je pro mě přijatelná.	4
V mém obvodu nekandiduje pro mě přijatelný kandidát.	5
O Senátu nic nevím a nemám důvod zúčastnit se těchto voleb.	10
Většinový systém volby do Senátu mi nepřipadá spravedlivý.	1
Většina mých přátel (příbuzných atd.) nejde k volbám, a proto se také nezúčastním.	2
Jiné důvody	15

Zdroj: Senátní volby 1996.

Poznámka: procenta.

Otázka položena jen těm, kteří na otázku, zda se zúčastní senátních voleb, odpověděli „rozhodně ne“. Pořadí kategorií odpovídá pořadí v dotazníku.

Přestože část ODS také kritizovala existenci Senátu, zamýšlená účast voličů ODS ve volbách do horní komory v roce 1996 patřila k nejsilnějším. Porovnáme-li šance ochoty jít volit do Senátu pro voliče jednotlivých stran s průměrnou šancí (1,22), pak významně nadprůměrné jsou šance u voličů ODS (2,81) a KDU-ČSL (2,09), významně podprůměrné u voličů SPR-RSČ (0,30). Průměrné jsou šance u voličů KSČM (1,09), ČSSD (1,08), ODA (1,89) a ostatních stran (1,00).³⁰

Voliči, kteří uváděli, že spíše či rozhodně budou hlasovat v senátních volbách, většinou zamýšleli volit kandidáta strany, kterou volili ve volbách do Sněmovny téhož roku na jaře. Bylo tomu tak u 86 % voličů ODS, 83 % voličů KSČM, 70 % voličů ČSSD, 54 % voličů KDU-ČSL, 49 % voličů ODA, 38 % voličů ostatních stran. SPR-RSČ se voleb do Senátu neúčastnila, a tak voliči SPR-RSČ, kteří chtěli v senátních volbách hlasovat, uvažovali o volbě ČSSD (23 %), ODS (18 %) a ostatních stran (38 %). Voliči ODA chtěli kromě své strany volit také ODS (20 %) a KDU-ČSL (14 %). Voliči KDU-ČSL uvažovali také o volbě ODS (20 %) a ODA (20 %). Analýza vztahu mezi zamýšlenou volbou do Senátu a hypotetickou volbou do Poslanecké sněmovny, pokud by se volby konaly příští týden, však ukázala, že volba do Senátu je více ovlivněna aktuální preferencí strany než reálným hlasováním v posledních volbách. Lidé, kteří chtěli do Senátu volit ČSSD, by ji z 89 % v době výzkumu volili i do Sněmovny. U ODS to bylo pak 87 %, u KSČM 89 %, u ODA 58 %, u KDU-ČSL 61 % a u voličů ostatních stran 27 %.

Nyní se pokusíme o hlubší vhled do taktiky voličů. Abychom zjistili, kteří voliči do Senátu zamýšleli volit jinak, než volili do Sněmovny, zkonstruovali jsme proměnnou s následujícími kategoriemi:

- 1 = respondent chce volit do Senátu stejně, jako volil do Poslanecké sněmovny na jaře, a stejně by volil, i kdyby nové volby do Poslanecké sněmovny byly příští týden, tj. tři stejné volby;
- 2 = respondent by do Poslanecké sněmovny příští týden volil stejnou stranu, jakou volil ve volbách do Poslanecké sněmovny na jaře, ale do Senátu chce volit jinou stranu, tj. dvě stejné volby do Poslanecké sněmovny, ale jiná volba do Senátu;

³⁰ Analýza byla provedena u 872 respondentů. Pro analýzu byla proměnná o čtyřech kategoriích převedena na dichotomickou proměnnou. Byly sloučeny kategorie „Rozhodně ne“ a „Spíše ne“, „Spíše ano“ a „Rozhodně ano“. Šance ochoty jít volit do Senátu se rovná podílu četností kategorie „Ano“ a „Ne“. Logitový model je v Příloze I.

3 = respondent by do Poslanecké sněmovny příští týden volil jinou stranu, než jakou do ní volil na jaře.

Podíl četností druhé a první kategorie této proměnné charakterizuje taktiku volit do Senátu jinak než do Poslanecké sněmovny. Podíly pro jednotlivé strany jsou následující: ČSSD (0,28), ODS (0,08), ODA (1,00), KDU–ČSL (0,57), KSČM (0,12), ostatní (0,80) [Zdroj: Senátní volby 1996]. Z těchto čísel plyne, že taktika volit do Senátu jinak než do Poslanecké sněmovny je nejvíce pozorovatelná u voličů ODA a nejméně u voličů ODS a KSČM.³¹

Podíl četností třetí kategorie a geometrického průměru první a druhé kategorie výše uvedené proměnné charakterizuje změnu ve výběru strany ve skutečných a hypotetických volbách do Poslanecké sněmovny u respondentů, kteří se chtějí zúčastnit voleb do Senátu. Podíly pro jednotlivé strany jsou následující: ČSSD (0,27), ODS (0,45), ODA (0,75), KDU–ČSL (0,31), KSČM (0,35), ostatní strany (1,68). [Zdroj: Senátní volby 1996]. Z uvedených čísel vyplývá, že nejsilnější tendence ke změně v hypotetické volbě do Poslanecké sněmovny ve srovnání se skutečnou volbou do Poslanecké sněmovny na jaře 1996 se projevuje u voličů ostatních stran, nejslaběji u voličů ČSSD.

Úplný odklon od strany volené do Poslanecké sněmovny ve volbách 1996 charakterizuje proměnná s kategoriemi:

- 1 = ani strana, kterou by respondent volil v hypotetických volbách do Poslanecké sněmovny, ani strana, kterou zamýšlí volit do Senátu, se neshoduje se stranou, kterou volil do Poslanecké sněmovny v roce 1996;
- 2 = buď strana, kterou by respondent volil v hypotetických volbách do Poslanecké sněmovny, nebo strana, kterou zamýšlí volit do Senátu, nebo obě se shodují se stranou, kterou volil do Poslanecké sněmovny v roce 1996.

Podíly četností první a druhé kategorie této proměnné jsou pro jednotlivé strany následující: ČSSD (0,09), ODS (0,07), ODA (0,23), KDU–ČSL (0,15), KSČM (0,08), jiné strany (0,65) [Zdroj: Senátní volby 1996]. Významně podprůměrný odklon od strany volené do Poslanecké sněmovny ve volbách v roce 1996 se objevuje u voličů ODS a u voličů ČSSD, pokud se u posledně uvedených spokojíme s hladinou významnosti 0,1, tedy u stran, které byly ve volbách nejúspěšnější. Významně nadprůměrný je odklon u voličů jiných stran, tedy u stran, které ve volbách do dolní komory Parlamentu neuspěly.³²

Voliči jednotlivých stran se významně lišili v názoru na potřebnost a užitečnost horní komory Parlamentu. Mezi voliči levicových stran KSČM a ČSSD a mezi voliči jiných stran bylo významně více těch, kteří Senát považovali za nepotřebnou instituci, která by měla být zrušena. Naopak mezi voliči ODS a KDU–ČSL bylo významně více těch, kteří horní komoru považovali za potřebnou a užitečnou. Mezi voliči ODA pak převládal názor, že Senát je nepotřebná instituce, ale když je v Ústavě, tak at existuje. Na těchto zjištěních je zajímavé, že voliči ODS a ODA měli na Senát jiný názor, než jimi volené strany. Zatímco ODS nebyla velkým zastáncem existence Senátu, ODA jej velmi silně prosazovala do českého ústavního systému.

31 Do analýzy vstoupilo jen 450 respondentů. Respondenti, kteří volili do Poslanecké sněmovny SPR–RSC jsou zahrnuti mezi voliče ostatních stran, neboť jich je velmi málo. Logitový model je v Příloze I.

32 Logitový model je v Příloze I.

9. Očekávaný profil senátora

Ačkoliv podle vítězné koncepce plní Senát kontrolní a stabilizující funkci a není reprezentantem regionů, většinový volební systém váže senátory zvolené v jednomandátových obvodech s místní politikou [c.f. Reschová 1997, Pithart 1999]. Pokud chtějí kandidáti na funkci senátora uspět ve volbách, musí při koncipování svého volebního programu stavět nejen na znalosti pravomocí horní komory (zákonodárné, kreační – spoluúčast na volbě prezidenta a souhlas se jmenováním soudců Ústavního soudu atd.), ale také na problémech a zájmech lokální politiky. Analýza volebních výsledků voleb do Senátu od roku 1996 ukázala, že mezi senátory je vysoký podíl těch, kteří působili v lokální politice [Kysela 2000]. Ostatně, velká většina dotazovaných voličů bez ohledu na věk, vzdělání, ekonomickou aktivitu a identifikaci se sociální vrstvou již v roce 1996 od budoucích senátorů očekávala nejen tvorbu nových a lepších zákonů, ale i podporu místních požadavků v jejich městě či okrese a prosazování zájmů lidí, jako jsou oni (tabulka 9.1). Názor na to, zda by měl senátor prosazovat zájmy lidí, jako jsou oni, se významně lišil podle strany, kterou chtěli v senátních volbách podpořit, a podle identifikace se sociální vrstvou. Voliči, kteří chtěli podpořit kandidáty levicových stran – ČSSD a KSČM –, spolu s voliči ostatních stran častěji očekávali, že senátor prosadí zájmy lidí, jako jsou oni. Co se týče identifikace se sociální vrstvou, pak lidé identifikovaní s nižší střední vrstvou častěji očekávali, že senátor bude prosazovat zájmy lidí, jako jsou oni, než tomu bylo u lidí identifikovaných s ostatními sociálními vrstvami. Nejvíce voličů, kteří neměli vůči senátorovi žádná zvláštní očekávání, jsme našli ve věkové kategorii od 30 do 44 let.

Tabulka 9.1. Co očekáváte od budoucího senátora?

	Ano
Podporu místních požadavků v našem městě/okrese	78
Tvorbu nových a lepších zákonů	84
Prosadí zájmy lidí, jako jsem já	70
Nic zvláštního od něho neočekávám	23

Zdroj: Senátní volby 1996.

Tabulka 9.2. Jaké vlastnosti má mít senátor?

	Ano
Chová se nezávisle	51
Zkušený politik	30
Přizpůsobivý	12
Klade důraz na místní problémy	30
Prosazuje rovnost všech lidí	35
Prosazuje zájmy své strany	26
Vynikající odborník	42
Zásadový	67
Klade důraz na celospolečenské problémy	42
Prosazuje svobodu pro každého jednotlivce	34

Zdroj: Senátní volby 1996.

Jak jsme zmínili výše, v diskuzích o roli Senátu zazněly i představy o tom, jaký/á by měl/a být senátor/ka. Většinový volební systém, jednomandátové obvody a vyšší věkový cenzus měli přispívat k tomu, aby se senátory stávali lidé s většími odbornými a životními zkušenostmi. Třetinová obměna složení senátu každé dva roky a podzimní termín voleb měly přispět k rozrušení vztahu mezi volebním chováním do Poslanecké sněmovny a do Senátu a k určité nadstranickosti senátorů přispěla i skutečnost, že přihlášku do voleb do senátu mohou podávat jak politické strany a hnutí a jejich koalice, tak nezávislí kandidáti. Koncepce senátora se promítla i do obrazu ideálního senátora: nezávislý vynikající odborník, který je zásadový a klade důraz na celospolečenské problémy (tabulka 9.2). Takto vnímali senátora muži i ženy všech věkových kategorií. Názor na nezávislost či stranickost senátora se lišil podle identifikace se sociální vrstvou. Nižší a vyšší třídy preferovaly stranického senátora, nižší střední a střední naopak nezávislého. Názor na otázku, zda by měl být senátor spíše zkušený politik, nebo vynikající odborník, se lišil podle vzdělání a ekonomické aktivity. Vysokoškoláci a ostatní zaměstnanci se mnohem častěji než lidé s nižším vzděláním, dělníci a důchodci domnívali, že senátor by měl být spíše zkušený politik.

Dotázaní se však významně lišili v názoru na to, zda by senátor měl prosazovat rovnost všech lidí, či svobodu pro každého jednotlivce. Důraz na „prosazování rovnosti“ kladly hlavně ženy, lidé ve věku od 60 let výše, lidé se základním vzděláním a vyučením, dělníci a důchodci, lidé hlásící se k nižší a nižší střední vrstvě a voliči levice – ČSSD a hlavně KSČM. Naopak na prosazování svobody kladli větší důraz muži, lidé do 59 let věku, středoškoláci a vysokoškoláci, ostatní zaměstnanci a samostatní lidé identifikovaní se střední a vyšší střední vrstvou a voliči ODS.

10. Profil zvolených senátorů

Kandidáti, kteří uspěli v prvních volbách do Senátu, byli prvními českými politiky v novodobých dějinách, kteří byli zvoleni ve svobodných volbách v rámci jednomandátových volebních obvodů prostřednictvím dvoukolového většinového mechanismu.³³ Tento mechanismus klade na kandidáty mnohem vyšší nároky, než když jsou voleni pouze na listinách jednotlivých stran, jak je tomu v poměrném systému. Osobní profil kandidáta může být důležitým faktorem při rozhodování voličů. Jaké jsou charakteristiky zvolených senátorů? A jak se liší od charakteristik všech kandidátů, kteří se o zvolení ucházeli? Na tyto otázky přehledně odpovídá tabulka 10.1. Jedná se o analogii s výše popísanou tabulkou 3, která podobným způsobem referovala o všech kandidátech. V tomto případě však kromě podílu senátorů odpovídajících určité charakteristice (sloupce A) přibýly i sloupce B, které přinášejí srovnání se všemi kandidáty. Jinými slovy, sloupec B vždy udává, koliknásobně větší je v dané kategorii podíl senátorů oproti kandidátům. Tabulka se samostatně zabývá pouze stranami, které získaly více senátorských křesel. Není zde samostatně uvedena KSČM a její dva senátoři, stejně tak DeU a tabulka nic nevypovídá ani o jediném nezávislém kandidátovi. Jsou ale zahrnuti v poslední kategorii všech senátorů.

Z hlediska věkové struktury se zvolení senátoři příliš neliší od věkové struktury všech kandidátů. Pouze v případě KDU–ČSL a ČSSD je průměrný věk senátorů zvolených za tyto strany cca o dva roky nižší, než tomu bylo u všech kandidátů těchto stran. Z hlediska pohlaví jsme však zaznamenali významné rozdíly. Procento žen mezi zvolenými senátory ODA bylo téměř dva a půlkrát větší, než bylo procento žen kandidujících za tuto stranu. Ženy tak byly v případě ODA výrazně úspěšnější než muži. Navíc dvě senátorky za tuto stranu zajistily pro ODA pozici strany s nejvyšším podílem zvolených žen (28,6 %). Ženy byly úspěšnější než mužští kandidáti i v ODS (cca 1,4 krát) a nepatrně i v KDU–ČSL. Přesto je procento žen senátorek zvolených mezi kandidáty těchto stran nízké – 15,6 % v případě ODS a 7,7 % u KDU–ČSL. Nejnižší podíl žen jsme však zaznamenali v klubu senátorů ČSSD. Za tuto stranu byla zvolena jediná žena a jedná se o jedinou stranu, kde je podíl žen senátorek nižší než podíl žen, které kandidovaly.

33 V době komunistického Československa u nás sice existovaly také jednomandátové volební obvody, ale o politické soutěži nemohla být řeč. Jedinou historickou zkušeností s většinovým systémem a soutěží jednotlivých kandidátů jsou volby v době Rakousko-Uherska.

Tabulka 10.1. Charakteristika senátorů zvolených za jednotlivé strany

	ODS		ČSSD		KDU-ČSL		ODA		Všichni	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Průměrný věk kandidáta	52,9	1,01	54,5	0,96	51,8	0,96	53,1	1,03	53,1	0,99
Nejmladší kandidát	40,0	1,00	42,0	1,00	43,0	1,05	42,0	1,05	40,0	1,00
Nejstarší kandidát	67,0	0,99	75,0	1,00	62,0	0,78	66,0	0,97	75,0	0,82
Podíl žen (sloupec A v %)	15,6	1,38	4,0	0,63	7,7	1,15	28,6	2,38	11,1	1,07
Politická zkušenost (A v %)*:										
Starosta, primátor	37,5	1,58	0,0	0,00	15,4	2,30	14,3	1,79	18,5	2,01
Místostarosta, náměstek pr.	6,3	0,99	0,0	0,00	38,5	2,16	0,0	0,00	8,6	2,11
Radní obce	12,5	1,00	4,0	1,05	23,1	2,08	0,0	0,00	12,3	1,90
Obecní zastupitel	53,1	1,21	24,0	1,00	61,5	1,54	42,9	1,34	44,4	1,47
Premiér	0,0	-	0,0	-	7,7	3,50	0,0	-	1,2	6,17
Ministr vlády	0,0	0,00	4,0	3,08	0,0	0,00	0,0	0,00	1,2	0,47
Poslanec PS	12,5	1,00	4,0	0,40	23,1	1,48	14,3	2,38	11,1	1,09
Náměstek ministra	15,6	2,48	0,0	-	0,0	-	0,0	0,00	6,2	5,14
Jiná významná politická funkce	9,4	2,4	7 4,0	3,08	0,0	0,00	14,3	7,14	6,2	2,06
Politická zkušenost komunální	53,1	1,21	24,0	1,00	61,5	1,54	42,9	1,34	44,4	1,47
Politická zkušenost celostátní	31,3	1,39	8,0	0,70	23,1	0,86	28,6	2,38	21,0	1,49
Jakákoli politická zkušenost	71,9	1,22	32,0	0,94	84,6	1,31	71,4	1,70	60,5	1,48
N – Počet zvolených senátorů		32		25		13		7		81

Zdroj: Senátní volby 1996 až 2008.

Poznámky:

A – Procento senátorů odpovídající dané kategorii vzhledem ke všem senátorům dané strany (všech stran).

B – Podíl senátorů odpovídajících dané kategorii vzhledem ke všem kandidátům odpovídajícím dané kategorii. Např. hodnota 2,01 v případě všech senátorů v kategorii starostů znamená, že je mezi zvolenými senátory dvakrát větší podíl starostů než mezi všemi kandidáty, kteří se o senátorské křeslo ucházeli. Zjevně je tak politická zkušenost starosty výhodou pro zvolení.

* Procenta jsou sloupcová, ale součet nedává dohromady 100 %. Každý senátor může disponovat větším počtem různých politických zkušeností, nebo nemusí mít žádnou.

Významným bonusem pro zvolení kandidátů byly jejich předcházející politické zkušenosti. Detailní přehled přináší opět tabulka 10.1. Za vyzvednutí stojí několik zajímavých a důležitých jevů. Nejvyšší podíl senátorů s dřívějšími politickými zkušenostmi zaznamenala KDU-ČSL (84,6 %). Následovaly ODS a ODA, obě kolem 71 %. Naopak mezi senátory zvolenými za ČSSD byla jen necelá třetina těch, kteří měli v minulosti jakoukoli politickou zkušenost. Takto nízký podíl se z dnešního pohledu může zdát zarážející. Ukazuje, že tato strana neměla dostatek zkušených politiků (z komunální nebo celostátní politiky) a vyslala tak do horní komory parlamentu obrovský podíl politických nováčků. To však bylo dáno postavením ČSSD v první polovině 90. let coby malé strany. Její první úspěch přišel pouze několik měsíců před senátními volbami, a to ve volbách do Poslanecké sněmovny 1996.

Nejčastější byly předcházející zkušenosti zvolených senátorů z komunální politiky. V tomto ohledu dominovali kandidáti KDU–ČSL. Politickou praxi na radnicích jich mělo přes 60 %. Zkušenost přímo s pozicí starosty měli nejčastěji senátoři ODS, a naopak s pozicí místostarosty opět senátoři KDU–ČSL. To dobře odpovídá síle a postavení obou stran, které v té době v komunální politice obě měly. Předchozí zkušenosti z celostátní politiky měli zejména senátoři za do té doby vládní strany – ODS, ODA a KDU–ČSL. Nejčastěji šlo o předchozí mandát v Poslanecké sněmovně a v případě senátorů ODS i o posty náměstků na ministerstvech. Jak již bylo řečeno, detailní informace přináší tabulka 10.1.

Závěr

Historicky první senátní volby nastolily otázku o smyslu volby do zastupitelského orgánu, podstata jehož existence spolu s jeho funkcemi nejsou ze strany jeho tvůrců jasně vysvětleny a obhájeny. Nejčastějším důvodem neúčasti ve volbách do Senátu v roce 1996 byl totiž nesouhlas s existencí samotné horní komory Parlamentu, druhým nejčastějším konkrétním důvodem pak nedostatek informovanosti o Senátu. Důvody neúčasti neměly žádný prokazatelný vztah s věkem, vzděláním, s typem ekonomické aktivity a s identifikací se sociální vrstvou. Naopak, předpokládaná účast v těchto volbách rostla s věkem voličů, se stoupajícím vzděláním a s identifikací s vyššími sociálními vrstvami. Potvrdil se také vztah mezi předpokládanou vyšší účastí v senátních volbách a určitými typy ekonomické aktivity (zaměstnanci, zejména státní a podnikatelé) či neaktivity (důchodci).

Ochota zúčastnit se prvních senátních voleb však měla nejsilnější vztah s volebním chováním, resp. se stranou volenou téhož roku na jaře do Poslanecké sněmovny. Analýzy ukázaly, že nejvíce byli připraveni jít hlasovat voliči ODS, menší ochotu pak vyjadřovali voliči KDU–ČSL, ODA, KSČM, ČSSD a jiných stran, nejméně ochotní hlasovat ve volbách do Senátu byli voliči SPR–RSČ, protože jejich strana v těchto volbách nekandidovala. Ostatně zjištění, že k senátním volbám jsou nejvíce připraveni jít voliči ODS, přispělo v roce 1996 k tomu, že se počáteční velmi negativní postoj k Senátu pragmaticky proměnil v naléhavé výzvy k jeho záchraně před ovládnutím ODS. Hlavním aktérem výzev k volbě proti ODS byl tehdejší předseda KDU–ČSL Josef Lux. Výzvy se ostatně odrazily i v realitě – ODS po prvním kole voleb vedla, v druhém kole však nečekaně dobře uspěla právě KDU–ČSL, ale také ČSSD a ODA.

Voliči i politické strany tak měli poprvé příležitost poznat specifické vlastnosti dvoukolového většinového systému. Zatímco po prvním kole vítězila ODS v 95 procentech volebních obvodů, po druhém kole skončila s necelými čtyřiceti procenty senátorů. Přes zavedení většinové volby se stranické složení Senátu nijak zásadně nelišilo od Poslanecké sněmovny. Co do počtu stran a fragmentace stranického systému si byly obě komory poměrně podobné. Výraznými rozdíly byl silný nárůst disproporcionality volebních výsledků a zároveň silná podprezentace antisystémové KSČM.

Senátní volby také ukázaly, že přes volbu jednotlivých kandidátů a přes nesporné rozdíly v jejich individuálních kvalitách se voliči do značné míry řídili podobnými vzorci chování jako ve volbách do Poslanecké sněmovny. To se projevilo i při analýze regionálních rozdílů v podpoře kandidátů jednotlivých stran. Sociální a ekonomické ukazatele byly velmi dobrými predikátory pro volbu stran. Faktory jako míra nezaměstnanosti, průměrná mzda, vzdělanostní struktura atp. ukázaly jasnou souvislost s rozdílnou podporou pravicové ODS a levicových ČSSD a KSČM. Podobně známky

křesťanských konzervativních hodnot, jako nízká míra rozvodovosti a nízká míra potratů, zřetelně souvisely s podporou KDU–ČSL.

První volby do Senátu v roce 1996 nejenže daly vzniknout dlouho nenaplněné horní komoře Parlamentu České republiky. Byly také průběžným kamenem pro strany, kandidáty i samotné voliče. Byly testem nového způsobu volby do nové parlamentní komory. Ukázaly rozdíl mezi volbami prvního řádu do Poslanecké sněmovny a volbami druhého řádu, v tomto případě do horní a pravomocemi méně vybavené parlamentní komory – Senátu. Tento rozdíl se projevil přinejmenším v nižším zájmu voličů o tyto volby. Do té doby nezvykle nízká volební účast vzbudila řadu diskusí. To však ještě nikdo nevěděl, že zájem o volby do českého Senátu bude i nadále upadat.

Literatura a prameny

- Butler D., B. E. Cain. 1985. „Reapportionment: A Study in Comparative Government.“ *Electoral Studies* 4 (3): 197–213.
- Duverger, M. 1964. *Political Parties*. London: Cambridge University Press.
- Gallagher, M. 1991. „Proportionality, Disproportionality and Electoral Systems.“ *Electoral Studies* 10 (1): 33–51.
- Chytilík, R. 2005a. „České senátní volby. Podněty, výsledky, alternativy.“ Pp. 105–115 in B. Dančák, P. Fiala, V. Hloušek (eds.). *Evropeizace. Nové téma politologického výzkumu*. Brno: MPÚ.
- Chytilík, R. 2005b. „Volby 2004 a strategické účinky volebních systémů.“ *Středoevropské politické studie* 7 (1): 13–25.
- Kysela, J. 2000. *Senát Parlamentu České republiky v historickém a mezinárodním kontextu*. Disertační práce. PF UK Praha. [online]. Dostupné: <http://www.senat.cz/zajimavosti/sbornik/disertace.php?ke_dni=&0=>>.
- Laakso M., R. Taagepera. 1979. „Effective Number of Parties: A Measure with Application to West Europe.“ *Comparative Political Studies* 12 (1): Pp 3–27.
- Lebeda, T. 2008. *Volební systémy poměrného zastoupení: Mechanismy, proporcionalita a politické konsekvence*. Praha: Karolinum.
- Lebeda, T. 2006. „Teorie reálné kvóty, alternativní přístup k měření volební proporcionality.“ *Sociologický časopis* 42 (4): 657–681.
- Loosemore, J., V. J. Hanby. 1971. „The Theoretical Limits of Maximum Distortion: Some Analytic Expression for Electoral Systems.“ *British Journal of Political Science* 1: 467–477.
- Matějů, P., K. Vlachová. 1997. „Volby do Senátu: Voliči, osobnosti, strany, ideologie.“ *Sociální trendy* 4. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
- Mayer L. C. 1980. „A Note on the Aggregation of Party Systems.“ Pp. 512–520 in P. Merkl (ed.). *Western European Party Systems*. New York.
- Monroe, B. L. 1994. „Disproportionality and Malapportionment Measuring Electoral Inequity.“ *Electoral Studies* 13(2): 132–149.
- Pithart, P. 1999. „Senát jako stabilizující prvek politického systému.“ Pp. 10–13 in J. Kysela (ed.). *Senát v České republice – proč a jaký?* Praha: Kancelář Senátu Parlamentu ČR.
- Rae, D. 1967. *The Political Consequences of Electoral Laws*. New Haven: Yale University Press.
- Reschová, J. 1997. „Druhé komory v evropských parlamentech.“ *Politologická revue* 4 (1): 20–41.
- Reynolds, A., B. Reilly, A. Ellis. 2005. *Electoral System Design: the New IDEA Handbook*. Stockholm: IDEA.
- Senátní volby 1996 – datový soubor. Praha: SC&C.
- Senátní volby 1996–2008 – datový soubor. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
- Taagepera, R., M. S. Shugart. 1989. *Seats and Votes: The Effects and Determinants of Electoral Systems*. New Haven: Yale University Press.

První volby do Senátu

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Vlachová, K., P. Matějů. 1996/97. „Volby do Senátu.“ *Parlamentní zpravodaj* No. 4–5.

Volební server Českého statistického úřadu [online] [cit. 11. 9. 2009]. Dostupné z: <www.volby.cz>.

Zákon č. 247/1995 Sb., Zákon o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů.

Příloha 1:

Logitové modely použité v knize

Tabulka A. Očekávané šance ochoty zúčastnit se voleb do Senátu

ČSSD	1,08
ODS	2,81
ODA	1,89
KDU-ČSL	2,09
KSČM	1,09
SPR-RSČ	0,30
Ostatní strany	1,00

Zdroj: Senátní volby 1996.

Očekávané šance v tabulce A se kryjí s pozorovanými, neboť jde o saturovaný model. Významně nadprůměrné šance jsou u voličů ODS ($z = 5,66$) a KDU-ČSL ($z = 2,26$). Významně podprůměrné jsou šance u voličů SPR - RSČ ($z = -5,46$).

Tabulka B. Změna taktiky při volbě do Senátu a při hypotetických volbách do Poslanecké sněmovny

ČSSD	0,28	0,27
ODS	0,08	0,45
ODA	1,00	0,75
KDU-ČSL	0,57	0,31
KSČM	0,12	0,35
Ostatní strany	0,80	1,68

Zdroj: Senátní volby 1996.

V prvním sloupci čísel tabulky B je četnost stejné volby a preference do Poslanecké sněmovny, ale jiné volby do Senátu dělená četností „třikrát stejně“ (stejně při skutečné a hypotetické volbě do Poslanecké sněmovny a při volbě do Senátu), ve druhém sloupci je četnost různé volby a preference do Poslanecké sněmovny dělená geometrickým průměrem četnosti „třikrát stejně“ a četnosti stejné volby a preference do Poslanecké sněmovny, ale jiné volby do Senátu. Pozorované a očekávané četnosti se kryjí, neboť jde o satureovaný model. Čísla v prvním sloupci charakterizují taktiku volit do Senátu jinak než do Poslanecké sněmovny. Tato taktika se významně nadprůměrně projevuje u voličů ODA ($z = 3,01$) a významně podprůměrně u voličů ODS ($z = -4,92$) a u voličů KSČM ($z = -2,17$). Čísla ve druhém sloupci charakterizují změnu ve výběru strany ve skutečných a hypotetických volbách do Poslanecké sněmovny u respondentů, kteří se chtějí zúčastnit voleb do Senátu. Významně nadprůměrně se tendence ke změně projevuje u voličů ostatních stran ($z = 3,67$), významně podprůměrně u voličů ČSSD ($z = -2,15$).

Tabulka C. Odklon od strany volené do Poslanecké sněmovny

ČSSD	0,09
ODS	0,07
ODA	0,23
KDU–ČSL	0,15
KSČM	0,08
Ostatní strany	0,65

Zdroj: Senátní volby 1996.

Čísla v tabulce C charakterizují úplný odklon od strany volené do Poslanecké sněmovny v roce 1996. Vznikla jako podíl četností respondentů, u nichž ani strana, kterou by volili v hypotetických volbách do Poslanecké sněmovny, ani strana, kterou zamýšlejí volit do Senátu, se neshoduje se stranou, kterou volili ve skutečných volbách do Poslanecké sněmovny, a četností respondentů, kteří se chovali jinak (buď strana, kterou by volili v hypotetických volbách do Poslanecké sněmovny, nebo strana, kterou zamýšlejí volit do Senátu, nebo obě se shodují se stranou, kterou volili ve skutečných volbách do Poslanecké sněmovny). Významně podprůměrný odklon pozorujeme u voličů ODS ($z = -2,53$) a u voličů ČSSD ($z = -1,76$), pokud se u posledně jmenovaných spokojíme s hladinou významnosti 0,1. Významně nadprůměrný je odklon u voličů ostatních stran ($z = 4,36$). Očekávané a pozorované četnosti, a tedy i jejich poměry, jsou stejné, neboť jde o satureovaný model.

Tabulka D. Očekávané šance účasti ve volbách do Poslanecké sněmovny a očekávané šance ochoty zúčastnit se voleb do Senátu v souvislosti s věkem

Mladší než 30 let	2,29	0,68
30–44	3,05	0,91
45–59	4,08	1,21
60 a více let	5,44	1,61

Zdroj: Senátní volby 1996.

Očekávané šance z tabulky D jsou výsledkem dvou logitových modelů, které předpokládají, že logity rostou lineárně s věkem, z čehož plyne, že poměry šancí sousedních věkových kategorií jsou konstantní. Oba modely odpovídají datům velmi dobře. V prvním případě (první sloupec tabulky D) je $L^2 = 1,850$, $df = 2$, $P = 0,397$, maximální adjustovaná rezidua jsou $\pm 1,302$. V druhém případě (druhý sloupec tabulky D) je $L^2 = 1,115$, $df = 2$, $P = 0,573$. Maximální adjustovaná rezidua jsou $\pm 1,019$.

Tabulka E. Očekávané šance dvojí a jedné účasti ve volbách vzhledem k žádné účasti v souvislosti s věkem. Model 1: lineární růst logitů v obou sloupcích

Věk	Účast	
	Dvě : Žádná	Jedna : Žádná
Mladší než 30 let	1,43	1,70
30–44	2,18	2,00
45–59	3,34	2,34
60 a více let	5,10	2,74

Zdroj: Senátní volby 1996.

Model, jehož výsledky jsou v tabulce E, odpovídá datům velmi dobře, $L^2 = 1,657$, $df = 4$, $P = 0,798$, maximální adjustované reziduum = 1,026.

Tabulka F. Očekávané šance dvojí a jedné účasti ve volbách vzhledem k žádné účasti v souvislosti s věkem. Model 2: lineární růst logitů v prvním sloupci a nezávislost na věku v druhém sloupci

Věk	Účast	
	Dvě : Žádná	Jedna : Žádná
Mladší než 30 let	1,60	2,03
30–44	2,20	2,03
45–59	3,02	2,03
60 a více let	4,14	2,03

Zdroj: Senátní volby 1996.

V modelu z tabulky F je $L^2 = 4,536$, $df = 5$, $P = 0,475$, maximální adjustované reziduum je 1,982. Rovněž tento model je přijatelný. Výběr mezi modely založíme jednak na klasickém kritériu chí-kvadrát, jednak na bayesovském informačním kritériu BIC. Model M(2) je jednodušší než model M(1) a je do něho vnořen, $df(M(2)) - df(M(1)) = 1$, $L^2(M(2)) - L^2(M(1)) = 2,879$, kritická hodnota rozdělení chí-kvadrát s jedním stupněm volnosti při hladině významnosti 0,05 je $\alpha^2_{1;0,05} = 3,841$, $2,879 < 3,841$, a proto není evidence, že model M2 je horší než model M1. $BIC(M) = G^2(M) - df(M) \times \ln n(M)$, kde $n(M)$ je počet pozorování, s nimiž model pracuje, což je v našem případě 1073. Po dosazení do tohoto obecného vzorce zjistíme, že $BIC(M1) = -26,255$, $BIC(M2) = -30,355$. Kritérium BIC doporučuje model 2, protože $BIC(M2) < BIC(M1)$. Na základě výsledku obou kritérií jsme vybrali jednodušší druhý model, i když obsahuje jedno adjustované reziduum s hodnotou větší než 1,96.

Tabulka G. Očekávané šance účasti ve volbách do Poslanecké sněmovny a očekávané šance ochoty zúčastnit se voleb do Senátu v souvislosti se vzděláním

Základní vzdělání	1,70	0,61
Vyučení	2,65	0,71
Střední	4,14	1,13
Vysokoškolské	6,47	2,17

Zdroj: Senátní volby 1996.

Čísla v prvním sloupci tabulky G jsou výsledkem modelu, který předpokládá lineární růst logitů s růstem vzdělání. Pro tento model je $L^2 = 0,354$, $df = 2$, $P = 0,838$, maximální adjustovaná rezidua jsou $\pm 0,594$, a tudíž odpovídá datům velmi dobře. Stejný model pro volby do Senátu není přijatelný, v tomto případě logity nerostou lineárně se vzděláním, nýbrž rychleji, protože významný a kladný je i kvadratický efekt vzdělání ($z = 2,17$). Výsledky modelu s lineárním i kvadratickým efektem vzdělání jsou v druhém sloupci tabulky G. Pro tento model je $L^2 = 0,114$, $df = 1$, $P = 0,736$, adjustovaná rezidua jsou $\pm 0,337$.

Tabulka H. Očekávané šance dvojí a jedné účasti ve volbách vzhledem k žádné účasti v souvislosti se vzděláním. Model 1: nelineární růst logitů v prvním sloupci, lineární růst logitů v druhém sloupci

Vzdělání	Účast	
	Dvě : Žádná	Jedna : Žádná
Základní vzdělání	1,05	1,13
Vyučení	1,61	1,76
Střední	3,39	2,76
Vysokoškolské	9,84	4,31

Zdroj: Senátní volby 1996.

Čísla z tabulky H jsou výsledkem modelu, ve kterém se šance dvojí účasti vzhledem k žádné účasti nezvětšují rovnoměrně s růstem vzdělání, neboť významný a kladný je nejen lineární efekt vzdělání ($z = 3,79$), ale i efekt kvadratický ($z = 2,23$). Šance jedné účasti vzhledem k žádné účasti rostou rovnoměrně s růstem vzdělání, neboť významný a kladný je jen lineární efekt vzdělání ($z = 4,25$). Ukazatele vhodnosti tohoto modelu jsou zcela přesvědčivé: $L^2 = 1,309$, $df = 3$, $P = 0,727$, maximální adjustované reziduum = $-1,140$.

Tabulka I. Očekávané šance dvojí a jedné účasti ve volbách vzhledem k žádné účasti v souvislosti se vzděláním. Model 2: lineární růst logitů v obou sloupcích

Vzdělání	Účast	
	Dvě : Žádná	Jedna : Žádná
Základní vzdělání	0,83	1,17
Vyučení	1,73	1,78
Střední	3,63	2,71
Vysokoškolské	7,58	4,11

Zdroj: Senátní volby 1996.

Ukazatele vhodnosti modelu 2 z tabulky I již nejsou tak přesvědčivé, nicméně nelze ho jednoznačně odmítnout. $L^2 = 6,270$, $df = 4$, $P = 0,180$, ale maximální adjustované reziduum = $2,360$ je o dost větší než $1,96$. Všechna další již spolehlivě leží pod touto hranicí. Výběr mezi modely M1 a M2 provedeme opět podle klasického kritéria chí-kvadrát a podle kritéria BIC. Model M(2) je jednodušší než model M(1) a je do něho vnořen, $df(M(2)) - df(M(1)) = 1$, $L^2(M2) - L^2(M1) = 4,961$, kritická hodnota rozdělení chí-kvadrát s jedním stupněm volnosti při hladině významnosti $0,05$ je $\chi^2_{1,0,05} = 3,841$, $4,961 > 3,841$, a proto je model M2 horší než model M1. Počet pozorování je 1137 , $BIC(M1) = -19,800$, $BIC(M2) = -21,875$.

Kritérium BIC doporučuje jednodušší model 2, protože $BIC(M2) < BIC(M1)$. Kritéria se ve svých doporučeních rozcházejí. Je známá věc, že kritérium BIC upřednostňuje jednodušší modely. V tomto případě se přikláníme ke složitějšímu modelu, hlavně kvůli velkému adjustovanému reziduu v jednodušším modelu.

Tabulka J. Očekávané šance účasti ve volbách do Poslanecké sněmovny a očekávané šance ochoty zúčastnit se voleb do Senátu v souvislosti se sociální vrstvou

Nižší	1,73	0,53
Nižší střední	2,72	0,81
Střední	4,29	1,25
Vyšší	6,77	1,93

Zdroj: Senátní volby 1996.

Čísla v prvním sloupci tabulky J jsou výsledkem modelu, který předpokládá lineární růst logitů s růstem sociální vrstvy ($z = 4,48$). Pro tento model je $L^2 = 2,121$, $df = 2$, $P = 0,346$, maximální adjustovaná rezidua jsou $\pm 1,450$, a tudíž odpovídá datům dobře. Čísla v druhém sloupci tabulky J se týkají zamýšlené volby do Senátu a jsou opět výsledkem modelu, který předpokládá lineární růst logitů s růstem sociální vrstvy ($z = 4,88$). V tomto případě $L^2 = 1,367$, $df = 2$, $P = 0,505$, maximální adjustovaná rezidua jsou $\pm 1,158$. Shoda dat a modelu je opět dobrá.

Tabulka K. Očekávané šance dvojí a jedné účasti ve volbách vzhledem k žádné účasti v souvislosti se sociální vrstvou

Sociální vrstva	Účast	
	Dvě : Žádná	Jedna : Žádná
Nižší	0,90	1,12
Nižší střední	1,86	1,81
Střední	3,87	2,90
Vyšší	8,04	4,65

Zdroj: Senátní volby 1996.

Čísla v tabulce K jsou výsledkem modelu, který předpokládá v obou sloupcích lineární růst logitů. Ukazatele jeho přijatelnosti jsou vesměs dobré: $L^2 = 3,336$, $df = 4$, $P = 0,503$, maximální adjustované reziduum = $-1,326$.

Tabulka L. Očekávané šance stejné volby v rámci rodiny vzhledem k různé volbě a očekávané šance neznalosti volby členů rodiny vzhledem ke geometrickému průměru četností stejné a různé volby v rámci rodiny

Sociální vrstva	Volba v rámci rodiny	
	Stejná : Různá	Nevím : $\sqrt{\text{Stejná} \times \text{Různá}}$
Nižší	0,91	1,92
Nižší střední	0,91	1,92
Střední	1,72	1,92
Vyšší	1,72	0,70

Zdroj: Senátní volby 1996.

Čísla z tabulky L jsou výsledkem modelu s charakteristikami $L^2 = 1,601$, $df = 4$, $P = 0,809$, maximální adjustované reziduum = 1,047. Shoda dat s modelem je velmi dobrá. Čísla v prvním sloupci charakterizují homogenitu volebního chování v rámci rodiny, která je podstatně větší (1,89krát) ve střední a vyšší třídě než v nižší a nižší střední ($z = 2,54$). Čísla v druhém sloupci tabulky charakterizují míru neinformovanosti o volbě ostatních členů rodiny. Ta je mnohem menší (0,36krát) ve vyšší vrstvě než v ostatních ($z = -3,12$).

Tabulka M. Očekávané šance účasti ve volbách do Poslanecké sněmovny a očekávané šance ochoty zúčastnit se voleb do Senátu v souvislosti s ekonomickou aktivitou

Dělníci	1,93	0,59
Zaměstnanci státní správy	4,04	1,18
Ostatní zaměstnanci	4,04	1,18
Samostatní	3,16	1,39
Důchodci	8,17	1,56

Zdroj: Senátní volby 1996.

Model, jehož výsledkem jsou čísla z tabulky M, odpovídá datům uspokojivě. $L^2 = 3,123$, $df = 2$, $P = 0,210$, maximální adjustovaná rezidua jsou $\pm 1,607$. Plyne z něj řada věcí. Zaměřme se nejprve na volby do Poslanecké sněmovny: 1. není rozdíl mezi šancemi účasti zaměstnanců státní správy a ostatních zaměstnanců, 2. není rozdíl mezi šancemi účasti samostatných a ostatních pracujících (přesněji geometrickým průměrem šancí zaměstnanců státní správy, ostatních zaměstnanců a dělníků), 3. šance účasti dělníků je významně menší (0,48krát) než geometrický průměr šancí zaměstnanců státní správy a ostatních zaměstnanců ($z = -4,01$), 4. šance účasti důchodců je významně větší (2,59krát) než geometrický průměr šancí ekonomicky aktivních skupin ($z = 3,31$). Závěry pro volby do Senátu: 1. není rozdíl mezi šancemi účasti zaměstnanců státní správy a ostatních zaměstnanců,

2. šance účasti dělníků je významně menší (0,50krát) než je geometrický průměr šancí zaměstnanců státní správy a ostatních zaměstnanců ($z = -4,09$), 3. šance samostatných je významně větší (1,49krát) než je geometrický průměr šancí ostatních pracujících ($z = 2,09$), šance důchodců je významně větší (1,50krát) než je geometrický průměr šancí ekonomicky aktivních skupin ($z = 2,15$).

Tabulka N. Očekávané šance dvojí a jedné účasti ve volbách vzhledem k žádné účasti v souvislosti s ekonomickou aktivitou

Ekonomická aktivita	Účast	
	Dvě : Žádná	Jedna : Žádná
Dělníci	1,06	1,38
Zaměstnanci státní správy	3,22	2,46
Ostatní zaměstnanci	3,22	2,46
Samostatní	3,59	2,03
Důchodci	8,19	5,22

Zdroj: Senátní volby 1996.

Pro prezentovaný model v tabulce N platí, že $L^2 = 0,987$, $df = 3$, $P = 0,804$, maximální adjustované reziduum = $\pm 0,979$ a je tedy ve velmi dobré shodě s daty. Z modelu plyne řada závěrů. Zaměřme se nejprve na první sloupec čísel tabulky N: 1. není rozdíl v šanci dvojí účasti mezi zaměstnanci státní správy a ostatními zaměstnanci, 2. šance dvojí účasti dělníků je významně menší (0,33krát) než geometrický průměr šancí dvou skupin zaměstnanců ($z = -4,97$), 3. šance dvojí účasti samostatných je významně větší (1,61krát) než geometrický průměr šancí tří skupin ostatních pracujících ($z = 2,53$), 4. šance dvojí účasti důchodců je významně větší (3,27krát) než geometrický průměr šancí čtyř skupin ekonomicky aktivních ($z = 3,29$). Pro šance jedné účasti (druhý sloupec čísel) platí: 1. není rozdíl mezi zaměstnanci státní správy a ostatními zaměstnanci, 2. není rozdíl mezi šancí jedné účasti samostatných a geometrickým průměrem šancí jedné účasti tří skupin ostatních ekonomicky aktivních, 3. šance jedné účasti dělníků je významně menší (0,56krát) než geometrický průměr šancí dvou skupin zaměstnanců ($z = -2,66$), 4. šance jedné účasti důchodců je významně větší (2,57krát) než šance jedné účasti geometrického průměru šancí čtyř skupin ekonomicky aktivních ($z = 2,55$).

Dále jsou uvedeny charakteristiky logitových modelů, které testovaly, zda a jak se mění souvislost mezi účastí v prvním kole senátních voleb a deklarovanou účastí v druhém kole. Jde celkem o pět modelů, ve kterých jsou dvě vysvětlované proměnné, a to účast v prvním kole a deklarovaná účast v druhém kole a jedna vysvětlující proměnná, po řadě pohlaví (muž, žena), vzdělání (základní, vyučení, střední, vysokoškolské), věk (18–29, 30–44, 45–59, 60 a více), sociální vrstva (nižší, nižší střední, střední, vyšší), socioekonomické postavení (zaměstnanci ve státní správě, ostatní zaměstnanci, dělníci, samostatní, důchodci). Modely neobsahují interakci třetího řádu účast v prvním kole x deklarovaná účast v druhém kole x vysvětlující proměnná.

Vysvětlující proměnná je pohlaví. $L^2 = 0,041$, $df = 1$, $P = 0,839$, maximální adjustované reziduum = $\pm 0,204$.

Vysvětlující proměnná je vzdělání. $L^2 = 1,325$, $df = 3$, $P = 0,723$, maximální adjustované reziduum = $\pm 1,052$.

Vysvětlující proměnná je věk. $L^2 = 4,670$, $df = 3$, $P = 0,198$, maximální adjustované reziduum = $\pm 1,976$.

Vysvětlující proměnná je sociální vrstva. $L^2 = 1,283$, $df = 3$, $P = 0,733$, maximální adjustované reziduum = $\pm 0,915$.

Vysvětlující proměnná je socioekonomické postavení. $L^2 = 3,634$, $df = 4$, $P = 0,458$, maximální adjustované reziduum = $1,368$.

Z uvedených charakteristik vyplývá, že všechny tyto modely odpovídají datům dobře, a proto lze tvrdit, že souvislost mezi účastí v prvním kole a deklarovanou účastí v druhém kole se nemění napříč kategoriemi jednotlivých vysvětlujících proměnných. Určitá opatrnost je na místě v případě věku. Hodnota P , ač větší než $0,05$, není příliš vysoká a maximální adjustované reziduum nepatrně převyšuje hodnotu $1,96$. Proto pro tento případ nabídneme později i jiný závěr.

Prezentované modely nejsou ještě konečné, neboť ve všech případech je lze dále zjednodušit. V případě vysvětlující proměnné *pohlaví*, zůstává z interakcí druhého řádu pouze *úcast v prvním kole x úcast v druhém kole*, takže vliv pohlaví se zde vůbec neuplatňuje. Očekávaná šance účasti v druhém kole v případě účasti v prvním kole je stejná pro muže a ženy a rovná se $5,89$. To znamená, že mezi respondenty, kteří se zúčastnili prvního kola, je skoro šestkrát více těch, kteří se chtějí zúčastnit i druhého kola, než těch, kteří se ho zúčastnit nechtějí. Očekávaná šance účasti v druhém kole v případě neúčasti v prvním kole je opět stejná pro muže a ženy a rovná se $0,17$. To znamená, že mezi respondenty, kteří se nezúčastnili prvního kola, je asi $0,2$ krát méně těch, kteří se chtějí zúčastnit druhého kola, než těch, kteří se ho zúčastnit nechtějí. V tomto modelu je $L^2 = 0,049$, $df = 3$, $P = 0,997$, maximální adjustované reziduum = $\pm 0,1741$.

V případě vysvětlující proměnné *vzdělání* z výsledného modelu plyne, že očekávaná šance účasti v druhém kole v případě účasti v prvním kole je $4,16$ pro respondenty se základním vzděláním a vyučené a $7,69$ pro respondenty s vyšším vzděláním, než jsou tato dvě jmenovaná. Rozdíl mezi těmito dvěma hodnotami je významný. Významnost příslušného koeficientu je charakterizovaná hodnotou $z = 4,52$, která je větší než $1,96$. Očekávaná šance účasti v druhém kole v případě neúčasti v prvním kole je $0,13$ pro respondenty se základním vzděláním a vyučené a $0,23$ pro respondenty s vyšším vzděláním (rozdíl je významný, $z = 4,52$). Podíly očekávaná šance účasti v druhém kole v případě účasti v prvním kole / očekávaná šance účasti v druhém kole v případě neúčasti v prvním kole pro jednotlivé kategorie vzdělání jsou stejná čísla, to plyne z absence interakce třetího řádu.³⁴ Ukazatele vhodnosti prezentovaného modelu jsou $L^2 = 3,875$, $df = 7$, $P = 0,794$, maximální adjustované reziduum = $1,211$.

V případě vysvětlující proměnné *věk* vyjdeme nejprve z modelu, ve kterém chybí interakce třetího řádu, a budeme ho dále zjednodušovat. Z výsledného modelu, který označíme $M1$, plyne, že očekávaná šance účasti v druhém kole v případě účasti v prvním kole je $5,90$ pro všechny kategorie věku a očekávaná šance účasti v druhém kole v případě neúčasti v prvním kole je $0,17$ pro všechny kate-

³⁴ Pokud si dáte tu práci a čísla vydělíte, zjistíte, že nejsou stejná. Je to způsobeno prezentací šancí jen na dvě desetinná místa, čímž dochází k velké zaokrouhlovací chybě.

gorie věku. V modelu chybí totiž nejen interakce třetího řádu, ale i interakce druhého řádu *deklarovaná účast v druhém kole x věk*. Ukazatele vhodnosti prezentovaného modelu jsou $L^2 = 7,009$, $df = 8$, $P = 0,536$, maximální adjustované reziduum = 1,413. Podíly očekávaná šance účasti v druhém kole v případě účasti v prvním kole / očekávaná šance účasti v druhém kole v případě neúčasti v prvním kole pro jednotlivé kategorie věku jsou stejná čísla, to plyne z absence interakce třetího řádu.

Jelikož v modelu bez interakce třetího řádu bylo jedno adjustované reziduum nepatrně větší než 1,96 a hodnota $P = 0,198$ byla o hodně menší než u ostatních modelů, ačkoliv efekt interakce třetího řádu nebyl ani v jednom ze tří koeficientů významný na hladině 0,05, vyjdeme ještě z modelu, který obsahuje kvadratický efekt interakce třetího řádu, který se ukázal být posléze významným, a budeme ho zjednodušovat. Ve výsledném modelu, který označíme M2, je $L^2 = 1,632$, $df = 5$, $P = 0,897$, maximální adjustované reziduum = $\pm 1,154$. V tomto modelu je přítomna kvadratická část efektu interakce třetího řádu *účast v prvním kole x deklarovaná účast v druhém kole x věk* a kvadratická část efektů interakce druhého řádu *účast v prvním kole x věk*, *deklarovaná účast v druhém kole x věk*. Přítomen je samozřejmě i efekt interakce druhého řádu *účast v prvním kole x deklarovaná účast v druhém kole* a efekty interakcí prvního řádu *účast v prvním kole*, *deklarovaná účast v druhém kole*. Z tohoto modelu plyne, že očekávaná šance účasti v druhém kole v případě účasti v prvním kole je 4,39 pro kategorie 18–29 let a 60 a více let a 7,44 pro prostřední kategorie 30–44, 45–59 let. Očekávaná šance účasti v druhém kole v případě neúčasti v prvním kole je 0,20 pro kategorie 18–29 let a 60 a více let a 0,15 pro kategorie 30–44 let a 45–59 let. Podíly očekávaná šance účasti v druhém kole v případě účasti v prvním kole / očekávaná šance účasti v druhém kole v případě neúčasti v prvním kole pro jednotlivé kategorie věku nejsou stejná čísla, protože je přítomna interakce třetího řádu.

Model M1 je částí modelu M2, neboť všechny jeho složky vstupují i do modelu M2. Mezi modely rozhodneme klasickým kritériem chí kvadrát a kritériem BIC. $L^2(M1) - L^2(M2) = 7,009 - 1,632 = 5,377$, $df(M1) - df(M2) = 8 - 5 = 3$. Protože 5,377 je menší než $\chi^2_{3;0,005} = 7,82$, není evidence, že model M2 je lepší než M1. Rovněž kritérium BIC doporučuje jednodušší model M1, neboť $BIC(M1) = 7,009 - 8 \times \ln 982 = -48,108$, $BIC(M2) = 1,632 - 5 \times \ln 982 = -32,816$ a $-48,108 < -32,816$.

Model s vysvětlující proměnnou *sociální vrstva* je velmi jednoduchý. Interakci třetího řádu neobsahuje a z interakcí druhého řádu obsahuje jen *účast v prvním kole x deklarovaná účast v druhém kole* a lineární část efektu interakce *deklarovaná účast v druhém kole x sociální vrstva* ($z = 4,84$). Pro tento model je $L^2 = 2,411$, $df = 8$, $P = 0,966$, maximální adjustované reziduum = 1,092. Z modelu plyne, že očekávaná šance účasti v druhém kole při účasti v prvním kole rovnoměrně roste s růstem sociální vrstvy. Hodnoty jsou 3,02 pro nižší třídu, 4,93 pro nižší střední, 8,04 pro střední a 13,10 pro vyšší. Rovněž očekávaná šance účasti v druhém kole při neúčasti v prvním kole rovnoměrně roste s růstem sociální vrstvy. Hodnoty jsou 0,08 pro nižší třídu, 0,13 pro nižší střední, 0,21 pro střední a 0,34 pro vyšší. Podíly očekávaná šance účasti v druhém kole v případě účasti v prvním kole / očekávaná šance účasti v druhém kole v případě neúčasti v prvním kole pro jednotlivé kategorie sociální vrstvy jsou stejná čísla, to plyne z absence interakce třetího řádu.

Model s vysvětlující proměnnou *socioekonomické postavení* je postaven tak, aby porovnával zaměstnance státní správy s ostatními zaměstnanci, dělníky se zaměstnanci, samostatně výdělečně činné s pracujícími, kteří nejsou samostatně výdělečně činní, a nakonec důchodce s pracujícími. Charakteristiky výsledného modelu jsou $L^2 = 5,769$, $df = 9$, $P = 0,763$, maximální adjustované reziduum = -1,529. Z modelu vyplývá, že očekávané šance účasti v druhém kole při účasti v prvním kole jsou

stejně pro zaměstnance státní správy, ostatní zaměstnance a dělníky (5,59), pro samostatné jsou významně větší než pro ostatní pracující, přesněji řečeno než pro geometrický průměr šancí tří skupin ostatních pracujících (očekávaná šance je 8,30 a ta je 1,5krát větší, $z = 1,99$), pro důchodce se neliší od pracujících, přesněji řečeno od geometrického průměru šancí čtyř skupin pracujících (očekávaná šance pro důchodce je 6,16). Obdobné platí pro očekávané šance účasti v druhém kole při neúčasti v prvním kole, jen hodnoty se mění. Místo 5,59 je 0,15, místo 8,30 je 0,23 a místo 6,16 je 0,17. Podíly očekávaná šance účasti v druhém kole v případě účasti v prvním kole / očekávaná šance účasti v druhém kole v případě neúčasti v prvním kole pro jednotlivé kategorie socioekonomického postavení jsou stejná čísla, to plyne z absence interakce třetího řádu.

Další modely (tabulka O – tabulka R) ukazují, jak se mění účast v prvním kole voleb, respektive deklarovaná účast v druhém kole voleb, v souvislosti se vzděláním, věkem, sociální vrstvou a socioekonomickým postavením. Očekávané šance jsou vždy uvedeny v jedné tabulce, jedná se ale o nezávislé modely s jednou vysvětlovanou proměnnou, kterou je buď účast v prvním kole, nebo deklarovaná účast v druhém kole.

Tabulka O. Očekávané šance účasti v prvním kole voleb a deklarované účasti v druhém kole v souvislosti se vzděláním respondentů

	1. kolo	2. kolo
Základní	0,72	0,64
Vyučení	0,72	0,64
Střední	0,93	1,17
Vysokoškolské	2,17	2,08

Zdroj: Senátní volby 1996.

Souvislost účasti a vzdělání (viz tabulku O) je stejného typu v obou kolech. Šance účasti je stejná pro respondenty se základním vzděláním a vyučené, a potom se zvětšuje. Rozdíly v šancích mezi vyučenými respondenty a respondenty se středním vzděláním jsou významné ($z = 1,89$ u 1. kola, $z = 4,32$ u 2. kola), totéž platí pro rozdíly v šancích mezi respondenty se středním a vysokoškolským vzděláním ($z = 4,00$ u 1. kola, $z = 2,72$ u 2. kola). Charakteristiky vhodnosti modelů jsou $L^2 = 0,000$, $df = 1$, $P = 0,996$, maximální adjustované reziduum = $\pm 0,006$ pro první kolo a $L^2 = 0,000$, $df = 1$, $P = 0,992$, maximální adjustované reziduum = $\pm 0,011$ pro druhé kolo.

Tabulka P. Očekávané šance účasti v prvním kole voleb a deklarované účasti v druhém kole voleb v souvislosti s věkem respondentů

	1. kolo	2. kolo
18–29	0,51	0,66
30–44	0,79	0,86
45–59	1,23	1,12
60 a více	1,90	1,45

Zdroj: Senátní volby 1996.

Souvislost účasti a věku (viz tabulku P) je opět stejného typu v obou kolech. V tomto případě šance rostou rovnoměrně s věkem. Významnost koeficientu lineárního růstu logaritmu šancí je dána hodnotou $z = 6,70$ pro první kolo a $z = 4,10$ pro druhé kolo. Charakteristiky vhodnosti modelů jsou $L^2 = 0,482$, $df = 2$, $P = 0,786$, maximální adjustované reziduum = $\pm 0,623$ pro první kolo a $L^2 = 1,449$, $df = 2$, $P = 0,485$, maximální adjustované reziduum = $\pm 1,174$ pro druhé kolo.

Tabulka Q. Očekávané šance účasti v prvním kole voleb a deklarované účasti v druhém kole voleb v souvislosti se sociální vrstvou respondentů

	1. kolo	2. kolo
Nižší	0,54	0,46
Nižší střední	0,78	0,76
Střední	1,13	1,23
Vyšší	1,64	2,01

Zdroj: Senátní volby 1996.

Souvislost účasti a sociální vrstvy (viz tabulku Q) je opět stejného typu v obou kolech. Šance rostou rovnoměrně s růstem sociální vrstvy, stejně jako tomu bylo u věku. Významnost koeficientu lineárního růstu logaritmu šancí je dána hodnotou $z = 3,75$ pro první kolo a $z = 4,84$ pro druhé kolo. Charakteristiky vhodnosti modelů jsou $L^2 = 0,090$, $df = 2$, $P = 0,956$, maximální adjustované reziduum = $\pm 0,296$ pro první kolo a $L^2 = 0,531$, $df = 2$, $P = 0,767$, maximální adjustované reziduum = $\pm 0,672$ pro druhé kolo.

Modely na odhalení souvislosti účasti ve volebních kolech a socioekonomického postavení respondentů jsou koncipovány tak, aby porovnávaly zaměstnance státní správy s ostatními zaměstnanci, dělníky se zaměstnanci, samostatně výdělečně činné s pracujícími, kteří nejsou samostatně výdělečně činní, a nakonec důchodce s pracujícími (viz tabulku R).

Tabulka R. Očekávané šance účasti v prvním kole voleb a deklarované účasti v druhém kole voleb v souvislosti se socioekonomickým postavením respondentů

	1. kolo	2. kolo
Zaměstnanci ve st. správě	0,97	0,96
Ostatní zaměstnanci	0,97	0,96
Dělníci	0,59	0,59
Samostatní	0,82	1,23
Důchodci	1,76	1,46

Zdroj: Senátní volby 1996.

Pro první i druhé kolo platí, že se neliší šance účasti zaměstnanců ve státní správě a ostatních zaměstnanců. Pro obě kola také platí, že šance účasti dělníků je významně menší, než šance účasti zaměstnanců ($z = -2,83$ v 1. kole, $z = -2,81$ v 2. kole). V prvním kole se šance účasti samostatných neliší od geometrického průměru šancí ostatních skupin pracujících, zatímco v druhém kole je šance účasti samostatných významně větší než geometrický průměr šancí ostatních skupin pracujících ($z = 2,09$). V obou kolech je šance účasti důchodců významně větší než geometrický průměr šancí všech skupin pracujících ($z = 3,92$ v 1. kole, $z = 2,48$ v 2. kole). Ukazatele vhodnosti modelu pro první kolo jsou $L^2 = 1,158$, $df = 2$, $P = 0,560$, maximální adjustované reziduum = $\pm 0,9367$, pro druhé kolo $L^2 = 0,005$, $df = 1$, $P = 0,943$, maximální adjustované reziduum = $\pm 0,0721$. Model pro druhé kolo, který by byl stejný jako pro první kolo, obsahuje čtyři velká adjustovaná rezidua $\pm 2,096$. Jeho další charakteristiky jsou $L^2 = 4,390$, $df = 2$, $P = 0,111$. Podle klasického kritéria chí kvadrát je model pro druhé kolo s jedním stupněm volnosti lepší než jednodušší model se dvěma stupni volnosti, neboť rozdíl ukazatelů L^2 se rovná 4,384, a to je větší než 3,841, což je kritická hodnota rozdělení chí kvadrát při jednom stupni volnosti a $\alpha = 0,05$. Podle kritéria BIC je lepší jednodušší model, tedy model se dvěma stupni volnosti, pro který $BIC = -9,199$, zatímco pro model s jedním stupněm volnosti $BIC = -6,789$.

**Příloha 2:
Přehled všech kandidátů
a jejich volebních výsledků**

Číslo obv.	Jméno kandidáta	Věk	Volební strana	Navrh. strana	Polit. přísluš.	Deklarované profese	Deklarované bydliště	Zisk hlasů		Zisk %		Zisk hlasů		Zisk %	
								1. kolo	2. kolo	1. kolo	2. kolo	1. kolo	2. kolo	1. kolo	2. kolo
1	Savič Igor Ing.	59	ČSSD	ČSSD	ČSSD	primátor	Karlovy Vary	4435		17,01		9301		38,69	
1	Havlíček Josef Mgr.	54	ČSNS	ČSNS	ČSNS	advokát	Karlovy Vary	503		1,93		0		0,00	
1	Blažek Jan Ing., CSC.	60	KSČM	KSČM	KSČM	projektant	Ostrov	3260		12,50		0		0,00	
1	Kulhánek Vladimír	57	ODS	ODS	ODS	podnikatel	Karlovy Vary	10 885		41,74		14 741		61,31	
1	Masný Karel MUDr.	54	SDĽ	SDĽ	SDĽ	lékař – neurolog	Karlovy Vary	767		2,94		0		0,00	
1	Masák Petr Mgr.	44	ODA	ODA	ODA	ředitel	Karlovy Vary	3007		11,53		0		0,00	
1	Rada Karel	49	NK	NK	BEZPP	řídící let. prov.	Karlovy Vary	2275		8,72		0		0,00	
1	Neuberová Jana	48	NEZ	NEZ	BEZPP	podnikatelka	Dalovice 947	3,63		0		0,00		0,00	
2	Michalský Josef Ing.	48	ODS	ODS	ODS	ekonom	Chlum Sv. Maří	6926		33,51		9312		44,96	
2	Most Zdeněk prom. fil.	61	DEU	DEU	DEU	důchodce	Habartov	630		3,05		0		0,00	
2	Čáslavský Pavel	53	KDU-ČSL	KDU-ČSL	BEZPP	ředitel ČOI	Praha 2	1362		6,59		0		0,00	
2	Vyvadil Jiří JUDr.	42	ČSSD	ČSSD	ČSSD	právník	Praha 10	5586 2		7,03		11 398		55,04	
2	Strnadová Jana	59	KSČM	KSČM	KSČM	důchodkyně	Břežová	2680		12,97		0		0,00	
2	Nádherná Irena	60	SŽJ	SŽJ	SŽJ	taj.okr.rady ČSŽ	Sokolov	903		4,37		0		0,00	
2	Dytrych Jiří	64	ČSNS	ČSNS	BEZPP	starosta města	Sokolov	751		3,63		0		0,00	
2	Hadrava Jan	41	NK	NK	BEZPP	starosta	Loket	1828		8,85		0		0,00	
3	Kraus Jaroslav Ing.	52	NK	NK	BEZPP	syst. inženýr	Cheb	867		3,78		0		0,00	
3	Malásek Břetislav	49	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	podnikatel	Cheb	1379		6,01		0		0,00	
3	Gruša Jiří	58	ODS	ODS	BEZPP	velv. ČR v SRN	Praha	8874		38,68		10 221		42,19	
3	Petrík Oldřich Ing.	58	SZ	SZ	SZ	výzk. prac.	Aš	441		1,92		0		0,00	
3	Ochozka Ladislav	54	KAN	KAN	KAN	úředník	Fr. Lázně	270		1,18		0		0,00	
3	Podlipský František JUDr.	46	KSČM	KSČM	KSČM	starosta	Bor	4922		21,46		0		0,00	
3	Morávek Peter	47	ČSSD	ČSSD	ČSSD	místopř. ČSSD	Cheb	6188		26,97		14 006		57,81	
4	Konečný Milan Ing.	46	ODS	ODS	ODS	podnikatel	Most	9367		39,51		10 538		46,77	
4	Krejčíř Vojtěch JUDr.	45	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	advokát	Most	690		2,91		0		0,00	
4	Vagaši Jan JUDr.	56	KSČM	KSČM	KSČM	podn. právník	Most	5168		21,80		0		0,00	
4	Pakosta Petr	58	ČSNS	ČSNS	BEZPP	podnikatel	Hora Sv. Kat.	1509		6,37		0		0,00	
4	Falbr Richard JUDr.	56	NK	NK	BEZPP	předs. ČMKOS	Praha 6	6245		26,34		11 993		53,23	
4	Moučková Kamila	68	ODA	ODA	BEZPP	redaktorka	Praha	727		3,07		0		0,00	
5	Karlíčková Marta	46	PA	PA	PA	účetní	Chomutov	334		1,76		0		0,00	
5	Králora Jaroslav MUDr.	41	SZ	SZ	BEZPP	pediatr	Chomutov	3481		18,31		0		0,00	
5	Polanský Jiří Mgr.	46	ODS	ODS	ODS	advokát	Chomutov	5849		30,77		8736		43,97	
5	Vejvoda Josef	61	ČSSD	ČSSD	ČSSD	podnikatel	Kláštec n O	3055		16,07		0		0,00	
5	Drlý Ladislav Ing.	42	KSČM	KSČM	KSČM	vedoucí OTV	Chomutov	4182		22,00		11 132		56,03	

Číslo obv.	Jméno kandidáta	Věk	Volební strana	Navrh. strana	Polit. přísluš.	Deklarované profese	Deklarované bydliště	Zisk hlasů 1. kolo	Zisk % 1. kolo	Zisk hlasů 2. kolo	Zisk % 2. kolo
5	Pludek Alexej Ing.	73	KSČ	KSČ	BEZPP	spisovatel	Praha 4	202	1,06	0	0,00
5	Gmár Jiří	47	SPŽR	SPŽR	SPŽR	vnostník	Chomutov	304	1,60	0	0,00
5	Novotný Vladimír Ing.	49	ODA	ODA	BEZPP	nám. min. ŽP	Praha 10	1602	8,43	0	0,00
6	Bartoň Jan	47	NK	NK	BEZPP	starosta obce	Staňkovice	3403	9,53	0	0,00
6	Suchohárek Karel RNDr.	48	ODS	ODS	ODS	chmelař	Žatec	13 406	37,54	15 291	44,14
6	Dejmal Ivan Ing.	50	ODA	ODA	ODA	projektant	Praha	2325	6,51	0	0,00
6	Havlíček Ivan RNDr., CSc.	51	ČSSD	ČSSD	ČSSD	fyzik	Praha	8466	23,71	19 348	5,86
6	Růžičková Helena	60	KSČM	KSČM	BEZPP	herečka	Praha	8112	22,72	0	0,00
7	Šimáček Zdeněk	59	SZ	SZ	SZ	obch. zást.	Nepomuk	756	2,02	0	0,00
7	Jurečka Jaroslav Ing.	53	ODS	ODS	ODS	por. min. fin.	Plzeň	15 667	41,88	18 492	51,59
7	Červený Václav MUDr.	47	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	předn. OÚ Pj	Kasejovice	4610	12,32	0	0,00
7	Poděbradský Jiří Ing.	55	ČSSD	ČSSD	ČSSD	učitel	Dobruška	9822	26,26	17 350	48,41
7	Morávek Josef	47	KSČM	KSČM	KSČM	novinář	Praha 4	5080	13,58	0	0,00
7	Knot Richard PhDr.	44	NI(NEI)	NI(NEI)	NI(NEI)	vyd. NEI-Report	Praha 5	438	1,17	0	0,00
7	Rada Pavel	53	ČSNS	ČSNS	ČSNS	technik	Zdemyslice	1032	2,76	0	0,00
8	Lagová Hana Mgr.	55	SDS	SDS	SDS	úřednice	Praha 6	560	1,66	0	0,00
8	Hlad Josef	47	KSČM	KSČM	KSČM	před. OV KSČM	Rokycany	5896	17,47	0	0,00
8	Jirava František MUDr.	55	ČSSD	ČSSD	ČSSD	lékař – primář	Kam. Újezd	9518	8,20	18 163	55,60
8	Rampas Stanislav	42	ODA	ODA	ODA	starosta obce	Ejpvovice	3046	9,02	0	0,00
8	Novák Karel doc. MUDr.	45	ODS	ODS	ODS	doc. chirurgie	Rokycany	11 704	34,68	14 504	44,40
8	Ferschmann Karel	41	PB	PB	PB	podnikatel	Němčovice	206	0,61	0	0,00
8	Beneda Václav	66	ČSNS	ČSNS	BEZPP	důchodce	Rokycany	1751	5,19	0	0,00
8	Štajf Otakar PhDr.	48	ČP	ČP	BEZPP	podnikatel	Praha 5	538	1,59	0	0,00
8	Beneš Jan	60	DEU	DEU	BEZPP	spisovatel	Praha 5	534	1,58	0	0,00
9	Kulhánek Bohumil	55	ODS	ODS	ODS	ek. starosta	Plzeň	19 719	49,09	24 077	62,38
9	Tvrzký Josef MUDr.	53	SZ	SZ	SZ	lékař	Plzeň	737	1,83	0	0,00
9	Stelzer Pavel Ing.	46	ODA	ODA	BEZPP	podnikatel	Plzeň	3781	9,41	0	0,00
9	Pillmann Frant. MUDr.	40	NK	NK	ODS	ved. referátu	Plzeň	1816	4,52	0	0,00
9	Štáralová Drahom. Ing.	51	SŽJ	SŽJ	SŽJ	Technička	Plzeň	1616	4,02	0	0,00
9	Pihrt Miroslav Ing.	50	KSČM	KSČM	KSČM	technik	Plzeň	4070	10,13	0	0,00
9	Průša Josef doc. Ing. CSc.	57	ČSSD	ČSSD	ČSSD	kvestor ZČU	Plzeň	8426	20,98	14 523	37,62
10	Vondrouš Jan Ing.	43	NK	NK	ODA	starosta	Český Krumlov	3491	10,83	0	0,00
10	Dudáková Eva Mgr.	49	ODS	ODS	ODS	šk. inspektorka	Český Krumlov	8614	26,72	14 619	48,23
10	Netík Jiří	46	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	zemědělec	Týn nad Vltavou	4897	15,19	0	0,00

Číslo obv.	Jméno kandidáta	Věk	Volební strana	Navrh. strana	Polit. přísluš.	Deklarované profese	Deklarované bydliště	Zisk hlasů 1. kolo	Zisk % 1. kolo	Zisk hlasů 2. kolo	Zisk % 2. kolo
10	Vachta Karel Mgr.	52	ČSSD	ČSSD	ČSSD	střed. učitel	Český Krumlov	6605	20,49	15 695	51,77
10	Marko Milan JUDr. Ing.	41	NK	NK	BEZPP	daňový poradce	Český Krumlov	3767	11,69	0	0,00
10	Zámečník Jaroslav Ing.	53	KSČM	KSČM	KSČM	zem. technik	Vimperk	4858	15,07	0	0,00
11	Sedláček Josef	48	SŽJ	SŽJ	SŽJ	technik	Klatovy	2275	6,94	0	0,00
11	Bečvář Ivan Ing.	62	ODS	ODS	ODS	zem. inž.	Chudenín	12 019	36,67	15 144	49,68
11	Lobkowitz Jaroslav Ing.	54	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	podnikatel	Plzeň	4589	14,00	0	0,00
11	Smutný Petr Ing.	49	ČSSD	ČSSD	ČSSD	ved.ref.ž.prost	Klenci pod Č.	7571	23,10	15 341	50,32
11	Haisová Marie	45	SZ	SZ	BEZPP	řed.Zel.kruhu	Praha	801	2,44	0	0,00
11	Jung Václav RSDr.	57	KSČM	KSČM	KSČM	technik	Kdyně	5522	16,85	0	0,00
12	Tomášková Eivíra JUDr.	50	NK	NK	BEZPP	právníčka	České Budějovice	1618	4,51	0	0,00
12	Benda František Ing. CSc.	52	ODS	ODS	ODS	vědecký prac.	České Budějovice	9684	27,00	15 353	44,17
12	Gebr Miloslav Ing.	67	NEZ	NEZ	BEZPP	střed. prof.	Písek	517	1,44	0	0,00
12	Rychetský Pavel JUDr.	53	ČSSD	ČSSD	ČSSD	advokát	Praha 4	8754	24,41	19 408	55,83
12	Baborová Vítězslava Mgr.	42	KSČM	KSČM	KSČM	učitelka	Strakonice	5229	14,58	0	0,00
12	Kalbáč Josef Ing.	56	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	zást.přednosty	Třebohostice	6898	19,23	0	0,00
12	Žák Jan Ing.	59	ČSNS	ČSNS	BEZPP	místostarosta	Strakonice	1352	3,77	0	0,00
12	Kotas Jiří PhDr.	44	NK	NK	BEZPP	politik, publ.	Písek	1813	5,06	0	0,00
13	Trojáček Vladimír JUDr.	63	MS_96	M_SLEZ	ČMUS	advokát	Písek	637	1,69	0	0,00
13	Eybert Pavel	47	ODS	ODS	ODS	učitel, starosta	Chýnov	16 119	42,88	19 769	52,96
13	Seifer Pavel Mgr.	53	ČSSD	ČSSD	ČSSD	publicista	Veselí n Lužnicí	8686	23,11	17 558	47,04
13	Vaniček Jiří RNDr.,CSc.	52	ODA	ODA	ODA	starosta města	Tábor	6495	17,28	0	0,00
13	Vrba Jiří JUDr.	46	KSČM	KSČM	KSČM	podnikatel	Tábor	5656	15,05	0	0,00
14	Joanidisová Miluše Mgr.	51	KSČM	KSČM	KSČM	učitelka	Lišov	4728	12,15	0	0,00
14	Pospíšil Jiří PhDr.	47	ODS	ODS	ODS	psycholog	Č. Budějovice	15 728	40,40	22 147	56,11
14	Kubát František	55	NI(NEI)	NI(NEI)	BEZPP	jednatel firmy	České Budějovice	824	2,12	0	0,00
14	Tetter Mír. doc.RNDr.,CSc.	58	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	VŠ profesor	České Budějovice	4762	12,23	0	0,00
14	Papež Vladimír JUDr.	46	ČSSD	ČSSD	ČSSD	advokát	České Budějovice	7718	19,83	17 322	43,89
14	Komenda Jan RSDr.	49	SDL	SDL	SDL	manažer	České Budějovice	181	0,46	0	0,00
14	Beránek Radoslav MUDr.	62	ODA	ODA	ODA	lékař	České Budějovice	4987	12,81	0	0,00
15	Koch Petr	52	SZ	SZ	BEZPP	podnikatel	Praha 10	509	1,41	0	0,00
15	Štěpán Václav Ing.	56	KSČM	KSČM	KSČM	SŠ učitel	Humpolec	5771	15,98	0	0,00
15	Paulík Miloslav PhDr.	53	ODA	ODA	ODA	ved.památk.	Kamenice n. Lip.	4287	11,87	0	0,00
15	Štěch Milan	43	ČSSD	ČSSD	BEZPP	místop ČMKOS	Č. Budějovice	9071	25,11	19 142	52,41
15	Litomiský Jan Ing.	53	ODS	ODS	ODS	zem. inženýr	Vyskytná	12 219	33,83	17 385	47,59

Číslo obv.	Jméno kandidáta	Věk	Volební strana	Navrh. strana	Polit. přísluš.	Deklarované profese	Deklarované bydliště	Zisk hlasů 1. kolo	Zisk % 1. kolo	Zisk hlasů 2. kolo	Zisk % 2. kolo
15	Kesl Petr Mgr.	51	KDU-ČSL	KDU-ČSL	řed. škol. úřadu		Pelhřimov	4267	11,81	0	0,00
16	Růckl Jiří Ing.	56	ODA	BEZPP	podnikatel		Nižbor	7258	19,02	14 006	50,16
16	Broj Jan	64	RSZML	RSZML	podnikatel		Březová	464	1,22	0	0,00
16	Fischer Stan. Ing., GSc.	59	KSČM	KSČM	vědecký prac.		Praha 9	5229	13,70	0	0,00
16	Vítkovský Jiří Ing.	41	PB	PB	technik		Králuv Dvůr	289	0,76	0	0,00
16	Ortman Jar. JUDr., CSc.	44	SDS	SDS	advokát		Praha 6-Řepy	1656	4,34	0	0,00
16	Šorm Zbyněk Ing.	43	ODS	ODS	starosta		Jílové u Prahy	14 580	38,20	13 918	49,84
16	Kučera Petr Mgr.	49	ČSSD	ČSSD	polit. analytik		Praha 6	6971	18,26	0	0,00
16	Schovánek Pavel	48	ČSNS	ČSNS	ředitel		Žebrák	1719	4,50	0	0,00
17	Richter Milan RSDr., CSc.	61	KSČM	KSČM	důchodce		Praha 5	3688	9,61	0	0,00
17	Pleskot Zdeněk PhDr.	59	ČSSD	ČSSD	spr. rada MV		Praha 4	5907	15,39	11 141	31,25
17	Krámek Jan	50	ODS	ODS	před. komise		Praha-Zbraslav	18 671	48,65	24 511	68,75
17	Tichotová Přibyslava Ing.	46	DEU	DEU	ekoložka		Praha	1142	2,98	0	0,00
17	Janský Vladimír Ing.	44	ODA	ODA	ek. poradce		Praha 12	3565	9,29	0	0,00
17	Machač Jiří Ing.	47	KAN	KAN	řed. Autobusy		Sulice	459	1,20	0	0,00
17	Sokol Jan	60	KDU-ČSL	KDU-ČSL	VŠ učitel		Praha 6	4943	12,88	0	0,00
18	Vácha František	54	KDU-ČSL	KDU-ČSL	úředník MZe		ČR Svaty Jan	5663	17,91	0	0,00
18	Kubínová Naděžda	64	SZ	SZ	sociální prac.		Dobříš	563	1,78	0	0,00
18	Ripová Lidmila MUDr.	51	MDS	MDS	lékařka		Praha 5-Jinonice	510	1,61	0	0,00
18	Sokol Tomáš JUDr.	45	ČSNS	ČSNS	advokát		Černošice	2353	7,44	0	0,00
18	Gjurič Ondřej PhDr.	57	ODS	ODS	psycholog		Praha 2	9406	29,74	14 499	47,15
18	Slanec Jiří	50	NK	BEZPP	řed. Div. Příb		Milín	830	2,62	0	0,00
18	Vojtěh Zdeněk Ing.	59	ČSSD	ČSSD	stavební inž.		Příbram	6866	21,71	16 049	52,85
18	Uher Miroslav Ing.	50	NK	BEZPP	ředitel firmy		Dobříš	569	1,80	0	0,00
18	Novák Jan PaedDr.	54	KSČM	KSČM	spor. redaktor		Praha 4-Krč	4865	15,38	0	0,00
19	Kužílek Oldřich Ing. Mgr.	40	ODA	ODA	režisér		Praha	7356	18,59	0	0,00
19	Chren Dominik Ing.	55	NEZ	BEZPP	podnikatel		Praha 4	1188	3,00	0	0,00
19	David Ivan MUDr., CSc.	44	ČSSD	ČSSD	lékař-psych.		Praha 15	8011	20,25	13 590	36,30
19	Matějka Jaroslav doc.	69	KSČM	KSČM	spisovatel		Praha 4	4090	10,34	0	0,00
19	Menclová Václav Ing. arch.	53	ODS	ODS	nám. ministra		Brno	18 915	47,81	23 847	63,70
20	Bodenlos Vavřinec Ing.	57	ČSNS	ČSNS	ředitel DRS		Praha 4	220	0,48	0	0,00
20	Vachalovský Přemysl	51	PB	PB	novinář		Praha	443	0,96	0	0,00
20	Kočanďra Vlad. prof.	63	ČSSD	BEZPP	lékař		Praha 6	9199	19,88	0	0,00
20	Zajíček Petr	48	KSČM	KSČM	tiskař		Praha 10	2750	5,94	0	0,00

Číslo obv.	Jméno kandidáta	Věk	Volební strana	Navrh. strana	Polit. přísluš.	Deklarované profese	Deklarované bydliště	Zisk hlasů		Zisk %		Zisk	
								1. kolo	2. kolo	1. kolo	2. kolo	1. kolo	2. kolo
20	Nemčok Richard	42	NI(NEI)	NI(NEI)	NI(NEI)	rocker	Praha 1	540		1,17		0	0,00
20	Čunderlík Petr JUDr.	47	NEZ	NEZ	BEZPP	advokát	Praha	700		1,51		0	0,00
20	Burešová Dagmar JUDr.	67	KDU-ČSL	KDU-ČSL	BEZPP	advokátka	Praha 6	9924		21,44	18 710	46,20	46,20
20	Klausner Zdeněk	49	ODS	ODS	ODS	starosta	Praha	22 505		48,63	21 791	53,80	53,80
21	Valášek Miloš Ing.	41	KSČM	KSČM	KSČM	vedoucí výroby	Praha 5	2532		5,77	0	0,00	0,00
21	Kulhánek Eduard Ing.	46	H.S.	H.S.	H.S.	středošk. učitel	Praha 6	239		0,54	0	0,00	0,00
21	Fajstavr Jaroslav prof.	67	ČSSD	ČSSD	ČSSD	lékař	Praha 5	6921		15,76	0	0,00	0,00
21	Blažek Ladislav RNDr.	52	PP	PP	PP	ekolog	Praha 5	249		0,57	0	0,00	0,00
21	Dušek Antonín Ing.	60	PB	PB	BEZPP	zem. inženýr	Praha	357		0,81	0	0,00	0,00
21	Šesták Jaroslav prof. Ing.	58	NEZ	NEZ	BEZPP	věd. pracovník	Praha 5	462		1,05	0	0,00	0,00
21	Žantovský Michael	47	ODA	ODA	BEZPP	diplomat	Praha	16 047		36,55	21 496	56,07	56,07
21	Bratský Petr Ing.	41	ODS	ODS	ODS	starosta	Praha 5	17 002		38,72	16 840	43,93	43,93
21	Kukačka Jan	52	CAO	CAO	DČ	politik-ekon.	Praha 5	100		0,23	0	0,00	0,00
22	Choděra Oldřich JUDr.	47	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	právník	Praha 10	5242		11,30	0	0	0
22	Kordač Václav prof.	59	ČSSD	ČSSD	BEZPP	lékař	Praha 6	8813		19,00	0	0	0
22	Svoboda František Ing.	43	ČSNS	ČSNS	ČSNS	odb. prac. AV	Praha	738		1,59	0	0	0
22	Kondr Milan Ing.	46	ODS	ODS	ODS	elektroinženýr	Praha	23 583		50,84	0	0	0
22	Kaifos Petr Ing., CSc.	53	KSČM	KSČM	KSČM	sekr. odb. svazu	Praha 4	4121		8,88	0	0	0
22	Hromádková Alena Ing.	53	DEU	DEU	DEU	VŠ učitelka	Praha	3303		7,12	0	0	0
22	Anděl Jaroslav JUDr. Ing.	91	PB	PB	PB	důchodce	Praha	587		1,27	0	0	0
23	Battěk Rudolf Ing.	72	NK	NK	BEZPP	sociolog, politik	Praha 8	4441		11,05	0	0,00	0,00
23	Höschl Cyríl prof. DrSc.	47	ODA	ODA	BEZPP	lékař	Praha 12	6418		15,96	0	0,00	0,00
23	Papež Václav Mgr.	55	KSČ	KSČ	KSČ	právník	Praha 8	303		0,75	0	0,00	0,00
23	Vyskočil Ivan	50	DEU	DEU	BEZPP	herec	Praha 8	1123		2,79	0	0,00	0,00
23	Beneš František Ing., CSc.	52	KSČM	KSČM	KSČM	geodet	Praha 8	3930		9,77	0	0,00	0,00
23	Palečková Alena RNDr.	49	ODS	ODS	ODS	výzk.prac.	Praha 8	16 121		40,10	23 589	62,63	62,63
23	Křeček Stanislav JUDr.	58	ČSSD	ČSSD	ČSSD	advokát	Praha 2	7869		19,57	14 075	37,37	37,37
24	Kollman František	49	RU	RU	BEZPP	rytec skla	Újezd n. Lesy	234		0,60	0	0,00	0,00
24	Veselá Milada	63	SZ	SZ	SZ	ekolog	Praha	670		1,71	0	0,00	0,00
24	Bok John	51	PB	PB	BEZPP	živnostník	Praha	546		1,39	0	0,00	0,00
24	Tichý Josef Alois MUDr.	67	KSČM	KSČM	BEZPP	lékař	Praha 4	3991		10,17	0	0,00	0,00
24	Pavlátová Josef	47	ODS	ODS	ODS	řed. kul. domu	Praha 9	18 990		48,41	23 770	62,45	62,45
24	Majzlík Ratibor Ing.	51	DEU	DEU	DEU	předseda strany	Praha	1184		3,02	0	0,00	0,00
24	Trojan Zdeněk doc. CSc.	60	ČSSD	ČSSD	ČSSD	profesor	Praha 6	7519		19,17	14 293	37,55	37,55

První volby do Senátu

Číslo obv.	Jméno kandidáta	Věk	Volební strana	Navrh. strana	Polit. přísluš.	Deklarované profese	Deklarované bydliště	Zisk hlasů 1. kolo	Zisk % 1. kolo	Zisk hlasů 2. kolo	Zisk % 2. kolo
24	Šorejs Miloslav Mgr.	68	NEZ	NEZ	BEZPP	starosta	Újezd n. Lesy	427	1,09	0	0,00
24	Nováková Jiřina RNDr.	50	ODA	ODA	ODA	zást.starosty	Praha	4679	11,93	0	0,00
24	Holba Pavel Ing., CSC.	56	KAN	KAN	KAN	informatik	Praha	753	1,92	0	0,00
24	Vondrák Vlastislav PhDr.	64	PP	PP	BEZPP	podnikatel	Praha	233	0,59	0	0,00
25	Frankenbergerová H.	47	KAN	KAN	KAN	zást.řed.odb.MZ	Praha	1971	4,15	0	0,00
25	Martinovský Ivan	46	SZ	SZ	SZ	stav. technik	Praha 6	693	1,46	0	0,00
25	Škoda Zdeněk	41	SDP	SDP	SDP	podnikatel	Praha 6	431	0,91	0	0,00
25	Moravec Aleš Ing.	57	PB	PB	PB	ekonom	Praha 6	661	1,39	0	0,00
25	Tuček Alexander doc.	62	KSČM	KSČM	KSČM	VŠ učitel	Praha 6	6225	13,11	0	0,00
25	Koukal Jan	45	ODS	ODS	ODS	primátor	Praha 10	25 701	54,13	0	0,00
25	Císař Jaromír prof. Ing.	67	ČSSD	ČSSD	ČSSD	VŠ učitel	Praha 6	7752	16,33	0	0,00
25	Fořtl Josef	54	ODA	ODA	ODA	výtvarník	Praha	4049	8,53	0	0,00
26	Věrtelář Václav Ing.	67	KSČM	KSČM	KSČM	šéfredaktor	Praha 2	2633	5,86	0	0,00
26	Němcová Danuška Mgr.	62	KDU-ČSL	KDU-ČSL	BEZPP	psycholožka	Praha 2	6467	14,40	0	0,00
26	Zeman Vladimír Ing.	54	ODS	ODS	ODS	nám.min.vnitř	Újezd n. Lesy	24 167	53,79	0	0,00
26	Šilhán Věněk prof. Ing.	69	ČSSD	ČSSD	ČSSD	důchodce	Praha 3	6324	14,08	0	0,00
26	Svoboda Jiří	51	SDL	SDL	BEZPP	filmový režisér	Praha 3	2530	5,63	0	0,00
26	Votoček Jan MUDr.	49	PB	PB	PB	chirurg	Praha 1	1057	2,35	0	0,00
26	Nekola Jan	53	NK	NK	BEZPP	provoz.N.domu	Praha-Zbraslav	1747	3,89	0	0,00
27	Venclík Vlastimil Mgr.	54	NEZ	NEZ	NEZ	režisér	Praha	1228	2,60	0	0,00
27	Nechanický Vlad. JUDr.	62	RU	RU	BEZPP	důchodce	Praha 2	244	0,52	0	0,00
27	Kubát Čestmír JUDr.	40	KSČM	KSČM	KSČM	advokát	Praha 1	2813	5,96	0	0,00
27	Makula Vojtěch	52	VENPH	VENPH	VENPH	důchodce	Sokolov	13	0,03	0	0,00
27	Hruška Vladimír JUDr.	43	MDS	MDS	BEZPP	právník	Praha 1	1066	2,26	0	0,00
27	Mohorita Vasil RSDr.	44	SDL	SDL	SDL	podnikatel	Praha 7	116	0,25	0	0,00
27	Čejka Čestmír	67	ODA	ODA	ODA	ředitel	Praha	718	1,52	0	0,00
27	Tigríd Pavel	79	KDU-ČSL	KDU-ČSL	BEZPP	spisovatel	Praha	9169	19,41	16 808	44,33
27	Benda Václav PhDr.	50	ODS	ODS	ODS	ředitel ÚDV	Praha	18 878	39,97	21 106	55,67
27	Petrová Marie Ing. arch.	43	ČSSD	ČSSD	ČSSD	architektka	Praha 7	5101	10,80	0	0,00
27	Dienstbier Jiří	59	ČSNS	ČSNS	ČSNS	předseda strany	Praha 2	7789	16,49	0	0,00
27	Kotouček Vlastislav	46	PB	PB	PB	starožitník	Praha	92	0,19	0	0,00
28	Materna Josef Ing.	54	KSČM	KSČM	KSČM	vedoucí odboru	Kralupy n. Vlt.	5440	15,80	0	0,00
28	Baloun Miroslav	42	ČP	ČP	ČP	starosta	Všetaty	1061	3,08	0	0,00
28	Králová Daniela	54	KAN	KAN	KAN	státní zam.	Lázně Toušeň	735	2,13	0	0,00

Číslo obv.	Jméno kandidáta	Věk	Volební strana	Navrh. strana	Polit. přísluš.	Deklarované profese	Deklarované bydliště	Zisk hlasů		Zisk %		Zisk	
								1. kolo	2. kolo	1. kolo	2. kolo	1. kolo	2. kolo
28	Horák Jaroslav	64	ODS	ODS	ODS	přednosta	Mělník	15 436	44,83	17 748	55,55		
28	Mečl Josef prof. JUDr..	56	SDL	SDL	SDL	advokát	Praha 7	647	1,88	0	0,00		
28	Baudyš Antonín doc.	50	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	podnikatel	Přezletice	2817	8,18	0	0,00		
28	Kudláčková Eva Ing.	43	DEU	DEU	DEU	pedagog	Brandýs n. L.	1621	4,71	0	0,00		
28	Chalupník Zdeněk Ing.	53	ČSSD	ČSSD	BEZPP	manažer	Odolena Voda	6673	19,38	14 199	44,45		
29	Burda Karel Ing.	60	ODS	ODS	ODS	1.náměst.. MZ	Tuchlovice	15 600	41,93	21 798	60,60		
29	Pol Josef	61	ČSSD	ČSSD	BEZPP	předn. OkÚ	Litoměřice	7405	19,90	0	0,00		
29	Brzák Petr	50	ODA	ODA	ODA	podnikatel	Litoměřice	2107	5,66	0	0,00		
29	Švorcová Jiřina	68	KSČM	KSČM	KSČM	herečka	Praha 6	9335	25,09	14 171	39,40		
29	Barková Karla MUDr.	41	DEU	DEU	DEU	lékařka	Litoměřice	1783	4,79	0	0,00		
29	Novák Radomír MVDr.	61	MDS	MDS	MDS	veteri. lékař	Litoměřice	977	2,63	0	0,00		
30	Kopsa Jiří RSDr., GSc.	51	KSČM	KSČM	KSČM	dělník	Kladno	7068	17,75	0	0,00		
30	Stehlík Vladimír arch.	52	NK	NK	BEZPP	podnikatel	Praha 4	6864	17,24	0	0,00		
30	Samek František Ing.	57	ODS	ODS	ODS	manažer	Kladno	12 924	32,45	16 798	45,06		
30	Voráček Míloslav PhDr.	56	NK	NK	BEZPP	historik	Unhošť	2281	5,73	0	0,00		
30	Svoboda Ladislav MUDr.	57	ČSSD	ČSSD	ČSSD	lékař ZPMA	Kladno	7828	19,66	20 480	54,94		
30	Kupec František	63	ČSNS	ČSNS	ČSNS	důchodce	Kladno	411	1,03	0	0,00		
30	Bureš Jarolím doc. CSc.	54	ODA	ODA	ODA	VŠ učitel UK	Kladno	2449	6,15	0	0,00		
31	Šetina Jiří JUDr.	64	DEU	DEU	BEZPP	právník	Praha	497	1,95	0	0,00		
31	German Petr	50	ODS	ODS	ODS	starosta	Ústí nad Labem	7628	29,90	10 925	40,12		
31	Novotný Petr Ing.	56	ODA	ODA	ODA	náměstek	Ústí nad Labem	3726	14,61	0	0,00		
31	Michalec Jan JUDr.	54	KSČM	KSČM	KSČM	advokát	Ústí nad Labem	4535	17,78	0	0,00		
31	Oslej Dušan MUDr.	56	SZ	SZ	SZ	lékař	Ústí nad Labem	2136	8,37	0	0,00		
31	Neubauer Oto	65	ČSSD	ČSSD	ČSSD	technik, star.	Trmice	6986	27,39	16 306	59,88		
32	Musial Jaroslav JUDr.	75	ČSSD	ČSSD	ČSSD	doktor práv	Teplice	5418	19,62	13 396	52,68		
32	Kohlíček Jaromír Ing.,	43	KSČM	KSČM	KSČM	ředitel	Teplice	5191	18,80	0	0,00		
32	Duda Čestmír Ing.	63	NK	NK	BEZPP	starosta	Bílina	1479	5,36	0	0,00		
32	Horváth Josef	45	NK	NK	BEZPP	podnikatel	Teplice	570	2,06	0	0,00		
32	Ševčík Jan MUDr.	59	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	ředitel OHS	Teplice	2363	8,56	0	0,00		
32	Kubera Jaroslav	49	ODS	ODS	ODS	starosta	Teplice	9170	33,22	12 034	47,32		
32	Kučerová Jutta PhDr.	51	ČSNS	ČSNS	ČSNS	psycholožka	Dubí	3218	11,66	0	0,00		
32	Bavor Petr Ing.	43	RU	RU	BEZPP	podnikatel	Praha	199	0,72	0	0,00		
33	Lansky Egon	62	ČSSD	ČSSD	BEZPP	publicista	Praha 13	8779	30,34	17 024	56,96		
33	Hošek Josef	45	KSČM	KSČM	KSČM	ved. dopravy	Šluknov	4564	15,77	0	0,00		

První volby do Senátu

Číslo obv.	Jméno kandidáta	Věk	Volební strana	Navrh. strana	Polit. přísluš.	Deklarované profese	Deklarované bydliště	Zisk hlasů 1. kolo	Zisk % 1. kolo	Zisk hlasů 2. kolo	Zisk % 2. kolo
33	Marek Josef	49	DEU	DEU	DEU	podnikatel	Děčín	406	1,40	0	0,00
33	Holíková Stanis. PhDr.	48	ODA	ODA	ODA	sociolog	Děčín	2072	7,16	0	0,00
33	Ježek Tomáš Ing., GSc.	56	ODS	ODS	ODS	Burzovní kom.	Šluknov	10 748	37,14	12 865	43,04
33	Čejková Mahule MUDr.	60	ČSNS	ČSNS	ČSNS	lékařka	Děčín	2367	8,18	0	0,00
34	Sokol František PhDr.	65	ČSSD	ČSSD	ČSSD	nám.přim.	Liberec	6853	18,97	15 202	43,69
34	Čvančara Alois Mgr.	51	ODA	ODA	ODA	ředitel muzea	Liberec	1638	4,53	0	0,00
34	Jáč Jaroslav	68	SŽJ	SŽJ	SŽJ	před. OV DŽJ	Liberec	1563	4,33	0	0,00
34	Sobotka Přemysl MUDr. 52	52	ODS	ODS	ODS	primař-rtg	Liberec	13 539	37,47	19 592	56,31
34	Kovář Zdeněk prof. Ing.	66	KDU-ČSL	KDU-ČSL	BEZPP	VŠ učitel	Praha 6	6598	18,26	0	0,00
34	Hanauer Karel Ing.	56	KSČM	KSČM	BEZPP	strojní inženýr	Praha 3	2696	7,46	0	0,00
34	Frydrych Jan Ing.	53	DEU	DEU	DEU	podnikatel	Liberec	417	1,15	0	0,00
34	Mráz Jaroslav Mgr.	57	NK	NK	BEZPP	úředník OÚ	Osečná	2826	7,82	0	0,00
35	Joukl Zdeněk Ing.	55	NEZ	NEZ	NEZ	podnikatel	Desná	1110	2,86	0	0,00
35	Šnytr Miloš Ing.	46	ODA	ODA	ODA	zást.přednosty	Janov nad Nisou	5622	14,50	0	0,00
35	Koniček Josef	68	SŽJ	SŽJ	SŽJ	technik	Praha-Letňany	1651	4,26	0	0,00
35	Dyba Karel doc. Ing.,GSc.	56	ODS	ODS	ODS	ekonom	Praha 1	14 223	36,68	18 805	49,20
35	Vízek FrantišekPaedDr. 55	55	ČSSD	ČSSD	ČSSD	ved.odboruŠÚ	Jablonec	9580	24,70	19 414	50,80
35	Šafařík Jaroslav	54	ČSNS	ČSNS	ČSNS	ved.polit.odd.	Jablonec	2276	5,87	0	0,00
35	Janatka Miroslav	58	D92	D92	D92	programátor	Kořenov	288	0,74	0	0,00
35	Pešek František Ing.	50	KSČM	KSČM	KSČM	ved. provozu	Jablonec	4031	10,39	0	0,00
36	Čerbák Miroslav MUDr.	60	ODA	ODA	ODA	lékař	Česká Lípa	2168	7,97	0	0,00
36	Procházka Josef	46	NI(NEI)	NI(NEI)	BEZPP	ekonom	H. Habartice	454	1,67	0	0,00
36	Čarnogurský Jaroslav	49	CAO	CAO	BEZPP	státní zam.	Hrádek nad Nisou	845	3,11	0	0,00
36	Starý Miroslav	50	KSČM	KSČM	KSČM	před. OV KSČM	Mimoň	3576	13,15	0	0,00
36	Lis Ladislav	70	NK	NK	ČSSD	právník	Sosnová	5114	18,80	0	0,00
36	Šedivý Filip JUDr.	43	ODS	ODS	ODS	velvyslanec ČR	Litvínov	9154	33,66	11 575	47,14
36	Coufal Miroslav MUDr. 44	44	ČSSD	ČSSD	ČSSD	lékař	Nový Bor	5888	21,65	12 980	52,86
37	Horáček Josef	44	ČSSD	ČSSD	ČSSD	as. poslance	Jičín	7617	21,41	14412	43,48
37	Pavlovec Radko Ing.	65	DEU	DEU	DEU	elektroing	Nová Paka	1623	4,56	0	0,00
37	Liška Jiří MVDr. 47	47	ODS	ODS	ODS	starosta	Jičín	15 932	44,79	18 736	56,52
37	Šibrava Karelprof. CSc.	66	KSČM	KSČM	KSČM	VŠ učitel	Poděbrady	5684	15,98	0	0,00
37	Puš Luděk Ing.	47	KDU-ČSL	KDU-ČSL	BEZPP	ved. škol.statku	Kopidlno	4713	13,25	0	0,00
38	Jelínek Jaroslav	57	NK	NK	BEZPP	podnikatel	Mladá Boleslav	1710	4,54	0	0,00
38	Skála Karel	54	KSČM	KSČM	KSČM	před. OV KSČM	Mladá Boleslav	4981	13,22	0	0,00

Číslo obv.	Jméno kandidáta	Věk	Volební strana	Navrh. strana	Polit. přísluš.	Deklarované profese	Deklarované bydliště	Zisk hlasů		Zisk %		Zisk	
								1. kolo	2. kolo	1. kolo	2. kolo	1. kolo	2. kolo
38	Čejka Jiří Ing.	42	SZ	SZ	SZ	odb. poradce	Semčice	691		1,83		0	0,00
38	Kroh Jaroslav MUDr.	47	NK	NK	BEZPP	lékař	Mladá Boleslav	1431		3,80		0	0,00
38	Klaban Slavomír Ing.,	74	ČSSD	ČSSD	ČSSD	politik	Praha 4	5941		15,77		13 831	40,64
38	Kavan Jan Ing.	61	NK	NK	BEZPP	ředitel ŠÚ	Mladá Boleslav	2445		6,49		0	0,00
38	Filipová Jarmila Ing.	46	ODS	ODS	ODS	starostka	Dobruška	14 943		39,67		20 202	59,36
38	Slobodzian Vladimír	42	NK	NK	BEZPP	podnikatel	Mladá Boleslav	713		1,89		0	0,00
38	Svárovský Václav	74	RSZML	RSZML	RSZML	řed. Masokom.	Chiměřice	244		0,65		0	0,00
38	Novák Erich MUDr.	62	KDU-ČSL	KDU-ČSL	BEZPP	dětský lékař	Mladá Boleslav	4568		12,13		0	0,00
39	Jůzek Jaroslav Ing.	52	DEU	DEU	DEU	konstruktér	Trutnov	374		1,15		0	0,00
39	Martinec Zdeněk	69	SŽJ	SŽJ	SŽJ	kult. prac.	Trutnov	1817		5,61		0	0,00
39	Wolf Vladimír doc.	54	ČSNS	ČSNS	ČSNS	VŠ učitel	Trutnov	1881		5,81		0	0,00
39	Bibenz Vasil Mgr.	52	ČSSD	ČSSD	ČSSD	učitel	Dvůr Králové	6016		18,57		13998	46,19
39	Prouza Vlastimil Ing.	57	KSČM	KSČM	KSČM	technik	Trutnov	4509		13,92		0	0,00
39	Pauer Jaroslav Ing.	57	NEZ	NEZ	BEZPP	arch., sport.m.	Praha 6	1509		4,66		0	0,00
39	Šik Ondřej Ing.	52	ODA	ODA	BEZPP	duchovní	Úpice	2883		8,90		0	0,00
39	Šubrt Vlastimil Ing.	62	ODS	ODS	ODS	přednosta OkÚ	Trutnov	12 605		38,92		16 308	53,81
39	Buben Jiří	54	NK	NK	BEZPP	tech. hospodář.	Pilníkov	796		2,46		0	0,00
40	Mičánek Jan Ing.	46	KDU-ČSL	KDU-ČSL	BEZPP	lesní inženýr	Bohdaneč	4710		15,53		0	0,00
40	Klein Radoslav JUDr.	65	KSČM	KSČM	KSČM	poradce	Praha 6	4651		15,33		0	0,00
40	Floss Karel doc. PhDr.	70	ČSSD	ČSSD	ČSSD	VŠ učitel	Sázava	8016		26,42		15 680	53,07
40	Šanc Ivo RNDr., CSc.	41	ODS	ODS	ODS	starosta	Kutná Hora	11 879		39,16		13 866	46,93
40	Štastný Radko PhDr.	68	ČSNS	ČSNS	ČSNS	SŠ profesor	Kutná Hora	1082		3,57		0	0,00
41	Dráb Josef	52	ČSSD	ČSSD	BEZPP	ředitel s.r.o.	Bystřice	7435		20,04		13 839	39,12
41	Chromá Vlasta Ing.	53	NK	NK	BEZPP	stav. inženýrka	Benešov	2821		7,60		0	0,00
41	Benešová Libuše PhDr.	48	ODS	ODS	ODS	náměst. MF	Lešany	17 112		46,12		21 541	60,88
41	Šuman Vladimír Ing.	60	ODA	ODA	ODA	výzkum.prac.	Čelákovice	4846		13,06		0	0,00
41	Minář Jan RNDr., DrSc.	61	KSČM	KSČM	BEZPP	vědec.prac.	Praha 6	4892		13,18		0	0,00
42	Dušek Jiří Ing.	51	RSZML	RSZML	RSZML	poradce	Hradec Králové	473		1,24		0	0,00
42	Vízner Karel JUDr.	58	ČSSD	ČSSD	ČSSD	advokát	Kolín	7600		19,90		15 749	44,72
42	Malát Vladislav doc.	62	ODS	ODS	ODS	starosta	Poděbrady	13 677		35,82		19 464	55,28
42	Švarc František	44	KSČM	KSČM	KSČM	strojní zámeč.	Radim	6287		16,46		0	0,00
42	Mezříčský Václav doc.	62	ODA	ODA	BEZPP	VŠ učitel	Kolín	5861		15,35		0	0,00
42	Rubáš Luděk MUDr.	43	NK	NK	ODS	lékař	Ratboř	4288		11,23		0	0,00
43	Mareš Zdeněk Ing.	64	KSČM	KSČM	KSČM	patentový zást.	Pardubice	5875		14,63		0	0,00

Číslo obv.	Jméno kandidáta	Věk	Volební strana	Navrh. strana	Polit. přísluš.	Deklarované profese	Deklarované bydliště	Zisk		Zisk % 2. kolo	
								hlasů 1. kolo	hlasů 2. kolo		
43	Karen Ota Ing., CSc.	65	ČSSD	ČSSD	BEZPP	př. Družst.Asoc.	Praha	7590	18,90	0	0,00
43	Tomanová Hana PaedDr.	59	ODS	ODS	ODS	pedagog	Pardubice	14 519	36,14	13 581	43,94
43	Novotná Marta Mgr.	59	SŽJ	SŽJ	BEZPP	učitelka	Pardubice	2121	5,28	0	0,00
43	Moserová Jaroslava Dr.	66	ODA	ODA	ODA	Čes.UNESCO	Praha	8267	20,58	17 330	56,06
43	Sýkora Jaroslav Ing.	64	NK	NK	BEZPP	zem. inženýr	Převýšov	1797	4,47	0	0,00
44	Rymeš Ladislav MUDr.	50	ČSSD	ČSSD	ČSSD	lékař	Dvůr Králové	7275	17,77	0	0,00
44	Řezníček Petr Mgr.	45	ČSNS	ČSNS	ČSNS	zást. starosty	Chrudim	1802	4,40	0	0,00
44	Jozefy Václav Ing., CSc.	62	ODS	ODS	ODS	ředitel	Chrudim	12 837	31,36	12 610	38,30
44	Žežulka Jaroslav Ing.,	65	KSČM	KSČM	KSČM	vědecký prac.	Hlinsko	6778	16,56	0	0,00
44	Pithart Petr JUDr.	55	KDU-ČSL	KDU-ČSL	BEZPP	polit. právník	Praha 6	12 241	29,90	20 318	61,70
45	Barták Karel doc. CSc.	54	ODA	ODA	BEZPP	děkan LF UK	Hradec Králové	9028	21,31	17 178	50,48
45	Čáslavský František	50	ČSSD	ČSSD	ČSSD	obch. manažer	Hradec Králové	7452	17,59	0	0,00
45	Vlček Jiří Ing.	62	ODS	ODS	ODS	přednosta Oků	Hradec Králové	16 464	38,85	16 850	49,52
45	Čermák Augustin Ing.	67	NK	NK	ODS	podnikatel	Hradec Králové	2453	5,79	0	0,00
45	Frajdl Jiří prof. PhDr., CSc.	66	KSČM	KSČM	KSČM	VŠ učitel	Hradec Králové	6163	14,54	0	0,00
45	Fiedler Josef	67	NEZ	NEZ	BEZPP	důchodce	Hradec Králové	815	1,92	0	0,00
46	Čada Bohumil	56	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	přednosta Oků	Ústí nad Orlicí	9600	26,84	17 294	57,23
46	Karlíček Jiří Ing.	52	KSČM	KSČM	KSČM	technik	Lansškroun	3819	10,68	0	0,00
46	Erben Václav	66	ČSSD	ČSSD	ČSSD	spisovatel	Dobříš	6296	17,60	0	0,00
46	Zamazal Vladimír	49	ODS	ODS	ODS	tajemník MěÚ	Letohrad	12 716	35,56	12 925	42,77
46	Marek Jiří Ing.	50	NK	NK	BEZPP	poradce	Praha 2	3333	9,32	0	0,00
47	Müller Miloslav	59	ODS	ODS	ODS	zást. starosty	Jaroměř	17 346	48,84	18 007	62,13
47	Hanuš Jiří Ing.	48	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	starosta	Červený Kostelec	6143	17,30	10976	37,87
47	Meduna František Ing.	48	KSČM	KSČM	KSČM	ekonom	Náchod	3644	10,26	0	0,00
47	Kluková Uršula	55	ČSSD	ČSSD	BEZPP	herečka	Broumov	5528	15,56	0	0,00
47	Kačer Jan	60	ČSNS	ČSNS	ČSNS	režisér	Praha 5	2856	8,04	0	0,00
48	Kantůrek Jiří	64	ČSSD	ČSSD	ČSSD	tiskový mluvčí	Praha 5	6810	19,53	0	0,00
48	Ježek Josef	46	ODS	ODS	ODS	stav. technik	Sedloňov	12 719	36,47	12 376	46,66
48	Bartoš František MVDr.	43	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	zást. starosty	Rychnov n Kn.	7120	20,42	14 148	53,34
48	Kejval Miloslav Ing.	48	SZ	SZ	BEZPP	nezáv. ekolog	Dobruška	2000	5,73	0	0,00
48	Vaník Jan MUDr.	52	KSČM	KSČM	KSČM	lékař	Týniště n. Orlicí	5666	16,25	0	0,00
48	Klinovská Helena Ing.	56	KAN	KAN	KAN	projektant	Praha 6-Bubeneč	560	1,61	0	0,00
49	Hromas Josef prof. Ing.	61	KDU-ČSL	KDU-ČSL	BEZPP	prof. myslivosti	Brno-střed	6141	16,46	0	0,00
49	Pavlu Libor Ing.	51	ČSSD	ČSSD	ČSSD	podnikatel	Blansko	8039	21,54	18 762	53,92

Číslo obv.	Jméno kandidáta	Věk	Volební strana	Navrh. strana	Polit. přísluš.	Deklarované profese	Deklarované bydliště	Zisk hlasů 1. kolo	Zisk % 1. kolo	Zisk hlasů 2. kolo	Zisk % 2. kolo
49	Frantel Stanislav	52	ODS	ODS	ODS	stat. zaměst.	Lysice	10 035	26,89	16 035	46,08
49	Vybíhal Josef	60	SŽJ	SŽJ	SŽJ	důchodce	Boskovice	2162	5,79	0	0,00
49	Henek Pavel RNDr.	41	ODA	ODA	ODA	učitel	Ráječko	3413	9,15	0	0,00
49	Kavan Petr Ing.	53	MSLK	MOR	M	reg. manažer	Blansko	1239	3,32	0	0,00
49	Bebar Jiří Ing.	47	KSČM	KSČM	KSČM	podnikatel	Němčice	6289	16,85	0	0,00
50	Bobek Pavel Ing. arch.	59	ODA	ODA	ODA	umělec	Praha	1787	5,58	0	0,00
50	Kružíková Lidmila Mgr.	50	KSČM	KSČM	KSČM	učitelka	Svitavy	4563	14,26	0	0,00
50	Beneš Augustin Prom.fil.	64	ČSSD	ČSSD	ČSSD	důchodce	Svitavy	7767	24,27	0	0,00
50	Zeman František MUDr.	44	ODS	ODS	ODS	zubní lékař	Litomyšl	10 033	31,35	10 208	42,23
50	Brydl Jiří Mgr.	51	KDU-ČSL	KDU-ČSL	BEZPP	starosta	Svitavy	7852	24,54	13 967	57,77
51	Kotlán Bohumil Ing.	54	KSČM	KSČM	KSČM	SŠ učitel	Bystřice n. Pern.	6944	17,52	0	0,00
51	Kopal Stanislav Ing.	53	ČSSD	ČSSD	ČSSD	ředitel ob.domu	Žďár nad Sáz.	8750	22,07	0	0,00
51	Šenkýř Jiří Ing.	44	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	zást. starosta	Žďár nad Sáz.	9198	23,20	16 442	57,61
51	Vyhliďal Zdeněk PhDr.	62	NEZ	NEZ	BEZPP	spisovatel	Žďár nad Sáz.	2218	5,60	0	0,00
51	Němcová Miroslava	43	ODS	ODS	ODS	maj. knihkup.	Žďár nad Sáz.	12 202	30,78	12 096	42,39
51	Lavický Jaromír Ing.	40	MSLK	MOR	M	podnikatel	Brno-Černovice	328	0,83	0	0,00
52	Sedláček Jiří RSDr.	54	KSČM	KSČM	KSČM	podnikatel	Horní Dubenky	4945	14,86	0	0,00
52	Jehlička Václav Mgr.	48	ODA	ODA	ODA	starosta	Telč	12 653	38,03	15 703	70,49
52	Ježek Josef Ing.	68	ODS	ODS	ODS	důchodce	Jihlava	7750	23,30	6574	29,51
52	Urban Ladislav	69	ČSSD	ČSSD	ČSSD	prov. vedoucí	Jihlava	6317	18,99	0	0,00
52	Řičánek Jaroslav MUDr.	57	MSLK	MOR	ČMÚS	lékař	Dačice	1602	4,82	0	0,00
53	Vymětal Vojtěch Ing.	47	ČSSD	ČSSD	ČSSD	ved. útvaru ČEZ	Třebíč	5679	17,44	0	0,00
53	Novotný Ivo Ing., CSc.	61	KSČM	KSČM	KSČM	věd. pracovník	Třebíč	5913	18,16	0	0,00
53	Šilhavá Ludmila Mgr.	70	SŽJ	SŽJ	SŽJ	pedagog	Třebíč	1836	5,64	0	0,00
53	Vostrý Miloslav	45	NK	NK	BEZPP	podnikatel	Třebíč	712	2,19	0	0,00
53	Hort Petr Ing.	50	ODS	ODS	ODS	ředitel ÚO MZe	Konešín	9379	28,81	9909	40,34
53	Kukla Lubomír MUDr.	41	MSLK	MOR	BEZPP	ved. výzk. pra.	Brno	543	1,67	0	0,00
53	Heřman Pavel MVDr.	47	DEU	DEU	BEZPP	starosta	Třebíč	6891	21,17	14 656	59,66
53	Müller Karel Ing.	45	ODA	ODA	ODA	přednosta OkÚ	Třebíč	1604	4,93	0	0,00
54	Šabata Jaroslav PhDr.	69	NK	NK	BEZPP	důchodce	Brno	1367	4,70	0	0,00
54	Rychtecký Miloslav	53	ČSSD	ČSSD	ČSSD	podnikatel	Znojmo	5657	19,47	0	0,00
54	Hekrl Ludvík Ing.	55	KSČM	KSČM	KSČM	ředitel p. banky	Znojmo	5827	20,05	0	0,00
54	Kryčer Jan JUDr.	41	NK	NK	BEZPP	právník	Zástřizly	1343	4,62	0	0,00
54	Šindelářová Drahoslava	56	ODS	ODS	ODS	OSVČ	Dobšice	6847	23,56	7103	30,42

Číslo obv.	Jméno kandidáta	Věk	Volební strana	Navrh. strana	Polit. přísluš.	Deklarované profese	Deklarované bydliště	Zisk		Zisk % 1. kolo	Zisk hlasů 2. kolo	Zisk % 2. kolo
								hlasů 1. kolo	hlasů 2. kolo			
54	Říčková Miluše JUDr.	45	NEZ	NEZ	BEZPP	předn. OkÚ	Znojmo	644	2,22	2,22	0	0,00
54	Hála Pavel MUDr.	53	MSLK	MOR	M	lékař	Brno	616	2,12	2,12	0	0,00
54	Špaček Milan MUDr.	44	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	Děts. centra	Znojmo	6760	23,26	23,26	16 246	69,58
55	Richter Miroslav JUDr.	45	NK	NK	BEZPP	právník	Žatčany	4502	14,02	14,02	0	0,00
55	Pavlík Pavel Ing.	50	KSČM	KSČM	KSČM	SŠ učitel	Rosice	6334	19,73	19,73	12 246	40,29
55	Stránský Zdeněk	52	ČSSD	ČSSD	ČSSD	náměstek	Ivančice	5867	18,27	18,27	0	0,00
55	Březa Jiří Ing.,CSc.	58	ODA	ODA	ODA	přednosta	Podolí	2901	9,04	9,04	0	0,00
55	Trefulka Jan	67	MSLK	MOR	M	spisovatel	Brno	1034	3,22	3,22	0	0,00
55	Svobodová Vlasta RNDr.	59	ODS	ODS	ODS	konzultant	Brno	11 470	35,72	35,72	18 149	59,71
56	Jedlička Vojtěch Ing.	47	KSČM	KSČM	KSČM	podnikatel	Sedlec	5158	17,02	17,02	0	0,00
56	Petrásek Václav	57	MSLK	MOR	ČMUS	starosta	Bořetice	2982	9,84	9,84	0	0,00
56	Krejčířík Tomáš Ing.	52	ČSSD	ČSSD	ČSSD	učitel	Kobylí	5321	17,56	17,56	13 605	49,71
56	Zejda Tomáš RNDr.	40	ODA	ODA	ODA	ředitel školy	Mikulov	3723	12,29	12,29	0	0,00
56	Pavlov Jiří Mgr.	53	ODS	ODS	ODS	učitel	Břeclav	11 292	37,27	37,27	13 764	50,29
56	Klak Pavel Ing.	52	ČSNS	ČSNS	ČSNS	strojní inženýr	Ivaň	1314	4,34	4,34	0	0,00
56	Froněk Ladislav	56	KSČ	KSČ	BEZPP	vydavatel	Praha	508	1,68	1,68	0	0,00
57	Slezák Karel Ing.	49	ODS	ODS	ODS	zást. starosty	Vyškov	10 559	30,39	30,39	10 552	40,81
57	Koudełka Zdeněk Ing.	40	KSČM	KSČM	KSČM	místostarosta	Bučovice	5560	16,00	16,00	0	0,00
57	Kotrlý Zdeněk	51	ČSSD	ČSSD	ČSSD	inv. důchodce	Slavkov u Brna	6852	19,72	19,72	0	0,00
57	Hrazdira Antonín JUDr.	56	SDS	SDS	SDS	podnikatel	Vyškov	785	2,26	2,26	0	0,00
57	Dočekal Oldřich RNDr.	50	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	úředník VZP	Hrušky	7765	22,35	22,35	15 302	59,19
57	Bílý Jiří JUDr.	44	MSLK	MOR	M	VŠ učitel	Brno	1156	3,33	3,33	0	0,00
57	Berka Jiří MUDr.	43	ODA	ODA	ODA	lékař	Brno	2065	5,94	5,94	0	0,00
58	Zahradníček Luděk	50	ODS	ODS	ODS	biochemik	Brno	11 000	37,98	37,98	14 669	54,45
58	Satoria Jan doc. Ing.	60	KSČM	KSČM	KSČM	VŠ učitel	Brno	3629	12,53	12,53	0	0,00
58	Pernes Jiří PhDr.	48	ODA	ODA	ODA	historik	Brno	3088	10,66	10,66	0	0,00
58	Popelka Jaroslav	40	H.S.	H.S.	H.S.	žurnalista	Brno	476	1,64	1,64	0	0,00
58	Buriánek VilémPaedDr.	46	ČSSD	ČSSD	ČSSD	zást. ředitele ZŠ	Brno	6097	21,05	21,05	12 273	45,55
58	Pokorný Bohumil RNDr.	54	SZ	SZ	SZ	chemik	Brno	549	1,90	1,90	0	0,00
58	Motyčka Ludvík Ing.	64	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	důchodce	Brno	3051	10,53	10,53	0	0,00
58	Černocký Milan	60	MSLK	MOR	M	starosta	Brno	1072	3,70	3,70	0	0,00
59	Salzmann Richard JUDr.	67	ODS	ODS	ODS	ban. ředitel	Praha 4	15 628	46,00	46,00	18 252	58,32
59	Horák Jiří Ing.	46	NEZ	NEZ	BEZPP	býv.primátor	Brno	898	2,64	2,64	0	0,00
59	Štofánová Anna Paeddr.	53	KSČM	KSČM	KSČM	učitelka	Brno	3463	10,19	10,19	0	0,00

Číslo obv.	Jméno kandidáta	Věk	Volební strana	Navrh. strana	Polit. přísluš.	Deklarované profese	Deklarované bydliště	Zisk hlasů 1. kolo	Zisk % 1. kolo	Zisk hlasů 2. kolo	Zisk % 2. kolo
59	Mezník Jaroslav prof.	67	ČSSD	ČSSD	ČSSD	VŠ učitel	Brno	7768	22,86	13 045	41,68
59	Rubina Pavel Mgr.	50	ODA	ODA	ODA	místost. MČ	Brno	4283	12,61	0	0,00
59	Němec Petr PhDr.	45	MSLK	MOR	MNS	podnikatel	Brno	558	1,64	0	0,00
59	Pospíchal Zdeněk Ing.	56	SZ	SZ	SZ	ved. odboru EI	Brno	1378	4,06	0	0,00
60	Kůta Josef doc. PhDr.	62	KSČM	KSČM	KSČM	VŠ učitel	Brno	5498	13,77	0	0,00
60	Šuleř Petr PhDr.	48	ČSNS	ČSNS	ČSNS	ředitel muzea	Znojmo	1455	3,64	0	0,00
60	Zahradníček Jan	48	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	manažer	Brno	19 994	50,06	0	0,00
60	Ráž Jan	52	ČSSD	ČSSD	ČSSD	poradce	Brno	7296	18,27	0	0,00
60	Pánek Zdeněk Ing.	41	NK	NK	BEZPP	ředitel KP	Brno	3888	9,73	0	0,00
60	Kopeček Jan MUDr.	44	MSLK	MOR	M	lékař	Brno	1809	4,53	0	0,00
61	Stružka František PhDr.	63	MSLK	MOR	M	psycholog	Šternberk	389	1,05	0	0,00
61	Marek Miroslav Ing.	43	KSČM	KSČM	KSČM	technik	Olomouc	4538	12,20	0	0,00
61	Hálek Jandoc. Ing., CSc.	53	ODS	ODS	ODS	Ústav LB	Olomouc	13 395	36,02	13 146	44,98
61	Křivánek Jaroslav MUDr.	63	ČSNS	ČSNS	ČSNS	privátní lékař	Olomouc	863	2,32	0	0,00
61	Mezihorák František	59	ČSSD	ČSSD	BEZPP	vš učitel	Olomouc	8626	23,20	0	0,00
61	Jařab Josef prof. PhDr.	59	ODA	ODA	BEZPP	rektor UP	Olomouc	9372	25,21	16 080	55,02
62	Příkryl Bohumil	64	KSČM	KSČM	KSČM	důchodce	Bedihošť	5017	14,32	0	0,00
62	Kavan Jan	50	ČSSD	ČSSD	ČSSD	manažer	Praha 9	8653	24,69	18 070	53,85
62	Hanzlík Petr	51	RS	RS	BEZPP	podnikatel	Prostějov	695	1,98	0	0,00
62	Tesař Jan Ing.	50	ODS	ODS	ODS	podnikatel	Prostějov	10 385	29,63	15 487	46,15
62	Procházka Vladimír Ing.,	60	MSLK	MOR	ČMÚS	zem. inženýr	Lešany	2042	5,83	0	0,00
62	Kolář Václav PhDr.	50	ODA	ODA	BEZPP	ředitel gymn.	Prostějov	8255	23,55	0	0,00
63	Bagar Bronislav Ing.	61	ČSSD	ČSSD	ČSSD	podnikatel	Hranice	7631	24,71	0	0,00
63	Seitlová Jitka RNDr.	42	ODA	ODA	ODA	ved.ref.živ.pr.	Lipník n Beč.	8111	26,27	17 937	72,91
63	Žalud Stanislav Ing.	64	ODS	ODS	ODS	architekt	Přerov	7950	25,74	6666	27,09
63	Sazima Emanuel	57	ČSNS	ČSNS	ČSNS	ved. Úp	Hranice	505	1,64	0	0,00
63	Mizera Hynek PhDr.	62	KSČM	KSČM	KSČM	důchodce	Hranice	4964	16,08	0	0,00
63	Chromec Michal MUDr.	48	MDS	MDS	MDS	lékař	Přerov	1719	5,57	0	0,00
64	Štěpán Miroslav Ing.	51	KSČ	KSČ	KSČ	ekonom	Praha	627	2,66	0	0,00
64	Vocelka Vladimír PhDr.	54	ODA	ODA	ODA	místostarosta	Krnov	4123	17,46	0	0,00
64	Peřich Eduard	55	SPŽR	SPŽR	BEZPP	podnikatel	Vrbno pod Prad.	597	2,53	0	0,00
64	Harazin Rostislav	43	KSČM	KSČM	KSČM	starosta	Světlá Hora	5294	22,42	0	0,00
64	Babka Zdeněk Ing.	71	ČSSD	ČSSD	ČSSD	prův.-tlum.	Vrbno p. Prad.	6335	26,83	14 755	62,93
64	Janyška Karel	45	ODS	ODS	ODS	manažer ODS	Vrbno p. Prad.	6632	28,09	8691	37,07

Číslo obv.	Jméno kandidáta	Věk	Volební strana	Navrh. strana	Polit. přísluš.	Deklarované profese	Deklarované bydliště	Zisk		Zisk % 2. kolo	
								hlasů 1. kolo	hlasů 2. kolo		
65	Michálek Přemysl Ing.,	60	ODS	ODS	ODS	stav. inženýr	Šumperk	7231	25,56	12 596	45,48
65	Reitinger Václav Ing.	54	ČSSD	ČSSD	ČSSD	ekonom	Šumperk	5575	19,71	15 101	54,52
65	Košacký Petr Ing.	51	ODA	ODA	ODA	starosta	Jeseník	4197	14,84	0	0,00
65	Kvapil Jiří PhDr.	57	MSLK	MOR	MNS	SŠ profesor	Šumperk	773	2,73	0	0,00
65	Mátl Milan Ing.	61	SZ	SZ	SZ	chemik	Šumperk	412	1,46	0	0,00
65	Singer Josef	64	DEU	DEU	DEU	technik	Šumperk	232	0,82	0	0,00
65	Sedláček Josef JUDr.	46	NK	NK	BEZPP	advokát	Bludov	2970	10,50	0	0,00
65	Merta František Ing.	52	KSČM	KSČM	KSČM	bank. úředník	Šumperk	5153	18,22	0	0,00
65	Žežula Milan Ing.	66	CAO	CAO	CAO	ekonom	Zlaté Hory	276	0,98	0	0,00
65	Veber Jiří Mgr.	74	ČSNS	ČSNS	ČSNS	farář	Šumperk	1470	5,20	0	0,00
66	Křížek Josef Ing., CSc.	58	MSLK	MOR	ČMUS	předseda ZD	Dubicko	2062	6,14	0	0,00
66	Vavroušek Vítězslav	40	ODS	ODS	ODS	řed. nemocnice	Šternberk	10 922	32,55	15 056	47,55
66	Kašpárek Miroslav	56	NEZ	NEZ	BEZPP	lékař	Olomouc	779	2,32	0	0,00
66	Korytář Karel Ing.	47	ČSSD	ČSSD	ČSSD	ved. útvaru TS	Uničov	7884	23,49	16 606	52,45
66	Foltýn Ivan Ing.	52	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	nám. min.	Štěpánov	5236	15,60	0	0,00
66	Grumlík Jaromír	45	NK	NK	BEZPP	prez. odb.spol.	Prostějov	466	1,39	0	0,00
66	Kabilka Jaroslav Mgr.	42	SZ	SZ	BEZPP	ředitel	Olomouc	548	1,63	0	0,00
66	Navrátil Josef doc. MUDr.	71	DEU	DEU	DEU	lékař	Olomouc	465	1,39	0	0,00
66	Havala Zdeněk doc. Ing.	68	KSČM	KSČM	KSČM	generálporučík	Olomouc	5197	15,49	0	0,00
67	Pavela Josef Ing.	63	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	důchodce	Životice u N.Jičína	6761	19,19	0	0,00
67	Poučová Astrid JUDr.	56	ČSSD	ČSSD	ČSSD	advokát	Nový Jičín	8626	24,48	16 646	49,85
67	Klečka Vladimír Ing.	44	SZ	SZ	SZ	zemědělec	Bartošovice	1477	4,19	0	0,00
67	Hrňa Antonín	58	MSLK	MOR	MNS	starosta	Starý Jičín	665	1,89	0	0,00
67	Konečný František Mgr.	60	ODS	ODS	ODS	zást. starosty	Odry	12 024	34,12	16 749	50,15
67	Hanzelková Ludmila	52	KSČM	KSČM	KSČM	ekonom	Fulnek	5687	16,14	0	0,00
68	Voráček Jan	55	ODS	ODS	ODS	starosta	Hlučín	7324	25,61	11 266	56,33
68	Volný Jiří Ing.	40	KAN	KAN	KAN	programátor	Opava	561	1,96	0	0,00
68	Mrázek Jandoc. RNDr.	55	ODA	ODA	ODA	primátor	Opava	4592	16,06	0	0,00
68	Peringer František	47	ČSNS	ČSNS	BEZPP	manažer	Opava	1214	4,25	0	0,00
68	Šrom Antonín Mgr.	46	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	přednosta OÚ	Opava	5276	18,45	8733	43,67
68	Jaroš Dušan RSDr.	51	KSČM	KSČM	KSČM	př. OV KSČM	Opava	3340	11,68	0	0,00
68	Hrubeč Václav Ing.	68	ČSSD	ČSSD	ČSSD	důchodce	Háj ve Slezsku	4164	14,56	0	0,00
68	Klučka Václav Ing.	43	NK	NK	BEZPP	podnikatel	Opava	1503	5,26	0	0,00
68	Mikoláš Rudolf	56	RU	RU	ODS	ekonom	Opava	622	2,18	0	0,00

Číslo obv.	Jméno kandidáta	Věk	Volební strana	Navrh. strana	Polit. přísluš.	Deklarované profese	Deklarované bydliště	Zisk hlasů		Zisk %	
								1. kolo	2. kolo	1. kolo	2. kolo
69	Stolař Zdeněk PhDr.	42	ODA	ODA	ODA	místostarosta	Frydek-Místek	5550	0	15,43	0,00
69	Pospíšil Oldřich Ing.	52	KSČM	KSČM	KSČM	důlní technik	Frydek-Místek	5869	0	16,32	0,00
69	Vašínková Věra	55	ČSSD	ČSSD	ČSSD	prac. ÚP	Palkovice	10 184	19 717	28,32	52,46
69	Komínek Miloslav	70	PA	PA	PA	novinář	Frydek-Místek	955	0	2,66	0,00
69	Káš Jan Ing.	56	ODS	ODS	ODS	gen. ředitel	Frydek-Místek	13 401	17 870	37,27	47,54
70	Vozárik Jan	41	SDS	SDS	SDS	nám. ředitele	Mor. Ostrava	163	0	0,66	0,00
70	Vrchovský Ladislav	48	ČSNS	ČSNS	ČSNS	novinář	Mor. Ostrava	358	0	1,44	0,00
70	Topolánek Mirek Ing.	40	ODS	ODS	ODS	předseda VAE	Poruba	9416	12 322	37,94	51,31
70	Vyhňák František PhDr.	47	SZ	SZ	SZ	manažer	Mor. Ostrava	461	0	1,86	0,00
70	Smejkal Jiří Ing. arch.	57	ČSSD	ČSSD	ČSSD	architekt	Mar. Hory	5639	11 692	22,72	48,69
70	Nejzchleba Miroslav	65	ODA	ODA	BEZPP	děkan TU VŠB	Mor. Ostrava	1742	0	7,02	0,00
70	Podhajský Otakar Ing.	61	KSČM	KSČM	KSČM	důchodce	Mor. Ostrava	4020	0	16,20	0,00
70	Facuna Jozef	40	ROI ČR	ROI ČR	ROI ČR	podnikatel	Mor. Ostrava	262	0	1,06	0,00
70	Racek Ilja Mgr.	46	KDU-ČSL	KDU-ČSL	BEZPP	ředitel divadla	Mor. Ostrava	2444	0	9,85	0,00
70	Kachel Ladislav Ing.	63	DEU	DEU	DEU	ekonom	Mor. Ostrava	310	0	1,25	0,00
71	Zapletal Jan Ing.	48	ČSSD	ČSSD	ČSSD	programátor	Ostrava-jih	5912	12 986	24,85	52,69
71	Matýsek Zbyněk Ing.	44	ODA	ODA	ODA	publicista	Stará Bělá	1357	0	5,70	0,00
71	Sprušil Jiří Ing.	58	PA	PA	PA	báňský inženýr	Ostrava	1043	0	4,38	0,00
71	Adamec Ladislav doc.	70	KSČM	KSČM	KSČM	důchodce	Praha 7	3844	0	16,16	0,00
71	Uzel Radim MUDr.	56	SZ	SZ	BEZPP	lékař	Praha	1873	0	7,87	0,00
71	Talavašek Ladislav Mgr.	56	ODS	ODS	ODS	pedagog	Ostrava-jih	9765	11 659	41,04	47,31
72	Doleček Rajko prof.	71	MSLK MOR	MOR	BEZPP	lékař	Poruba	1307	0	4,25	0,00
72	Matuška Vítězslav Ing.	55	ČSSD	ČSSD	ČSSD	stav. inženýr	Poruba	7160	16 501	23,28	52,75
72	Pekárek Jiří MUDr.	44	ODA	ODA	BEZPP	Č stom.kom.	Praha 8	2150	0	6,99	0,00
72	Bartoš Miloslav Ing.	59	ODS	ODS	ODS	starostaMěO	Poruba	10 704	14 779	34,81	47,25
72	Jelínková Marcela	53	SZ	SZ	SZ	vrchní sestra	Poruba	550	0	1,79	0,00
72	Gajdaček Petr	47	KSČM	KSČM	KSČM	technolog	Poruba	4608	0	14,98	0,00
72	Pražák Zbyněk Ing.	41	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	nám.prim.	Mor. Ostrava	3801	0	12,36	0,00
72	Návratová Marie Mgr.	58	ČSNS	ČSNS	ČSNS	pedagog	Poruba	471	0	1,53	0,00
73	Blahoňovský Bohumil	59	NK	NK	BEZPP	technik	Třinec	3597	0	15,56	0,00
73	Starý Jan Ing.	49	ODS	ODS	ODS	starosta města	Třinec	7229	7394	31,28	38,57
73	Škrabiš Emil Ing.	57	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	ředitel ÚOMZe	Český Těšín	5328	11 776	23,05	61,43
73	Dordová Halina MUDr.	44	KSČM	KSČM	KSČM	lékařka	Návsí	5164	0	22,34	0,00
73	Czap Jiří Ing.	59	GOEX	GOEX	BEZPP	důchodce	Albrechtice	1794	0	7,76	0,00

Číslo obv.	Jméno kandidáta	Věk	Volební strana	Navrh. strana	Polit. přísluš.	Deklarované profese	Deklarované bydliště	Zisk hlasů 1. kolo	Zisk % 1. kolo	Zisk hlasů 2. kolo	Zisk % 2. kolo
74	Matula Milan	48	NK	NK	BEZPP	horník – ZVOS	Havířov	1234	4,42	0	0,00
74	Michalík Alfréd Ing.	52	ČSSD	ČSSD	ČSSD	ekonom	Bohumín	7386	26,48	16 688	59,78
74	Zapletal Cyril	47	NK	NK	BEZPP	př. OS PHGN	Havířov	3483	12,49	0	0,00
74	Halíková MiladaPaedDr.	46	KSČM	KSČM	BEZPP	učitelka	Havířov	5705	20,45	0	0,00
74	Hrubý Petr	51	MSLK MOR	MOR	ČMUS	technik	Praha 4	117	0,42	0	0,00
74	Ciešlar Karel Ing.arch.	42	ODS	ODS	ODS	starostaob.	Těrlicko	9967	35,73	11 229	40,22
75	Dadok Jaroslav Mgr.	48	MSLK MOR	MOR	ČMUS	ředitel SŠ	Karviná	310	1,53	0	0,00
75	Žáček Ladislav	64	SŽJ	SŽJ	SŽJ	staveb.technik	Karviná	849	4,18	0	0,00
75	Pluhař František MUDr.	59	NK	NK	ODS	lékař	Karviná	994	4,89	0	0,00
75	Bobák Bohumír Ing.	65	ČSSD	ČSSD	ČSSD	starosta	Orlová	5422	26,68	7088	47,75
75	Trojan Jacquesdoc.	69	KDU-ČSL	KDU-ČSL	BEZPP	vš učitel	Praha 8	943	4,64	0	0,00
75	Chwajol Bohuslav CSc.	52	ODA	ODA	BEZPP	primář urolog.	Orlová	2262	11,13	0	0,00
75	Vajter Zdeněk Ing.	56	ODS	ODS	ODS	zást. starosty	Karviná	3818	18,79	0	0,00
75	Petráš Antonín Mgr.	55	KSČM	KSČM	KSČM	ředitel ZŠ	Karviná	5723	28,16	7755	52,25
76	Nováková Eva MUDr.	58	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	lékařka	Kroměříž	6827	21,49	11 379	55,18
76	Dřímál Ivan Ing.	60	MSLK MOR	MOR	MNS	předseda MNS	Brno	934	2,94	0	0,00
76	Adamík Jaroslav Ing.	55	KSČM	KSČM	KSČM	manžer	Kroměříž	5531	17,41	0	0,00
76	Palíšek Josef	48	NK	NK	BEZPP	starosta obce	Dřínov	2479	7,81	0	0,00
76	Vitásek Josef	50	ČSSD	ČSSD	ČSSD	podnikatel	Kvasice	6241	19,65	0	0,00
76	Mozga Pavel	51	NK	NK	SPR-RSČ	podnikatel	Kroměříž	609	1,92	0	0,00
76	Jachan Jiří Ing.	55	ODS	ODS	ODS	ř. Just. školy	Kroměříž	9140	28,78	9243	44,82
77	Kozák Jiří	54	MSLK MOR	MOR	MNS	zást. pojišťov	Valašské Meziříčí	382	1,10	0	0,00
77	Škarpová Aglaia	50	ČSNS	ČSNS	BEZPP	sam.odbor.ref.	Vsetín	635	1,82	0	0,00
77	Halbich Milan	59	KSČM	KSČM	KSČM	tech. pracovník	Vsetín	3339	9,57	0	0,00
77	Dostál Robert MUDr.	68	ČSSD	ČSSD	ČSSD	lékař	Vsetín	8450	24,23	15 765	47,98
77	Oplť Vladimír Ing.	59	ODS	ODS	ODS	lesní inženýr	Val. Meziříčí	13 923	39,92	17 090	52,02
77	Rollnc Zdeněk MUDr.	61	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	lékař	Valašské Meziříčí	8151	23,37	0	0,00
78	Chytilová Věra doc.	67	ČSSD	ČSSD	BEZPP	film. režisérka	Praha 7	6541	18,37	0	0,00
78	Ušela Zdeněk	44	DEU	DEU	DEU	jednatel	Zlín	429	1,21	0	0,00
78	Gröschlová Olga MUDr.	49	ODA	ODA	ODA	lékařka	Zlín	4077	11,45	0	0,00
78	Ondrová Irena	47	ODS	ODS	ODS	nám. prim.	Zlín	12 768	35,87	14 075	52,64
78	Pánek Marek Ing.	41	NI(NEI)	NI(NEI)	BEZPP	fin. poradce	Praha 5	309	0,87	0	0,00
78	Schneider Jaromír Ing.	56	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL	ministr vlády	Zlín	7497	21,06	12 663	47,36
78	Unzeitig Václav	64	KSČM	KSČM	KSČM	důchodce	Val. Klobouky	3285	9,23	0	0,00

Číslo obv.	Jméno kandidáta	Věk	Volební strana	Navrh. strana	Polit. přísluš.	Deklarované profese	Deklarované bydliště	Zisk hlasů		Zisk %	
								1. kolo	2. kolo	1. kolo	2. kolo
78	Gola Alexander	41	MSLK MOR	MNS	podnikatel	Brno-střed		692		1,94	0
79	Hofírek Pavel Ing., CSc.	49	ODS SZ	ODS SZ	ředitel Charity ekolog	Kostelec		10 641	11 109	29,93	45,96
79	Hešlar Jan	61	SZ	SZ	ekolog	Hodonín		420	0	1,18	0,00
79	Hájek Miloslav Ing.	61	KSČM	KSČM	jednatel	Hodonín		5033	0	14,15	0,00
79	Benda Jan	62	KDU-ČSL	KDU-ČSL	zást. starosta	Hodonín		7550	13 060	21,23	54,04
79	Tomešek Zdeněk MUDr.	64	ČSSD	ČSSD	lékař	Rohatec		6204	0	17,45	0,00
79	Karčoška František Ing.	56	MSLK MOR	ČMUS	geolog	Hodonín		434	0	1,22	0,00
79	Letocha Jan Ing.	46	NK	BEZPP	starosta města	Kyjov		5275	0	14,84	0,00
80	Dostál Zdeněk PhDr.	63	ODS	ODS	přednosta OkÚ	Zlín		9619	9144	31,48	39,84
80	Stodůlka Jiří Ing.	46	KDU-ČSL	KDU-ČSL	energetik	Otrokovice		9006	13 807	29,48	60,16
80	Müick Eduard RNDr. CSc.	66	KSČM	KSČM	důchodce	Otrokovice		3503	0	11,47	0,00
80	Volařík Jiří Ing.	63	DEU	DEU	důchodce	Uherský Brod		976	0	3,19	0,00
80	Sudek Luděk	60	ČSSD	ČSSD	důchodce	Slavičín		6089	0	19,93	0,00
80	Janků František Ing.	55	MSLK MOR	MNS	stav. inženýr	Zlechov		1359	0	4,45	0,00
81	Miklenda Jaroslav Ing.	48	NK	BEZPP	starosta	Veselí nad Mor.		2127	0	6,25	0,00
81	Petrík Jaroslav Ing.	59	KDU-ČSL	KDU-ČSL	zást. starosta	Uh. Hradiště		9000	16 190	26,45	65,96
81	Deml Jiří Ing.	57	NK	BEZPP	starosta obce	Kunovice		3630	0	10,67	0,00
81	Valenta Miroslav	64	NK	BEZPP	podnikatel	Rožnov pod R.		1058	0	3,11	0,00
81	Sýs Karel Ing.	50	KSČM	KSČM	básmík	Praha 8		3171	0	9,32	0,00
81	Zapletal Jaroslav PhDr.	53	ODS	ODS	ředitel KZ	Buchlovice		7117	8356	20,92	34,04
81	Mlčák Jaroslav MUDr.	58	DEU	DEU	diplom.prac.	Buchlovice		514	0	1,51	0,00
81	Vacula Josef Ing.	45	ČSSD	ČSSD	ředitela.s.	Uherské Hradiště		5032	0	14,79	0,00
81	Ondra Vojtěch Mgr.	70	NK	BEZPP	SŠ profesor	Uherské Hradiště		773	0	2,27	0,00
81	Jegla Jan JUDr. Ing.	51	MSLK MOR	ČMUS	ředitel a.s.	Lipov		1601	0	4,71	0,00

Zdroje: Volební server ČSÚ: www.volby.cz, Senátní volby 1996–2008.

**Příloha 3:
Souhrnné údaje o volbách
v jednotlivých volebních obvodech**

Příloha 3: Souhrnné údaje o volbách v jednotlivých volebních obvodech

Obvod	Volební strana 1. po 1. kole	Volební strana 2. po 1. kole	Volební strana konečného vítěze	Zisk 1. kan- didáta po 1. kole (%)	Zisk 2. kan- didáta po 1. kole (%)	Zisk konečného vítěze ve 2. kole (%)	Počet soupe- řících kan- didátů v ob- vodě	Registr. voličů (1. kolo)	Účast v 1. kole (%)	Neplat- né hlasy v 1. kole (%)	Účast ve 2. kole (%)	Neplat- né hlasy ve 2. kole (%)	Index voleb- ní frag- men- tace	
1	Karlovy Vary	ODS	ČSSD	ODS	41,74	17,01	61,31	8	90 678	29,16	0,98	26,69	0,60	0,76
2	Sokolov	ODS	ČSSD	ČSSD	33,51	27,03	55,04	8	89 169	23,74	1,33	23,42	0,59	0,78
3	Cheb	ODS	ČSSD	ČSSD	38,68	26,97	57,81	7	92 461	25,11	1,07	26,29	0,30	0,73
4	Most	ODS	NK	NK	39,51	26,34	53,23	6	90 842	26,36	0,93	24,99	0,51	0,72
5	Chomutov	ODS	KSČM	KSČM	30,77	22,00	56,03	8	92 159	20,89	1,07	21,70	0,53	0,79
6	Louny	ODS	ČSSD	ČSSD	37,54	23,71	55,86	5	109 519	33,16	1,16	31,87	0,48	0,74
7	Pízeň-jih	ODS	ČSSD	ODS	41,88	26,26	51,59	7	97 192	39,27	1,67	37,08	0,44	0,72
8	Rokycany	ODS	ČSSD	ČSSD	34,68	28,20	55,60	9	99 536	34,60	1,57	32,88	0,50	0,76
9	Pízeň-město	ODS	ČSSD	ODS	49,09	20,98	62,38	7	110 302	36,81	0,88	35,05	0,38	0,69
10	Čes. Krumlov	ODS	ČSSD	ČSSD	26,72	20,49	51,77	6	101 594	32,14	1,22	30,01	0,45	0,82
11	Domažlice	ODS	ČSSD	ČSSD	36,67	23,10	50,32	6	100 367	33,21	1,47	30,65	0,52	0,76
12	Strakonice	ODS	ČSSD	ČSSD	27,00	24,41	55,83	8	105 352	34,94	1,32	33,03	0,46	0,80
13	Tábor	ODS	ČSSD	ODS	42,88	23,11	52,96	5	104 171	36,73	1,31	35,99	0,36	0,71
14	Č. Budějovice	ODS	ČSSD	ODS	40,40	19,83	56,11	7	109 383	36,00	1,05	36,29	0,42	0,75
15	Pelhřimov	ODS	ČSSD	ČSSD	33,83	25,11	52,41	6	105 577	34,92	1,62	34,77	0,47	0,77
16	Beroun	ODS	ODA	ODA	38,20	19,02	50,16	8	99 197	39,08	1,27	28,66	1,64	0,76
17	Praha 12	ODS	ČSSD	ODS	48,65	15,39	68,75	7	95 086	40,71	0,65	37,87	0,53	0,70
18	Příbram	ODS	ČSSD	ČSSD	29,74	21,71	52,85	9	93 542	34,67	1,43	33,07	0,39	0,80
19	Praha 11	ODS	ČSSD	ODS	47,81	20,25	63,70	5	102 667	38,85	0,71	36,76	0,46	0,68
20	Praha 4	ODS	KDU-ČSL	ODS	48,63	21,44	53,80	8	99 480	46,86	0,63	40,94	0,75	0,67
21	Praha 5	ODS	ODA	ODA	38,72	36,55	56,07	9	109 041	40,52	0,50	35,80	0,92	0,69
22	Praha 10	ODS	ČSSD	ODS	50,84	19,00	0,00	7	100 464	46,82	0,93	0,00	0,00	0,68
23	Praha 8	ODS	ČSSD	ODS	40,10	19,57	62,63	7	102 504	39,65	0,96	37,10	0,47	0,75
24	Praha 9	ODS	ČSSD	ODS	48,41	19,17	62,45	11	107 522	36,94	1,11	35,76	0,44	0,70
25	Praha 6	ODS	ČSSD	ODS	54,13	16,33	0,00	8	96 752	49,42	0,58	0,00	0,00	0,65
26	Praha 2	ODS	KDU-ČSL	ODS	53,79	14,40	0,00	7	100 963	44,97	0,89	0,00	0,00	0,66
27	Praha 1	ODS	KDU-ČSL	ODS	39,97	19,41	55,67	12	95 641	49,72	0,58	40,21	1,20	0,76
28	Mělník	ODS	ČSSD	ODS	44,83	19,38	55,55	8	103 885	34,18	1,26	30,98	0,52	0,73
29	Litoměřice	ODS	KSČM	ODS	41,93	25,09	60,60	6	108 852	34,77	1,10	33,25	0,54	0,72
30	Kladno	ODS	ČSSD	ČSSD	32,45	19,66	54,94	7	107 008	37,64	1,02	35,05	0,43	0,79

Obvod	Volební strana 1. po 1. kole	Volební strana 2. po 1. kole	Volební strana konečného vítěze	Zisk 1. kandidáta po 1. kole (%)	Zisk 2. kandidáta po 1. vítěze kole (%)	Zisk konečného vítěze ve 2. kole (%)	Počet soupeřících kandidátů v obvodě	Registr. voličů (1. kolo)	Účast v 1. kole (%)	Neplatné hlasy v 1. kole (%)	Účast ve 2. kole (%)	Neplatné hlasy ve 2. kole (%)	Index volební fragmentace	
31	Ústí nad L.	ODS	ČSSD	ČSSD	29,90	27,39	59,88	6	91 122	28,49	1,14	30,09	0,57	0,78
32	Teplice	ODS	ČSSD	ČSSD	33,22	19,62	52,68	8	98 657	28,43	1,00	25,97	0,47	0,79
33	Děčín	ODS	ČSSD	ČSSD	37,14	30,34	56,96	6	99 694	29,36	1,02	29,73	0,39	0,73
34	Liberec	ODS	ČSSD	ODS	37,47	18,97	56,31	8	107 670	33,91	0,80	32,55	0,41	0,77
35	Jablonec nad N.	ODS	ČSSD	ČSSD	36,68	24,70	50,80	8	107 177	36,63	1,15	36,06	0,56	0,77
36	Česká Lípa	ODS	ČSSD	ČSSD	33,66	21,65	52,86	7	93 124	29,56	0,97	26,52	0,47	0,78
37	Jičín	ODS	ČSSD	ODS	44,79	21,41	56,52	5	98 655	37,23	1,93	33,98	0,94	0,71
38	Ml. Boleslav	ODS	ČSSD	ODS	39,67	15,77	59,36	10	107 023	35,97	1,30	32,07	0,55	0,78
39	Trutnov	ODS	ČSSD	ODS	38,92	18,57	53,81	9	98 113	33,45	1,17	31,15	0,68	0,78
40	Kutná Hora	ODS	ČSSD	ČSSD	39,16	26,42	53,07	5	88 892	35,20	1,65	33,55	0,49	0,73
41	Benešov	ODS	ČSSD	ODS	46,12	20,04	60,88	5	103 262	36,94	1,53	34,52	0,55	0,71
42	Kolín	ODS	ČSSD	ODS	35,82	19,90	55,28	6	103 562	37,62	1,54	34,19	0,48	0,77
43	Pardubice	ODS	ODA	ODA	36,14	20,58	56,06	6	109 489	37,11	1,07	28,58	1,07	0,77
44	Chrudim	ODS	KDU-ČSL	KDU-ČSL	31,36	29,90	61,70	5	108 139	38,35	1,22	30,82	1,10	0,75
45	Hradec Králové	ODS	ODA	ODA	38,85	21,31	50,48	6	106 660	40,15	1,00	32,27	0,87	0,75
46	Ústí nad O.	ODS	KDU-ČSL	KDU-ČSL	35,56	26,84	57,23	5	95 253	38,18	1,51	32,12	1,11	0,75
47	Náchod	ODS	KDU-ČSL	ODS	48,84	17,30	62,13	5	94 562	38,08	1,30	30,98	0,99	0,69
48	Rychnov n. K.	ODS	KDU-ČSL	KDU-ČSL	36,47	20,42	53,34	6	93 661	37,78	1,36	28,67	1,37	0,76
49	Blansko	ODS	ČSSD	ČSSD	26,89	21,54	53,92	7	96 831	39,08	1,24	36,14	0,51	0,81
50	Svitavy	ODS	KDU-ČSL	KDU-ČSL	31,35	24,54	57,77	5	94 651	34,45	1,59	25,86	1,13	0,76
51	Žďár nad Sáz.	ODS	KDU-ČSL	KDU-ČSL	30,78	23,20	57,61	6	93 821	42,84	1,09	30,88	1,23	0,77
52	Jihlava	ODA	ODS	ODA	38,03	23,30	70,49	5	96 724	34,80	1,09	23,35	1,25	0,74
53	Třebíč	ODS	DEU	DEU	28,81	21,17	59,66	8	88 881	37,21	1,26	27,88	0,83	0,80
54	Znojmo	ODS	KDU-ČSL	KDU-ČSL	23,56	23,26	69,58	8	85 503	34,60	1,45	27,50	0,79	0,81
55	Brno-venkov	ODS	KSČM	ODS	35,72	19,73	59,71	6	91 479	35,59	1,24	33,48	0,75	0,77
56	Břeclav	ODS	ČSSD	ODS	37,27	17,56	50,29	7	93 970	32,67	1,24	29,13	0,55	0,77
57	Vyškov	ODS	KDU-ČSL	KDU-ČSL	30,39	22,35	59,19	7	97 367	36,21	1,33	26,92	1,32	0,79
58	Brno-město	ODS	ČSSD	ODS	37,98	21,05	54,45	8	85 886	34,17	0,75	31,63	0,58	0,77
59	Brno-město	ODS	ČSSD	ODS	46,00	22,86	58,32	7	90 007	38,10	0,74	34,67	0,45	0,71
60	Brno-město	KDU-ČSL	ČSSD	KDU-ČSL	50,06	18,27	0,00	6	103 726	40,38	4,43	0,00	0,00	0,68

Obvod	Volební strana 1. po 1. kole	Volební strana 2. po 1. kole	Volební strana konečného vítěze	Zisk 1. kan- didáta po 1. kole (%)	Zisk 2. kan- didáta po 1. kole (%)	Zisk konečného vítěze ve 2. kole (%)	Počet soupe- řících kan- didátů v ob- vodě	Registr. voličů (1. kolo)	Účast v 1. kole (%)	Neplat- né hlasy v 1. kole (%)	Účast ve 2. kole (%)	Neplat- né hlasy ve 2. kole (%)	Index voleb- ní frag- men- tace
61 Olomouc	ODS	ODA	ODA	36,02	25,21	55,02	6	105 270	35,66	0,86	28,10	1,33	0,74
62 Prostějov	ODS	ČSSD	ČSSD	29,63	24,69	53,85	6	99 750	35,93	1,28	33,74	0,43	0,77
63 Přerov	ODA	ODS	ODA	26,27	25,74	72,91	6	104 451	29,90	1,04	23,88	1,28	0,77
64 Bruntál	ODS	ČSSD	ČSSD	28,09	26,83	62,93	6	90 023	26,56	1,09	26,18	0,40	0,77
65 Šumperk	ODS	ČSSD	ČSSD	25,56	19,71	54,52	10	97 218	29,49	1,15	28,71	0,53	0,83
66 Olomouc	ODS	ČSSD	ČSSD	32,55	23,49	52,45	9	99 984	34,39	1,21	31,85	0,53	0,79
67 Nový Jičín	ODS	ČSSD	ODS	34,12	24,48	50,15	6	106 647	33,44	1,11	31,56	0,69	0,76
68 Opava	ODS	KDU-ČSL	ODS	25,61	18,45	56,33	9	100 931	28,70	1,16	20,08	1,19	0,83
69 Frýdek-Místek	ODS	ČSSD	ČSSD	37,27	28,32	52,46	5	105 708	34,49	1,22	35,77	0,44	0,73
70 Ostrava-město	ODS	ČSSD	ODS	37,94	22,72	51,31	10	84 107	29,88	1,14	28,70	0,67	0,76
71 Ostrava-město	ODS	ČSSD	ČSSD	41,04	24,85	52,69	6	90 860	26,45	0,92	27,04	0,40	0,73
72 Ostrava-město	ODS	ČSSD	ČSSD	34,81	23,28	52,75	8	99 154	31,43	1,20	31,86	0,52	0,78
73 Frýdek-Místek	ODS	KDU-ČSL	KDU-ČSL	31,28	23,05	61,43	5	89 880	26,16	1,37	21,56	0,84	0,77
74 Karviná	ODS	ČSSD	ČSSD	35,73	26,48	59,78	6	101 686	27,76	1,06	27,62	0,47	0,74
75 Karviná	KSČM	ČSSD	KSČM	28,16	26,68	52,25	8	85 855	23,95	1,06	17,47	1,65	0,80
76 Kroměříž	ODS	KDU-ČSL	KDU-ČSL	28,78	21,49	55,18	7	89 785	35,90	1,38	23,42	1,61	0,79
77 Vsetín	ODS	ČSSD	ODS	39,92	24,23	52,02	6	102 741	34,27	0,81	32,17	0,47	0,72
78 Zlín	ODS	KDU-ČSL	ODS	35,87	21,06	52,64	8	104 243	34,56	1,06	26,03	1,34	0,77
79 Hodonín	ODS	KDU-ČSL	KDU-ČSL	29,93	21,23	54,04	7	100 922	35,65	1,09	24,24	1,12	0,79
80 Zlín	ODS	KDU-ČSL	KDU-ČSL	31,48	29,48	60,16	6	93 567	33,09	1,17	24,85	1,30	0,76
81 Uh. Hradiště	KDU-ČSL	ODS	KDU-ČSL	26,45	20,92	65,96	10	95 491	36,04	1,02	25,78	0,88	0,84

Zdroje: Volební server ČSÚ: www.volby.cz, Senátní volby 1996–2008.

Shrnutí

První senátní volby nastolily otázku o smyslu volby do zastupitelského orgánu, podstata jehož existence spolu s jeho funkcemi nejsou ze strany jeho tvůrců jasně vysvětleny a obhájeny. Nejčastějším důvodem neúčasti ve volbách do Senátu v roce 1996 byl totiž nesouhlas s existencí samotné horní komory Parlamentu, druhým nejčastějším konkrétním důvodem pak nedostatek informovanosti o Senátu. Účast v těchto volbách rostla s věkem voličů, se stoupajícím vzděláním a s identifikací s vyššími sociálními vrstvami. Potvrdil se také vztah mezi předpokládanou vyšší účastí v senátních volbách a určitými typy ekonomické aktivity (zaměstnanci, zejména státní a podnikatelé) či neaktivity (důchodci).

Ochota zúčastnit se prvních senátních voleb měla nejsilnější vztah s volebním chováním, resp. se stranou volenou téhož roku na jaře do Poslanecké sněmovny. Analýzy ukázaly, že nejvíce byli připraveni jít hlasovat voliči ODS, menší ochotu pak měli voliči KDU–ČSL, ODA, KSČM, ČSSD a jiných stran, nejméně ochotní hlasovat ve volbách do Senátu byli voliči SPR–RSČ, protože jejich strana tyto volby bojkotovala.

Voliči i politické strany měli poprvé příležitost poznat specifické vlastnosti dvoukolového většiny systému. Zatímco po prvním kole vítězila ODS v 95 procentech volebních obvodů, po druhém kole skončila s necelými čtyřiceti procenty senátorů. Přes zavedení většinové volby se stranické složení Senátu nijak zásadně nelišilo od Poslanecké sněmovny. Co do počtu stran a fragmentace stranického systému si byly obě komory poměrně podobné. Výraznými rozdíly byly silný nárůst disproportionality volebních výsledků a zároveň silná podprezentace antisystémové KSČM.

Senátní volby také ukázaly, že přes volbu jednotlivých kandidátů a přes nesporné rozdíly v jejich individuálních kvalitách se voliči do značné míry řídili podobnými vzorci chování jako ve volbách do Poslanecké sněmovny. To se projevilo i při analýze regionálních rozdílů v podpoře kandidátů jednotlivých stran. Sociální a ekonomické ukazatele byly velmi dobrými predikátory pro volbu stran. Faktory, jako míra nezaměstnanosti, průměrná mzda, vzdělanostní struktura atp., ukázaly jasnou souvislost s rozdílnou podporou pravicové ODS a levicových ČSSD a KSČM. Podobně známky křesťanských konzervativních hodnot, jako nízká míra rozvodovosti a nízká míra potratů, zřetelně souvisely s podporou KDU–ČSL.

První volby do Senátu v roce 1996 nejenže daly vzniknout dlouho nenaplněné horní komoře Parlamentu České republiky. Byly také testem nového způsobu volby do nové parlamentní komory. Ukázaly rozdíl mezi volbami prvního řádu do Poslanecké sněmovny a volbami druhého řádu v tomto případě do horní a pravomocemi méně vybavené parlamentní komory – Senátu. Tento rozdíl se projevilo přinejmenším v nižším zájmu voličů o tyto volby.

Summary

The first Senate elections raised the question of the purpose of electing a representative body, whose existence and functions have not been clearly explained or defended by its creators. The most common reason voters had for not participating in the 1996 Senate elections was their disagreement with the very existence of an upper chamber of Parliament, and the second most common reason was their lack of information about the Senate. The older the voters, the higher their education, and the more they identified with the upper social strata, the greater the participation in the elections. A connection was also observed between higher participation in the Senate elections and certain types of economic activity (employees, especially of the state, and business people) and inactivity (seniors).

Willingness to take part in the first Senate elections was most strongly connected with voting behaviour, i.e. with the parties elected, in the elections to the Chamber of Deputies in the spring of that same year. Analyses revealed that ODS (Civic Democratic Party) supporters were those most willing to take part in the elections, voters of KDU-ČSL (Christian Democratic-Czech People's Party), ODA (Civic Democratic Alliance), KSČM (Communist Party of Bohemia and Moravia), ČSSD (Social Democratic Party) and other parties were less willing, and the least willing to take part in the elections to the Senate were voters of SPR-RSČ (Association for the Republic), because this party boycotted the elections.

These elections marked the first opportunity for voters and political parties to become familiar with the specific features of the two-round majority system. While after the first round ODS were victorious in 95 percent of the electoral districts, after the second round they finished with just under 40 percent of Senate seats. Despite the introduction of the majority system, the party structure in the Senate differed little from that in the Chamber of Deputies. In terms of the number of parties and the fragmentation of the party system, the two chambers were relatively similar. Significant differences were the greater disproportionality of the Senate election results and the pronounced under-representation of the anti-system KSČM.

The Senate elections also showed that despite the fact that they were voting for individual candidates and despite the undeniable differences between the candidates in terms of their personal qualities, voters largely followed similar patterns as in elections to the Chamber of Deputies. This was apparent even in an analysis of regional differences in support for the candidates of different parties. The social and economic indicators were very good predictors of the election of parties. Factors such as the unemployment rate, average wages, the educational structure, and so on revealed a clear connection with different support for right-wing ODS and left-wing ČSSD and KSČM. Similarly, indicators of Christian conservative values, such as a low divorce rate and low abortion rate, were clearly linked to support for KDU-ČSL.

The first elections to the Senate in 1996 not only brought the upper chamber of the Parliament of the Czech Republic into existence after a long period waiting for it to be established, they also served as a test of a new method of elections to the new chamber of Parliament. They revealed the difference between elections of the first order to the Chamber of Deputies and elections of the second order, in this case to the chamber of Parliament endowed with fewer powers – the Senate. This difference was manifested, at the very least, in the weaker interest that voters showed in these elections.

Zusammenfassung

Die ersten Senatswahlen warfen die Frage nach dem Sinn einer Wahl zu einer Parlamentskammer auf, deren Wesen und Funktion seitens seiner Schöpfer nicht klar erläutert und verteidigt wurde. Der häufigste Grund für die Nichtteilnahme an den Senatswahlen 1996 war nämlich die Ablehnung der oberen Parlamentskammer als solcher, der zweithäufigste Grund dann mangelnde Informiertheit über den Senat. Die Wahlbeteiligung stieg mit zunehmendem Alter der Wähler, ebenso wie mit höherem Bildungsgrad und Identifikation mit höheren sozialen Schichten. Es bestätigte sich auch das Verhältnis zwischen vorausgesetzter höherer Wahlbeteiligung und bestimmten Typen ökonomischer Aktivität (Angestellte, insbesondere im öffentlichen Dienst sowie Unternehmer) bzw. Nicht-Aktivität (Rentner).

Die Bereitschaft zur Beteiligung an den ersten Senatswahlen war am stärksten an das Wahlverhalten gebunden bzw. an die im selben Jahr bei den Wahlen zur Abgeordnetenversammlung gewählte Partei. Die Analysen zeigten, dass die Bereitschaft, zu den Wahlen zu gehen, am größten bei den Wählern der ODS ausgeprägt war, geringere Bereitschaft zeigten die Wähler von KDU-ČSL, ODA, KSČM, ČSSD und weiteren Parteien; die geringste Bereitschaft wiesen die Wähler der Republikaner (SPR-RSČ) auf, da diese Partei die Senatswahlen boykottierte.

Wähler und Parteien hatten zum ersten Mal die Gelegenheit, die Eigenheiten des Mehrheitswahlsystems mit zwei Wahlgängen kennenzulernen. Während die ODS im ersten Wahlgang in 95 Prozent der Wahlkreise gewann, blieben ihr nach dem zweiten Wahlgang nicht ganz vierzig Prozent der Senatoren. Trotz des Mehrheitswahlsystems unterschieden sich die Mehrheitsverhältnisse im Senat nicht grundsätzlich von jenen der Abgeordnetenversammlung. Hinsichtlich der Anzahl der Parteien und der Fragmentierung des Parteiensystems waren sich beide Kammern relativ ähnlich. Größere Unterschiede gab es im starken Anstieg der Disproportionalität der Wahlergebnisse und in der starken Unterrepräsentierung der systemfeindlichen kommunistischen Partei KSČM.

Die Senatswahlen zeigten auch, dass sich die Wähler trotz der Wahl einzelner Kandidaten und trotz der unbestreitbaren Unterschiede ihrer individuellen Qualitäten größtenteils nach ähnlichen Wahlverhaltensmustern richteten, wie bei den Wahlen zur Abgeordnetenversammlung. Dies zeigte sich auch bei der Analyse der regionalen Unterschiede in der Unterstützung der Kandidaten einzelner Parteien. Soziale und ökonomische Indikatoren machten dabei sehr gute Voraussagen über die Parteipräferenzen möglich. Faktoren wie Arbeitslosenrate, Durchschnittslohn, Bildungsstruktur usw. zeigten einen klaren Zusammenhang mit der unterschiedlichen Präferenz der konservativen ODS und der linksgerichteten Parteien ČSSD und KSČM. Ebenso bestand ein deutlicher Zusammenhang christlich-konservativer Werte wie beispielsweise geringe Scheidungsraten und geringe Abtreibungszahlen mit der Präferenz der KDU-ČSL.

Die ersten Senatswahlen 1996 riefen nicht nur die lange im Wartestand verharrende obere Parlamentskammer der Tschechischen Republik ins Leben, sie stellten gleichfalls auch einen Test für das neue Wahlsystem dieser Kammer dar. Sie zeigten auch den Unterschied zwischen den Wahlen erster Ordnung in die Abgeordnetenversammlung und Wahlen zweiter Ordnung, in diesem Falle zu der mit weniger Machtbefugnissen ausgestatteten oberen Parlamentskammer – dem Senat. Dieser Unterschied machte sich zumindest im geringeren Wählerinteresse bemerkbar.

O autorech

doc. PhDr. Tomáš Lebeda, Ph.D.

tomas.lebeda@soc.cas.cz

působí v Sociologickém ústavu AV ČR, v.v.i., kde je vědeckým pracovníkem v oddělení Hodnotové orientace ve společnosti. Současně je docentem na KPES FF Univerzity Palackého v Olomouci. Specializuje se na oblast volebního chování a hodnotových orientací ve společnosti souvisejících s politikou. Dále se soustředí na výzkum voleb a volebních systémů a jejich vlivu na konstituování stranických systémů. Věnuje se též vlivu ústavně institucionálních mechanismů na politický proces. Publikoval odborné stati v domácích i zahraničních odborných časopisech i v mnoha odborných knihách. Je autorem monografie *Volební systémy poměrného zastoupení, Mechanismy, proporcionalita a politické konsekvence*.

Mgr. et Mgr. Klára Plecítá-Vlachová, Ph.D.

klara.plecita@soc.cas.cz

se věnuje výzkumu politických hodnot, postojů a chování (legitimita demokracie, důvěra v instituce, stranická identifikace, volební chování a nevolební politická aktivita) a národní identity. Vedla řadu výzkumných projektů a od roku 2001 je českou národní koordinátorkou mezinárodního výzkumného programu European Social Survey, který byl v roce 2005 oceněn Descartesovou cenou Evropské komise. Odborné stati publikovala v Sociologickém časopise/Czech Sociological Review, Communist and Post-communist Studies, Electoral Studies a Nations and Nationalism. Je spoluautorkou monografií *Nerovnost, spravedlnost, politika, Voliči a volby 2006* a přispěla i do knih řady kolegů.

RNDr. Blanka Řeháková, CSc.

blanka.rehakova@soc.cas.cz

je vědeckou pracovnící Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i. Je členkou oddělení Hodnotové orientace ve společnosti. Zaměřuje se na studium široce pojatých hodnot. Zabývá se rovněž statistickým modelováním a sociálními sítěmi, výzkumem sociálních a vzdělanostních nerovností, volebního chování a vztahu k životnímu prostředí.

První volby do Senátu

Analýza voleb do Senátu Parlamentu České republiky v roce 1996

Tomáš Lebeda, Klára Vlachová, Blanka Řeháková

Edice Sociologické studie/Sociological Studies 09:1

Řídí: Marie Čermáková

Překlady: Robin Cassling, Daniel Meier

Redakce: Denis Jerie

Návrh edice a obálka: Zdeněk Trinkewitz

Sazba: Petr Teichmann

Tisk a vazba: ERMAT Praha, s. r. o., Praha 4

Vydal: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Jilská 1, 110 00 Praha 1

Náklad 200 výtisků

1. vydání

Praha 2009

Prodej zajišťuje Tiskové a ediční oddělení

Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

tel.: 222 221 761, 221 183 217, 218, fax: 222 220 143

e-mail: prodej@soc.cas.cz